

GİRİŞ

Bu çalışmada, iki farklı kültürün iki yazarının farklı zaman diliminde yazmış olduğu iki eser Karşılaştırmalı Edebiyat Bilimi verileri ışığında incelenecektir. Tanımı, kapsamı ve yöntemi konusunda çokça tartışmaların sürdüğü Karşılaştırmalı Edebiyat Bilimi'nin ülkemizdeki geçmişi çok da eski değildir. Karşılaştırmalı Edebiyat farklı kültürlerin, ulusların edebiyatlarının ortaklık, benzerlik, farklılık bağlamında incelendiği, diğer pek çok disiplinden yararlanan bir disiplindir. Gürsel Aytaç, Karşılaştırmalı Edebiyat hakkında şöyle bir tanımlamada bulunmaktadır:

“Görevi, işlevi, farklı dillerde yazılmış iki eseri konu, düşünce ya da biçim bakımından incelemek, ortak, benzer ve farklı yanlarını tespit etmek, nedenleri üzerine yorumlar getirmektir” (Aytaç, 1997, 7).

Karşılaştırmalı Edebiyat Bilimi'nin görevi konusunda Aytaç'ın görüşlerine ek olarak Ulağlı'nın şu ifadeleri önem kazanmaktadır: “Karşılaştırmalı edebiyat kuramı, farklı toplumların edebiyatları arasındaki ilişkiyi ortaya çıkarmak amacıyla ortaya çıkmıştır” (Ulağlı, 2006, 143).

Karşılaştırmalı Edebiyat Bilimi çalışmalarının farklı bir edebiyat söz konusu olduğunda ortaya çıktığını savunan görüşler de vardır: "Karşılaştırmalı edebiyat, bir metnin, bir metinler dizisinin, bir edebiyatın yabancı boyutu temel araştırma konusu haline geldiğinde ortaya çıkar, belirginleşir ve tanımlanır (Pageaux, 2005, 466).

Çalışmamıza konu olan *Benden Selam Söyle Anadolu'ya* Yunanlı yazar Dido Sotiriyu; *Savaşın Çocukları* ise Türk yazar Ahmet Yorulmaz tarafından yazılmış bulunmaktadır. Çalışmamızda farklı dillerde yazılmış iki eser ele alınmaktadır.

Karşılaştırmalı Edebiyat Bilimi'nin farklı dillerde yazılmış iki eseri incelemesinin yanı sıra aynı ulus içindeki farklı kültürlere ait eserlerin de Karşılaştırmalı Edebiyat Bilimi çalışmalarına konu olabileceğini belirten görüşler de vardır. Semerci aynı ülkenin iki yazarının eserlerinin de karşılaştırma konusu olabileceğini dile getirmektedir (Semerci, 2006, 69).

Kamil Aydın'ın Remark'tan aktardığı gibi, Karşılaştırmalı Edebiyat Bilimi'nin görevlerinden biri de, bir ulus içindeki dikkate değer farklı kültürlere veya farklı toplumlara özgü iki ya da daha fazla kültürel yahut dilsel unsurlara sahip dönemlerin, ekollerin, akımların, türlerin, metinlerin ve bilinen yazarların bir bütünlük ortaya koyabilecek biçimde bir araya getirilmesi veya karşılaştırmalı incelenmesidir (bkz. Remak,1980; Akt. Aydın, 1999, 10). Karşılaştırmalı Edebiyat Bilimi'nin görevi farklı dillerde yazılmış iki eseri karşılaştırmanın yanı sıra aynı dilde yazılmış iki eseri de karşılaştırmaktır.

Kültürler arası etkileşimi ortaya koymak, ortak, benzer ve farklı yanları tespit etmek konusunda da Karşılaştırmalı Edebiyat önem kazanmaktadır. Ulağlı, kendi toplumları dışında olup bitenlere merak saran insanların gözü ve kulağı olan yazarlar da, bu kültürler arasındaki farklılaşmanın birer tanığı gibi diğer toplumları anlatma yolunu seçerler. Edebiyatta farklı toplumların incelenmesi bir merakın sonucunda ortaya çıkmış gibi görünse de aslında yazarın kültürler arasındaki farkı görebilmek ve kendi kültürünün üstünlüğünü kanıtlamak için başvurduğu bir yoldur demek çok da yanlış bir yargı olmayacağını belirtmektedir (Ulağlı, 2006, 142)

Karşılaştırmalı Edebiyat Bilimi toplumların birbirleriyle olan bağlarını, kültürel ilişkilerini edebiyat aracılığıyla aktarmaktadır. Karşılaştırmalı Edebiyat çalışmalarının yalnızca bir edebiyat incelemesi değil aynı zamanda sosyal ve kültürel bağlamda da birer inceleme oldukları görülmektedir. Kula'ya göre, Karşılaştırmalı Edebiyat Bilimi'nin konuları şunlardır:

“Herhangi bir (ulusal) yazının çeşitli dönemlerinin veya eğilimlerinin karşılaştırılması, ulusal boyutla açıklanamayan ve kavranamayan yazınsal bağlantılar, yazınlar arasındaki ilişki, yazın yoluyla gerçekleşen dil ve kültür çevreleri arasındaki düşünsel ilişkileri, çeşitli yazınlar arasında ayrılıklar ve benzerlikler ve bütün bunlara bakışı içeren yazın kuramı, karşılaştırmalı yazınbilimin başlıca konularındandır” (Kula, 1992b, 7).

Farklı iki eserin Karşılaştırmalı Edebiyat Bilimi çerçevesinde incelenmesi sonucunda araştırmacı farklı kültürlerin dışında kendi kültürü hakkında da bilgi edinmektedir. Ulağlı bu konuda şunları ifade etmektedir:

“Farklı kültürleri tanıma şansı bulan araştırmacı, kendi kültürü ve kendi hakkında bazı çıkarımlarda bulunarak, düşünme ve yaşam şeklini yeniden gözden geçirir. Yine karşılaştırmalı edebiyat incelemesi sadece bireylerin değil toplumların da kendi kendileri ile bir ‘hesaplaşması’ veya ‘yüzleşmesi’ olarak görülebilir” (Ulağlı, 2006, 153).

Kendi kültürü dışında başka bir kültür hakkında bilgi edinen araştırmacı ikisi arasındaki farkları ve benzerlikleri tespit ederek kendisiyle yüzleşmektedir.

Tarih boyunca kültürler birbirlerinden etkilenmiş, birbirlerine katkıda bulunarak gelişmişlerdir. Aynı etkilenmeyi edebiyat için de söylemek mümkündür. Yazar ve şairler karşılaştıkları dil ve kültürlerden yararlanarak ve bunları karşılaştırarak kendilerini geliştirirler. Günümüzde hızlı bir şekilde gelişen ve değişen dünyamızda insanların, kültürlerin benzer ve farklı yönlerini inceleyen Karşılaştırmalı Edebiyat Bilimi’nin önemi artmaktadır.

Günümüzde teknolojik bakımdan hızla gelişen ve küçülen dünyamızda inanların birbirleriyle kesiştiği ve ayrıldığı noktaları, kültür alışverişini ve tesir meselesini inceleyen Karşılaştırmalı Edebiyat araştırmaları önemli ve ilgi çekici bir araştırma sahasıdır.

Kefeli, Karşılaştırmalı Edebiyat Bilimi hakkında görüşlerini şöyle ifade etmektedir:

“Tercüme tesir, imaj araştırmaları, tipoloji çalışmaları, yazarların farklı kùltür ve edebiyatlar ile münasebetleri, yabancı kaynaklarda milli kùltürün izlerinin araştırılması gibi temel hareket noktaları tespit edilen karşılaştırmalı edebiyat araştırmaları son derece hassas ve araştırmacının kesin hükümler vermesini engelleyen, tuzaklarla dolu kaygan bir zemindir. Bu tür araştırmalar edebiyat tarihine bir katkı olduğu kadar edebi eserin yaratılış sürecine de ışık tutarlar” (Kefeli, 2000, 7).

Karşılaştırmalı Edebiyat Bilimi'nin ne zaman ortaya çıktığı araştırıldığında, geçmişinin 18. yüzyıla dayandığı gör÷lmektedir. Gürsel Aytaç'ın belirttiği gibi; karşılaştırma, 18. yüzyılın sonlarına doğru bilimsel bir yöntem niteliğine kavuştuğunda, sosyal ve fen bilimlerinde ulusal olanla yabancı ÷lkelerdeki durumu karşılaştırma anlamında 'komparatistik' çalışmalarda uygulama alanı bulmuştur (Aytaç, 2001, 7). Karşılaştırmalı Edebiyat Bilimi'nin Türkiye'deki gelişimi hakkında ise Gültekin şunları ifade etmektedir:

"19. yüzyılın başlarından 20. yüzyılın ortalarına kadar dönemin siyasal ve kùltürel ruhuna uygun olarak ulusçu ve Avrupa merkezci bir gelişim süreci gösteren karşılaştırmalı edebiyat çalışmaları Almanya, İngiltere ve Fransa gibi ÷lkelerle sınırlı kalmıştır (Gültekin, 2002, 343).

Bu alıntıda da gör÷ldüğu gibi Karşılaştırmalı Edebiyat çalışmaları o dönemin şartlarının getirileri sebebiyle belirli bir sınır içinde kalmaktadır. Günümüzde ise iletişim olanaklarının artması sebebiyle kùltürel etkileşim artmakta ve Karşılaştırmalı Edebiyat çalışmaları yaygınlaşmaktadır.

Bu çalışmada, Karşılaştırmalı Edebiyat Bilimi çerçevesinde, Dido Sotiriyu'nun *Benden Selam Söyle Anadolu*'ya adlı romanı ile Ahmet Yorulmaz'ın *Savaşın Çocukları* adlı romanındaki Türk-Yunan imgeleri karşılaştırılmaya çalışılacaktır.

Dido Sotiriyu'nun, *Benden Selam Söyle Anadolu'ya* adlı romanı, Balkan Savaşı, I. Dünya Savaşı ve Türk-Yunan Savaşı (Kurtuluş Savaşı) dönemlerinde Anadolu Rumlar'ın yaşadıklarını anlatırken, Ahmet Yorulmaz da *Savaşın Çocukları* adlı romanında Girit'teki Türkler'in aynı süreçte yaşadıklarını konu etmektedir.

Türk- Yunan ilişkileri her zaman dünya kamuoyunu en çok ilgilendiren politika konularının başında gelmektedir. “Modern Yunan tarihinin herhangi bir anına, Yunanlı kimliğinin herhangi bir yönüne, Türkiye etkenini dışlayarak bakmak mümkün değildir. Öte yandan, Türkiye'den bakıldığında, Yunanistan'la olan ilişki ve sorunlarımızın, ‘batı’ ile olan ilişki ve sorunlarımızla nasıl iç içe girdiği görülecektir” (Gürel, 1993, 9).

Her iki romanın da farklı kültürlerde yaşayan insanların aynı olay sonucunda yaşadıklarını konu etmesi bakımından benzerlik göstermesi çalışmamızın oluşmasında önemli bir etkidir.

Her iki romanda yazarlar hem kendi bakış açılarını hem de kendi toplumlarının bakış açılarını ortaya koymakta ve bize kendi kültürleri hakkında ipuçları vermektedir.

Beş bölümden oluşan tezin birinci bölümünde; ‘imge’ irdelenmekte, ‘imge’nin tanımı, kapsamı hakkında bilgi verilmekte, kalıpyargı ve önyargının kısaca tanımlamaları yapılarak imge ile ilişkilerine değinilmekte, imgenin Karşılaştırmalı Edebiyat Bilimi ile ilgisi hakkında bilgi verilmektedir.

Çalışmanın ikinci bölümünde; Dido Sotiriyu'nun ve Ahmet Yorulmaz'ın hayatı ve edebi kişiliklerine ek olarak yazarların romanlarının kısa bir özetine yer verilmektedir.

Çalışmanın üçüncü bölümünde; Türk-Yunan ilişkileri hakkında genel bilgiler verilerek, her iki eserdeki tarihsel, toplumsal ve siyasal koşullardan kısaca

bahsedilmektedir.

Dördüncü bölümde; Dido Sotiriyu'nun *Benden Selam Söyle Anadolu'ya* ile Ahmet Yorulmaz'ın *Savaşın Çocukları* romanlarındaki Türk-Yunan imgelerinin alt başlıklar halinde analitik olarak karşılaştırılması yapılmaktadır.

Sonuç başlıklı tezin son ve beşinci bölümünde, yapılan karşılaştırma ile ilgili genel bir değerlendirme sunulmaktadır.

Bu çalışmanın amacı, Karşılaştırmalı Edebiyat alanında ülkemizde yapılan çalışmalara bir yenisini eklemek; Türk ve Yunan edebiyatından iki yazarın kendilerini ve birbirlerini anlatışlarında kullandıkları Türk ve Yunan imgelerini karşılaştırarak irdelemek, benzer ve farklı yanlarını ortaya koymaktır.

Çalışmanın kapsamını, Dido Sotiriyu'nun *Benden Selam Söyle Anadolu'ya* ve Ahmet Yorulmaz'ın *Savaşın Çocukları* romanlarında Türk-Yunan imgelerinin karşılaştırılması oluşturmaktadır. Çalışmada ele alınan Türk-Yunan imgeleri, sadece adı geçen iki yazarın söz konusu iki romanı ile sınırlıdır.

1. BÖLÜM

İMGE ve KARŞILAŞTIRMALI EDEBİYAT

Çalışmamızın ilk bölümünde imge alt başlıklar halinde irdelenerek Karşılaştırmalı Edebiyat Bilimi ile ilişkisine değinilmektedir.

1.1. İMGE

Bu bölümde 'imge' nin tanımı, kapsamı hakkında bilgi verilmekte, kalıpyargı ve önyargıyla olan ilişkisine değinilmektedir.

1.1.1.Tanımı

'İmge'nin birçok alanda değişik anlamları olduğu bilinen bir gerçektir. 'İmge' kavramı hakkında farklı kaynaklarda çeşitli açıklamalar getirilmektedir. İmge Türkçe'de:

- (1)Zihinde tasarlanan ve gerçekleşmesi özlenen şey, düş, hayal, hülya.
- (2)Genel görünüş, izlenim, imaj
- (3)(psikoloji) Duyu organlarının dıştan algıladığı bir nesnenin bilinci yansıyan benzeri, hayal, imaj.
- (4)(psikoloji) Duyularla alınan bir uyaran söz konusu olmaksızın bilinçte beliren nesne ve olaylar, hayal, imaj (Türk Dil Kurumu Sözlüğü, 1998, 1076).

Yukarıdaki alıntıda belirtildiği gibi imge, Türkçe'de farklı anlamlarda tanımlanmaktadır. Zihnimizde belirli bir yere oturtup gerçekleşmesini istediğimiz birçok hayal ve düş kavramlarının yanında genel görünüş ve imaj olarak da

tanımlanmaktadır. Psikolojik anlamda ise imge, belirli bir duyumun uyarımı olmaksızın bilinçte beliren nesne, olaylar, hayaller olarak belirtilmektedir. Milli Eğitim Bakanlığı'nın *Örnekleriyle Türkçe Sözlüğü*'nde ise imge için hayal, tasavvur, imaj tanımları yer almaktadır (Örnekleriyle Türkçe Sözlük, 2002, 1385). TDK tarafından R. Filizok'a hazırlanmış olan *Fransızca-Türkçe Terimler Sözlüğü*'nde Filizok yukarıdaki tanımların yanı sıra imgeyi şu şekilde belirtmektedir: "İmage: İmge, hayal: Bir şeyi daha canlı ve daha duygulu bir halde anlatmak için onu başka şeylerin çizgileri ve şekilleri içinde tasarlayış. Imagination: Muhayyile, imgelem. Imagination: Tahayyül, imgelem. İmaginisme: Resimlemecilik" (Filizok, 1948, 27).

İnce ise imgeyi kurallar yoluyla üretilen bir nesne olarak tanımlamakta ve imge hakkında şunları belirtmektedir:

Sözcükler belirtiyorlar; adlandırıyorlar. Ama sözcüklerin belirtme ve adlandırma güçleri nesnel gerçekleri duygu, düşünce ve güçte olamazlar her zaman, eksik kalabilirler. Ara ve artı anlamlar vardır. Sözcüklerin karşılıklı etkileşiminden doğan yeni anlamlar, erden anlamlar, karanlıktan gelen, karanlıkta oturan anlamlar vardır. Ve bunları karşılamaya sözcüklerin sözlüksel anlamları yeterli değildir, başka bir nesnenin özelliklerini ilgilendiğimiz nesneye taşıyarak ve yaklaşık olarak tanımlayabiliriz bunları; başka bir deyişle A'nın özellik ya da özelliklerini B'ye çağırarak. İşte bu çağırdığımız şeye imge diyebiliriz (İnce, 2001, 20-21).

İnce imgeyi farklı bağlamlarda ele almakta ve hangi bağlamda olursa olsun imgeyi nesnel gerçekliğin insan zihnindeki yansımaları olarak kabul etmekte ve insanın yansıyan bu imgelerle bilgi edindiğini vurgulamaktadır (a.g.e. ,23).

İmgeyle ilgili diğer bir tanımda ise Doğan Aksan, "İmge, sanatçının çeşitli duyularıyla algıladığı özel, özgün bir görüntünün dille aktarılışıdır; bir betimleme değil, öznel bir yorumlama sayılabilir" (Aksan, 1993, 32) diyerek imgenin öznel oluşuna dikkat çekmektedir.

Roland Barthes'in imgeler yazarın kendi dünyasındaki gizemi dışa vurmasından; psikanalistlerin de çevre ve insan etkileşiminden doğmuş bilinçaltındaki yansımalarından;

Gaston Bachelard'ın rüyalardan ortaya çıktığı şeklindeki açıklamalarına atıfta bulunan Ulağlı imgeleri, “ruhsal yapının, soyut kavramların ve tinsel değerlerin benzeşik ve sembolik sunumudur” diye nitelemektedir (Ulağlı, 2002, 431).

Özkırmılı imgeyi edebiyat bağlamında ele alarak “anlatılmak isteneni daha canlı, daha duyulur biçimde anlatmak için onunla başka şeyler arasında bağlantı kurarak tasarlanan yeni biçimler” tanımını yapmaktadır (Özkırmılı, 1990, 681). Özkırmılı'ya göre imge, edebi metinlerde canlılığı arttırmak, anlatımı kuvvetlendirmek için kullanılmalıdır.

Mesut Bulut'a göre ise, imgeyi tek bir sözcükle yansıma ile anlatmakta mit ile aynı görevi gördüğünü, ama gerek sınırları gerekse yapısal özellikleri bakımından sembollerden ayrıldığını söylemektedir. Bulut imgeyi edebiyat açısından tanımladığında ise, bir kişinin, toplumun veya tarihsel bir olayın özelliklerini belirten, temsil eden ifadeler olarak almakta ve 'öteki'nin portresinin sözcüklerle çizilmesi olarak tanımlamaktadır (Bulut, 2006, 119). Bulut imgeyi tek bir sözcüğe indirgemekte ve bu sözcüğün 'yansıma' olduğunu belirtmektedir. İmgenin mit ile aynı görevde olduğunu, ancak sembolden ayrıldığını vurgulamakta, edebi açıdan 'öteki'nin portresini çizmek olarak tanımlamaktadır.

Grassin ve Jechova “İmage” başlıklı makalelerinde imgeyi şöyle tanımlamaktadır: “İmage, bir yandan “diğerini” gerçekte buluşturmaya yönelik gerçeğin tam bir temsilcisi olarak yorumlanırken, diğer taraftan aynı kavram “gölge, görüntü, hayalet” anlamına da gelir” (Jechova, Hana Voisine ve Grassin, Jean Marie, “İmage”, www.ditl.info/art/definition.php?term=2241).

Strauss'a göre ise imge, donmuş bir şeydir; kendisine eşlik eden bilinç edinime bağlı kalır hep; ama gösterge ve belirtici nitelik kazanmış imge, şimdilik içlemsiz, yani aynı tipten başka varlıklarla süredeş ve kuramsal olarak sınırsız bağlantılar kurmaktan

uzak olsalar bile, değişmeye elverişlidirler (Strauss, 2000, 45-46). Koçak, imgelem, duyuşsal bir uyarım yokken de bir varlığı, bir biçimi zihinde canlandırma yetisidir diyerek imgenin sadece dışsal değil, işsel bir nesnenin de görünüşü olabileceğini dile getirmektedir (Koçak, 1995, 162). Ona göre imge, dış dünya karşısında özerklik sağlayan özel bir gücün ürünü ya da ifadesidir. Koçak'ın güzel sanatlar alanına ait bu imge açıklamasına göre çağımız sanatındaki imge varlığın kendisinden ayrılarak hakikatten uzaklaşmıştır ve kendi aslının yerini almıştır. Ona göre imge artık gerçek dünyanın bir parçası değil, sureti veya bir belirtisidir (a.g.e. , 52).

Hermann Korte ise, yazınsal ve dilsel imgeyi kelimelerin gerçek anlamlarıyla değil, kastedilen anlamıyla kullanılması olarak tarif etmektedir. İmgesel ifade tarzı ise ona göre bütün dilsel sapmalar, yani tropeler için bir üst kavramdır. Korte'ye göre imgeselliğin ayırt edici özelliği onun görsellik uyandırarak etkili olmayı amaçlamasıdır. O, her kelimenin öncelikle bir imge olarak değerlendirilmesini, daha sonra da bu imgelerin yan yana sıralanmış haliyle bir bütün olarak ele alınması gerektiğini savunmaktadır. Günümüz edebiyatında ise imgenin bir anlam sergilemediğini ve gerçekliğin sadece imge içerisinde sınırlı kaldığını belirtmektedir (Korte, 1997, 257). Bernhard Sowinski, imgeselliğin bazen bir kelime, bazen de bir cümleyle oluştuğunu belirterek, imgeyi doğrudan ve dolaylı olmak üzere iki gruba ayırmaktadır. Doğrudan imgeler gerçekten var olan, yaşanmış, hatırlanan veya kurgulanan şeyin görüntü uyandıracak şekilde sıradan ifadelerle belirtilmesidir. Dolaylı imgeler ise, tropeler aracılığıyla anlam kaymasına yol açarak oluşturulan görüntüyle bir şeyi tamamen veya kısmen sembolize etmek veya çağrıştırmaktır. Bu durumda imge doğrudan doğruya ifade edilen şeyi değil, kastedilen şeyi işaret eder (Sowinski, 1991, 130-131).

Otto F. Best, imgeyi çok katmanlı bir ifadenin aracı olduğunu ve içeriğin ancak yorumlanarak anlaşılabilceğini belirtmektedir. Best'e göre imgedeki kelime dilsel özellikleri aşarak, simgeselliğin özelliği olan düşündürme ve hissettirme özelliğine kavuşur (Best, 1982, 65).

Yıldız Ecevit ise “ önemli olan ‘imaj’ dır, imajın içeriğinin, onu taşıyan kişi ya da nesnenin özellikleriyle örtüşüp örtüşmediği ise önemli değildir.” diyerek biçimsel özelliklerin içerikle birebir örtüşmediğini vurgulamaktadır.

Helmut Schock, imgeyi Sosyoloji Sözlüğü’nde, bir kişi, grup veya bir çevrenin kendi çıkarları doğrultusunda bir kişi, grup veya bir çevre hakkında bilinçli ve amaçlı olarak vardıkları yargı (Schock, 1970, 157) olarak tanımlarken imgenin oluşumunda çevrenin önemli olduğu anlaşılmaktadır. Kocadoru, imgelerin kişilerin gayreti ile oluşmadığını, çevre aracılığı ve çabasıyla desteklendiğini belirtmektedir (Kocadoru, 1990, 416).

Alman kültüründe imge araştırmaları yapan Onur Bilge Kula, imge araştırmalarının topluluklar arasındaki insancıl ilişkileri ve iletişimi zorlaştıran tarihsel birikimi açığa çıkarmaya, iki kültürü ve o kültürler içinde yetişmiş insanları birbirlerine yakınlaştırmaya olanak sağladığını belirtmektedir (Kula, 1992b, 15). İmge çalışmalarının toplumsal açıdan önemli olduğu, insanları birbirine yakınlaştırmada imge çalışmalarının bir rol üstlendiği görülmektedir.

Öçalan'ın imge ile ilgili görüşleri ise şu şekildedir:

"İmge ister “zihinde tasarlanan şey”in kendisi, isterse “tasarlananın anlaşılmasına yarayan unsurlar...” şeklinde düşünülün, her iki halde de özneye göre “dışarıda”dır. Bu itibarla “öteki” konumundadır. “Ötekini anlama” söz konusu olunca da, ister istemez, anlamaya yardımcı görüntüler, izler, işaretler, renkler, biçimler, tipler...vb. akla gelmektedir (Öçalan, 2006, 102).

Yukarıdaki alıntıda görüldüğü gibi Öçalan, imgenin 'öteki' ile bağlantısına değinerek, 'ötekini anlama'da önemli olduğunu belirtmektedir. Öztürk ise, "yabancı imajın" oluşumunda, genel olarak üç önemli etkenin rol oynadığı kabul etmektedir ve bu üç etmeni niyet (özellikle siyasal amaç) sınırlı bakış açısı ve sosyal psikolojik sebepler (korkular ve gereksinimler) (Öztürk, 1997, 7) şeklinde sıralamaktadır.

Yukarıdaki tanım ve yorumlardan imge için “imaj, hayal, imgelem, hayal gücü, imagination, resim, timsal, suret, imagine..” gibi terimlerin kullanıldığı, imgenin birçok alanla bağlantılı olduğu görülmektedir. Bu çalışmada imge kavramı 'öteki' ile ilişkisi bağlamında ele alınmaktadır.

1.1.2.Kapsamı

İmge çalışmaları tek bir alanla sınırlı kalmamaktadır. İmgenin tanımı bölümüne bakıldığında görüldüğü gibi, imgenin farklı disiplinlerde farklı anlamlarla kullanılmaktadır. Bu yüzden imgeyi tek bir alanla bağdaştırmak olanaksızdır.

İmge çalışmaları birkaç bilim dalının yöntem ve bulgusunu içerebilir. Millas’a göre bir imaj çalışması şu alanları kapsayabilir:

“1) bütün olaylar tarihsel bir çerçeve içinde geliştiklerine göre tarih ve tarih bilimini; 2) ilgili ülkenin edebiyat ve kültür tarihini; 3) özellikle ruhbilimi ve toplumsal ruhbilim; 4) kullanılan sözcüklerin ve kavramların açıklanmasına ışık tuttuğu derecede felsefe ve semiyoloji; 5) ulusal düzeyde ilişkilerin gelişimini açıkladığı derecede uluslar arası ilişkileri; 6) ulusal kimlik, yurttaşlık, düşman/dost gibi kavramlara açıklık getirdiği derecede siyaset bilimini” (Millas, 2000, 3).

Millas, imaj çalışmalarının tarih, tarih bilimi, edebiyat, kültür tarihi, ruhbilimi, toplumsal ruhbilimi, felsefe, semiyoloji, uluslararası ilişkiler ve siyaset bilimi gibi çok geniş bir alanı kapayabileceğini belirtmekte ve diğer alanlarla hangi bakımdan bağlantılı olduğunu söylemektedir.

İmge araştırmalarından farklı bilim dalları tarafından yararlanıldığı gibi aynı zamanda bu bilim daları için kaynak da olmaktadır. İmge konusunda yapılan çalışmalar

yapılacak diğerk çalışma alanları için de yararlı olmaktadır.

Millas'ın Allport'tan aktardığı gibi; “imaj çalışmalarının temelinde, dilin (ve sözcüklerin) gerçekleri yansıtan bir araç olmadığı ama kendi başına politik ve ideolojik bir araç olabileceği anlayışı yatmaktadır. Yani imaj temelde peşin yargıyı içeren bir yaklaşımdır” (bkz. Allport, 1954; Akt. Millas, 2000, 4). Allport imajı önyargı içeren bir yaklaşım olarak görmekte, dile politik ve ideolojik bir özellik yüklemekte ve imgenin kontrol edilemeyen sebeplerden kaynaklandığını belirterek insan davranışlarında önemli olduğunu vurgulamaktadır.

Ulağlı'nın imgenin oluşması konusundaki görüşleri ise şu şekildedir:

“İmge okuyucuya gösterilen nesne ya da olgu ya da şeyi fiziki olarak görmesi yerine, deneyimleri, anıları, kültürü ve okuduğu eserlerdeki edindiği izlenimlere dayanarak hayal etmesine katkıda bulunur. Yani imge göstermek yerine hayal ettirmeyi amaçlar. Bütün bir metin yazarın sunduğu gerçek ile dış gerçek arasındaki benzerlik üzerine kurulmuştur” (Ulağlı, 2002, 431.)

Ulağlı, imge ile hayal arasında bir bağlantı kurmaktadır. İmgenin fiziki olarak görme yerine hayal etmeyi sağladığını vurgulamaktadır. Rifat'a göre de imgenin gerçek dünyada göndermeleri yoktur, ancak benzerleri vardır (Rifat,1999, 32). Bülbül'e göre imge dış dünyanın uyarımlar ağında meydana gelen etkileşim ile oluşmaktadır (Bülbül, 2005, 18).

"İmge" nin tanımı konusunda görülen çeşitlilik imge çalışma alanları söz konusu olduğunda da görülmektedir.

1.1.3. İmgenin Kalıpyargı ve Önyargı İle İlişkisi

Bu bölümde imgenin kalıpyargı ve önyargıyla ilişkisi irdelenmektedir. Aralarındaki ilişkiye değinilmeden önce kalıpyargı ve önyargının tanımlarının

verilmesinin doğru olacağı düşünülmektedir.

1.1.3.1. Kalıpyargı

Kalıpyargılar (Stereotipler), Yunanca'daki 'sabit' ve 'örnek' sözcüklerinin birleşiminden meydana gelmiştir. Bu kavram ilk kez Metin'in belirttiği gibi KATZ ve BRALLY tarafından kullanılmıştır (Metin, 1990, 35). Bu kavram, bugün anlaşıldığı anlamda ilk kez 1922 yılında Amerikalı gazeteci W. Lipmann tarafından kullanılmıştır. Lipman kalıpyargı kavramını, "politik görüşlere sahip olan imgeler" şeklinde açıklamaktadır" (a.g.e. 49).

Quastoff, kalıpyargıları birer imge parçacığı olarak kabul etmekte, ancak kişinin kendi araştırması, incelemesi ve deneyimleri sonucunda ortaya çıkmadığını, diğer insanların ortaya koyduğu ve böylece süregeldiğini belirtmekte, kalıpyargıların çevremizin düşündüğü, yazdığı ve ortaya koyduğu imgeler olarak ortaya çıktığını vurgulamaktadır (Quasthoff, 1973, 21). Kocadoru ise, çevre etmenleri aracılığıyla oluşan ve etkilenen kalıpyargıların dönüşüme uğrayarak imgeyi beslediğini (Kocadoru, 1990, 416) belirterek, çevre etmenlerine dikkat çekmektedir.

Dyserinck'e göre kalıpyargıların ortadan kaldırılması imgebilimin görevleri arasındadır (Dyserinck, 1992, 46). Dyserinck, imgebilimi kalıpyargıları yok edebilen bir alan olarak görmektedir.

1.1.3.2. Önyargı

Önyargı, Beller'in belirttiği gibi, düşünmeden ve incelemeden karar verilen veya

benimsenen daha çok hasmane duygular olarak tanımlanabilir. Ağaçsapan'ın belirttiği gibi “önyargılar davranış formundadır. Yani önyargılar her ne kadar toplum tarafından beslense de, kişisel olarak gösterilmektedir. Objenin ortadan kaybolmasıyla önyargı da ortadan kalkmaktadır. Buna karşın kalıpyargılar devam etmektedir, çünkü kolektif, herkes için geçerli ve zorunlu bir iletişim aracıdır (Ağaçsapan, 1999, 13). Yukarıdaki alıntıda kalıpyargı ve önyargı arasındaki fark kısaca tanımlanmıştır. Önyargıların kişisel olduğu belirtilmekte ve önyargının varlığı objenin varlığıyla doğru orantılı olduğu vurgulanmaktadır.

Önyargı da nesnellikten uzaktır. Rousseau ve Pichois'in belirttiği gibi: "Hiçbir yabancı, bir ülkeyi, o ülke insanlarını görmek istedikleri biçimde göremez, yani duygusal öğeler nesnel öğelere baskın çıkarlar” (Rousseau,Pichois, 1994, 95).

Önyargıları, "bireyin kendi konumunu meşrulaştıran avunmalar olmalarının yanı sıra, objektif ve dengeli muhakemeyi engelleyen kör noktalar"(Harlak, 2000, 43). olarak tanımlayan Harlak'a göre önyargı, ötekinin olumsuzlukları üzerine kurulmuş bir algılama şeklidir.

1.1.3.3. İmgenin Kalıpyargı ve Önyargı ile İlişkisi

İmgenin kalıpyargı ve önyargıyla olan ilişkisine bakıldığında Kocadoru'nun imgeyle ilgili şu düşünceleri önem kazanmaktadır:

“İmaj, önyargı ve stereotip (basma-kalıp düşünce)den farklı bir şey. Önyargı, kelimeden de anlaşıldığı gibi, bir konu hakkında önceden, düşünmeden ve incelemeyen varılan yargı olarak tanımlanmakta. Stereotip ise önceden hazırlanmış olan ve sürekli vurgulanan kalıplaşmış düşüncenin olduğu gibi alınarak kullanılması” (Kocadoru, 1997, 9)

Kocadoru, imajın önyargı ve stereotip (basma-kalıp düşünce)den farklı olduğunu söylemekte önyargıyı, bir konu hakkında önceden, düşünmeden ve

incelemeden varılan yargı olarak; ‘stereotip’i ise, önceden hazırlanan, sürekli vurgulanan kalıplaşmış düşüncenin olduğu gibi alınarak kullanılması olarak tanımlamaktadır. Kocadoru ‘stereotip’ i ‘autostereotyp’ ve ‘heterostereotyp’ olmak üzere ikiye ayırdığını belirtmektedir. Autosereotyp, insanların kendileri hakkında basma-kalıp düşünceleridir. Heterostereotyp ise insanların başkaları hakkındaki basma-kalıp düşüncelerdir. Kocadoru, stereotyp’i önceden hazırlanmış olan yargıyı olduğu gibi alması ve onu kullanarak imaj haline gelmesinden dolayı imajın bir alt süreci olarak kabul etmektedir (bkz. Kocadoru, 1997, 9-10).

İmgenin önyargı ve kalıpyargıdan farklı olduğu yukarıdaki alıntılarda görülmektedir.

2.2. KARŞILAŞTIRMALI EDEBİYAT VE İMGEBİLİM İLİŞKİSİ

İmgenin kendi çalışma alanını oluşturduğu ve günümüze bir bilim dalı olarak gelişmeye başladığı görülmektedir. “Son yıllarda imajlarla ilgi araştırmacılar, özellikle Amerika, Fransa ve Almanya’da “Imagologie” adını taşıyan yeni bir bilim dalı biçiminde gelişmektedir. Türkçe’de “imaj”, “imge” sözcüklerinin yanı sıra İmgebilim sözcüğü de kullanılmaktadır” (Millas, 2000, 4).

Öçalan, İmgebilim’in, Wikipedia sözlüğünde yeni adı ile Yorumbilim (Hermeneutik) olarak yer aldığını belirtmektedir. Yorumbilim ise, Yunan mitolojisindeki Hermes (tanrıların habercisi, ölümlülere haberleri ayıklayıp, ayrıştırıp anlatan) ile ilişkili olarak kurgulanmış bir felsefi yaklaşımdır. Öçalan, Almanca’daki verstehen ‘anlama’ kavramına ağırlık kazandırmaya çalışan bir düşünme ya da felsefi düşünme geleneği olarak ifade edebileceğimiz imagologie teriminin bizde, imgebilim olarak ve Batı’daki anlamından uzaklaşmış bir halde kullanıldığını vurgulamaktadır (Öçalan, 2006, 101).

Konstantinovic, imgebilimi yabancı bir edebiyatta belirli bir toplumu anlatan, imgeyi inceleyen bir bilim dalı olarak görmektedir (Konstantinovic, 2000, 142).

Nedret Kuran- Burçoğlu ise bu konuda şu görüşü ileri sürmektedir:

“İmgebilim toplumların birbirleri hakkındaki imgeleri farklı açılardan ele alıp irdelemesi ile onların birbirleri ve kendileri hakkında bilinçlenmelerini sağlayan; toplumların ortak ve farklı yönlerini bulup ortaya çıkartarak kimlik sorunlarına ışık tutan; bu yönüyle de insanların birbirlerini yok farzetmeleri ya da silmeleri yerine birbirlerinin özelliklerine saygı göstermelerini, birbirlerine hoşgörüyle bakmalarını sağlayan, insanlar ve farklı disiplinler arasında köprü kuran bir bilim dalıdır” (Burçoğlu, 2002, 106).

Burçoğlu, imgebilimin toplumların birbirini anlamaları, birbirlerine saygı göstermeleri bakımından önemli olduğunu belirtmektedir.

İmgebilimsel bir çalışma toplumbilimsel bir yapı içerir. Bir toplumu diğer bir toplumla ilişkilendirilmeye ve bir toplumun bir diğer topluma nasıl baktığını anlamaya yardımcı olur. İkinci olarak imgebilim, bir edebiyat incelemesidir. İmge incelemesi edebiyatlar arası kültürel ve ideolojik etkileşim ile oluşum sürecini açıklamaya yardımcı da olur.

Yunan Edebiyatı’nda Türk imgesi üzerine çalışan Herkül Millas’a göre; imgebilim çalışmalarının temelinde, dilin önemli bir yere sahip olduğu ve de özellikle sözcüklerin gerçekleri yansıtan bir araç olmadığı, ama kendi başına politik ve ideolojik bir araç olabileceği görüşü yatmaktadır (Millas, 2000, 4).

Kavramın nesnel bir vurguyla değişken olduğu görüşünü savunan Rousseau ve Pichois, imgenin “ hem entelektüel, hem duygusal, hem öznel hem de nesnel öğelerin katıldığı, ferdi ya da müşterek bir tasvirdir” diyerek “duygusal öğelerin nesnel öğelere baskın” çıktığını vurgular. Rousseau ve Pichois’ın ifade ettiği gibi, örneğin “hiçbir yabancı, bir ülkeyi, o ülke insanların görmek istedikleri gibi göremez.” (Rousseau ve

Pichois, 1994, s. 95). İşlevindeki bu nesnelliğinden dolayı imge çalışmaları birçok edebiyat bilimcisi tarafından eleştiriye uğramış ve imge çalışmalarının karşılaştırmalı edebiyatın dışında tutulması gerektiği görüşü ağırlık kazanmıştır. Ancak Gürsel Aytaç gibi bazı eleştirmenler de, karşılaştırmalı edebiyat çalışmalarının edebiyatla sınırlı olması durumunda karşılaştırmalı edebiyat içerisinde algılanabileceğini vurgularlar. Aytaç bu konuda,

“(…) eğer yürütülen araştırma salt edebi eserle sınırlandırılmışsa imge yalnızca bir araştırma konusudur ve mesela şu yazarda doğa nasıl bir konuysa şu yazarda da bir ulus imgesi öyle bir konudur. İşte bu durumda imge araştırması bir komparatist alan olabilir, ama eğer imge, edebiyatla sınırlı değil de yazılı bir belgeyi içine alan bir yelpazede araştırılıyorsa, o zaman komparatist değil, kültürel, tarihsel v.b. sayılır” (Aytaç, 2003, 94).

diyerek imge ve edebiyatın sınırları hakkında değerlendirmede bulunmaktadır.

Geçmiş çok eskilere dayanmayan, 1960’lı yıllarda bir grup psikanalist tarafından ortaya atılan ve bir bilim dalı olarak kabul gören imaj bilim ya da imajların bilimi ya da diğer bir ifade ile imgebilim, başlangıçta Fransız Jean Marie- Carré gibi klasik karşılaştırmacılar tarafından bir teori olarak benimsenmemiş (Aydın,1999, 98), ancak daha sonraki yıllarda ve özellikle çalışma yaşamında hızla gelişen küreselleşme sürecine paralel olarak değişik disiplin alanlarında olduğu gibi edebiyat alanında da karşılaştırmalı çalışmaların büyük ivme kazandığına tanık oluyoruz. Her ne kadar René Wellek 1960’larda ideolojik ve metodolojik olarak karşı çıkmış ve imge bilim çalışmaları Wellek’in bu davranışı sonucu yön değiştirmişse de, edebiyat bilimi doğrultusunda imge çalışmaları 80’li yılların sonlarına doğru daha bir hız kazanmaya başlamıştır (a.g.e, 98).

Ulağlı salt bir metin incelemesinde bir imgenin incelenmesi bir tema incelemesi olarak düşünülebilir diyerek Gürsel Aytaç’ın değerlendirmesini desteklemekte fakat şu değerlendirmesiyle de Aytaç’tan ayrılmaktadır:

“Ancak Aytaç’ın bu tespitine imge incelemesini edebiyat içinde düşündüğümüzde katılmak söz konusudur. Yani bir edebiyat metnini açıklamak için imgelere başvurulması edebi bir incelemedir. Oysa biz imgebilimin bir araştırma yöntemi değil, özgün bir bilim dalı olduğunu düşünüyoruz. Aytaç bir metni açıklamak için imgelerin kullanılmasını dile getirirken, biz imgeleri açıklamak için edebiyata başvurulmasını başlangıç noktası olarak ele alıyoruz” (Ulağlı, 2006, 167).

Aytaç, Karşılaştırmalı Edebiyat araştırmaları ve imgebilim ilişkisini bir başka açıdan da şöyle değerlendirmektedir:

“Ortak konular, ortak motifler tespit edip hakkında yorumlar getirmekten başka karşılaştırmalı edebiyat araştırmalarının klasikleşmiş bir alanı bir yabancı yazarın bir ülkede alımlanışı; başka bir alanı da imagoloji (imgebilim) çalışmaları (Aytaç, 2003, 14-15).

Karşılaştırmalı Edebiyat ve imgebilim arasındaki ilişki konusunda farklı görüşler de bulunmaktadır. İmgebilim ve karşılaştırmalı edebiyat arasındaki akrabalığı Onur Bilge Kula ise, şu şekilde aktarmaktadır: “ İmge araştırmaları, karşılaştırmalı yazınbilimin başlıca konularından, İmgebilim ise karşılaştırmalı yazınbilimin alt dallarındandır”(Kula, 1992a, 17). Kula bu değerlendirmesinde imge çalışmalarını Karşılaştırmalı Edebiyat çalışmaları içine dahil etmektedir. Bir bilim dalı olan imgebilimi de Karşılaştırmalı Edebiyat Biliminin bir alt dalı olarak görmektedir. İldem, Kula'nın bu düşüncesine katılmakta ve imgebilimi "kalıp imgeleri/ stereotipleri inceleyen karşılaştırmalı edebiyat biliminin bir dalı" olarak tanımlamaktadır (İldem, 2000, 21).

Ulağlı ise, Kula ve İldem'in bu görüşlerinin aksine, imge incelemesinin bir edebi inceleme olarak düşünülüp karşılaştırmalı edebiyatın bir alt kimliği olarak kabul edildiğinde neden imge araştırmalarına İmgebilim adı verildiğini sorgulamaktadır. İmge araştırmaları, her ne kadar karşılaştırmalı edebiyatın içinde doğmuş bir inceleme türü olarak ortaya çıkmış ise de, bugün bir edebiyat incelemesinin çok ötesinde bir yapı kazanmıştır. Ulağlı'ya göre İmgebilim karşılaştırmalı edebiyatın sınırlarını fazlası ile

zorlayan ve hatta onu aşmış bir yaklaşım olarak algılanmalıdır. Ulağlı, İmgebilim'i karşılaştırmalı edebiyatın bir alt dalı olarak gören Onur Bilge Kula'nın yaklaşımına her iki farklı alanın çalışma alanları, uygulama yöntemleri, verileri derleme ve değerlendirme şekilleri, toplumsal fayda gibi unsurları göz önüne alındığı zaman, katılmanın zor olduğunu belirtmektedir, imge araştırmalarının karşılaştırmalı edebiyatın araştırma dallarından biri olması fikrine katılmakla beraber, İmgebilim'in karşılaştırmalı edebiyatın bir alt dalı değil aksine kendi başına bağımsız özgün bir bilim dalı olarak düşünülmesi gerektiğini ifade etmektedir. (Ulağlı, 2006, 168).

Ulağlı, İmgebilim'in başlı başına bir bilim dalı olduğunu belirtmekte ve Kula'nın aksine, İmgebilim'in Karşılaştırmalı Edebiyat Bilimi'nin bir alt dalı olarak düşünüldüğü takdirde özgün bir bilim dalı olamayacağını söylemektedir. Ulağlı, “ Karşılaştırmalı edebiyatın bir alt dalı olamayacak kadar geniş bir inceleme alanına ve veri değerlendirme olanaklarına sahip olmasından, nesnel gerçekliğe daha yakın bulunmasından dolayı karşılaştırmalı edebiyatın bir alt dalı değildir. Karşılaştırmalı edebiyat incelemesinde, araştırmacı, toplumun temel özelliklerine başvurur ve bunu yapmak için, verilerini derlerken ve değerlendirirken, edebiyat sınırları içinde kalır ve çıkarımları edebiyat ile ilgili olmak zorundadır”(a.g.e, 169-170) demektedir. Ulağlı, imgebilim ve Karşılaştırmalı Edebiyat Bilimi'nin iki özgün bilim dalı olduğunu, ama aralarında da bir bağ bulunduğunu belirtmektedir:

“Bu yaklaşımımızdan dolayı karşılaştırmalı edebiyat ile imgebilim arasında büyük bir uçurum olduğu, birbirine taban tabana zıt bilimler olduğu fikrine kapılmamak gerekir. İmgebilim ve karşılaştırmalı edebiyat arasında, edebiyatla sosyoloji, edebiyatla psikoloji arasında ne kadar bağ varsa imgebilim ile de o kadar bağ vardır” (a.g.e. 170).

Karşılaştırmalı Edebiyat Bilimi bağlamında o kültürün edebi eserlerini inceleme konusu olarak imgesel bir çalışma yapmak ulusların kimlik çözümlenmeleri hakkında bize yarar sağlamaktadır.

Kula'nın belirttiği gibi “ Karşılaştırmalı bir tutum geliştirmek ve kültürel görüngülerin ve değerler dizgesinin göreceliliğinin kavranmasına katkıda bulunmayı” amaç edinen imgebilim, edebiyat metinlerinden yola çıkarak bu farklı algılamının nedenlerini ortaya koyar ve toplumların birbirlerine olan karşıtlıklarını ortadan kaldırmak için çaba sarfeder (Kula, 1992, 21).

Bu çalışmamızda yazarların imgeleri ele alış biçimleri karşılaştırılmaktadır. “Okuyucunun kafasında oluşan her imge yazardan okuyucuya bir mesaj ileten sembolik bir dildir ve bu mesaj genellikle göndericinin ait olduğu toplumun politik bir düşüncesinin yansımasıdır” (Ulağlı, 2002, 432). Görüldüğü gibi imge, birden fazla disiplinle içiçe olabilmektedir.

“İmgebilim, edebiyattaki ‘Yabancı’ ve ‘Öz’ imgeleri, edebiyat ve edebiyat dışı metinlerdeki oluşumu, gelişimi ve etkisiyle ilgilenir” (Schwarze, 1998, 232). ‘Öz’ kavramı ulusun ya da toplumun kendisini ifade ederken, ‘Yabancı’ kavramı ise, kendinden farklı olanı, diğer tarafı ifade etmektedir. İmgebilim çerçevesinde ‘Öz’ ve ‘Yabancı’ kavramlarının yanı sıra ‘Ben’ ve ‘Öteki’ kavramları da kullanılmaktadır. Güvenç ‘ben’ ve ‘öteki’ kavramlarına şöyle değinmektedir:

"Bireylerden, kişilerden oluşan bir toplum, topluluk ya da dünyada, herkes kendisine (özüne) 'ben' diyor ama kendisinin de gayrısı da aynı kişiye 'öteki' diyor. Demek ki kişi hem kendi hem de ötekidir aynı zamanda" (Güvenç, 2005, 173).

Kişiler ya da toplumlar kendilerine baktıklarında ‘ben’, ama onlara farklı uluslar tarafından bakıldığında ‘öteki’ olabilmektedir. Dyserinck’in ifade ettiği gibi, düşüncelerimiz imgeler aracılığıyla açıkça etkilenmektedir (Dyserinck, 1996, 115).

Her şeyden önce edebiyat metinlerinde imgebilimsel bir inceleme yapmak “toplum içinde var olan düşünce kalıplarını ve kimlik yaklaşımını ortaya koyabilmektedir. Dolayısıyla düşünce tarihiyle, ulusal ideolojilerle, politik seçeneklerle

ve genel olarak egemen kültürel yaklaşımlarla doğrudan ilişkilidir (Millas, 2000, s.6).

Çalışmanın birinci bölümünde imgenin kalıpyargı ve önyargı ile ilişkisine değinildikten sonra, İmgebilim'in Karşılaştırmalı Edebiyat ile ilişkisi hakkında bilgi verilmeye çalışılmıştır.

2. BÖLÜM

YAZARLARA DAİR

Bu bölümde yazarların hayatları ve sanat anlayışları sunularak değerlendirilmeye çalışılacaktır. Ayrıca her iki romanın da kısa birer özetine yer verilecektir.

2.1.DİDO SOTİRİYU

İkinci bölümün bu kısmında, incelediğimiz romanlardan *Benden Selam Söyle Anadolu'ya* adlı eserin yazarı Dido Sotiriyu'nun hayatı ve edebi kişiliği tanıtılacaktır.

2.1.1. Hayatı ve Edebi Kişiliği

Yunanlı yazar Sotiriyu, 1909 Aydın'da doğar. Çocukluk yıllarını ailesiyle birlikte Aydın'da geçirir.1922'de Yunanistan'a göç etmek zorunda kalır, Atina'ya yerleşir. "Bir kız için eğitimin gereksiz olduğunu" düşünen ailesine rağmen öğretim üyesi olmuştur.

Ailesinin kısıtlamaları, göçmek zorunda kalmasının yarattığı acılar, Alman işgali sırasında yer altı basınında önemli görevler alması yazarın yaşamının önemli noktalarından bazılarıdır. Dido Sotiriyu kendini şöyle tanımlamaktadır.

“Geç eğitim gördüm, geç yazdım, tutucu bir ailede yetiştim; ve toplumun yasaklarıyla ortaokul sıralarından beri özgürlük, bağımsızlık ve insan hakları için mücadele ederek büyüdüm...” (Sotiriyu, 1996, 4).

Sotiriyu'nun eserleri şunlardır:

-*İnekri Perimenun/ Ölüler Bekliyor* 1959, Roman.

-*İlektra/ Tekrar Doğuş* 1961, Roman.

-*Matomena Homata/ Kanlanmış Topraklar* 1962, Roman.

-*Mikrasiyatiki Kotastrofi Ke-i Stratigiki Tuimberyalizmu Stin Anatoliki Mesoqio/ Küçük Asya Faciası Emperyalizmin Doğru Akdeniz Stratejisi*, İnceleme.

Türkiye'nin kültür mozaiğinde çok önemli bir yer tutan azınlıkların, Kurtuluş Savaşı öncesindeki ve savaş sırasındaki yaşamlarından gerçekçi kesitler sunan Dido Sotiriyu kendisini başka bir kaynakta tanıtırken

“1911’de Küçük Asya’da doğmuşum. Babam, Volos’tandır. Kökü, Volo’dan gelir. Annem 12 Adalardan. Dedem ise, Rodos’tan gelmiş. İstanbul’da Fener Lisesi’nde öğretmenmiş. Çocukluk yıllarımda ailemle birlikte, doğduğum il olan Aydında yaşadım. 1922’de Anadolu’dan ayrılarak Yunanistan’a, amcamların yanına gitmek zorunda kaldım. Ailem daha sonra göçtü oraya. İlk çocukluk yıllarının anıları belleğimden silinmiyordu. Babamın arkadaşı Talat Beyler, sokakta oynadığım Rum ve Türk çocukları bugün bile aklımda. Yaşadığım yerlerde insan ilişkileri çok sıcaktı. Babam sabuncu idi ve halkla yoğun ilişkiler içinde idi. Ben küçükken evimizin önünden develer geçirdi ve önünde de bir merkep olurdu. Bu merkebin üzerinde bulunan bir çocuk beline kuşak sarardı. Bunları hatırlıyorum...”

Sotiriyu o dönemde Türk halkı ile iyi ilişkiler içerisinde bulduklarını belirterek neden bu kitabı yazdığını şu şekilde açıklamaktadır:

“O dönem Türk halkı ile de ilişkilerimiz çok sıcaktı... Yaşadığım günlerin, duyduğum gerçek olayların o kadar etkisi ve büyüü altında kalmıştım ki, bu konuyu ele alan kitap yazma isteği içimde çığ gibi büyüyordu. 1962 yılında, *Benden Selam Söyle Anadolu’ya* adlı kitabım yayımlandı. Bence ilk kez gerçekleri ortaya koyan bu kitapta geçenler tümüyle tarafsız bir gözle yazıldı. Sonuç olarak şunu söyleyeyim: Ben daha çok ülkemin acılarını ve sorunlarını anlatmaya çalıştım. Bunlar üzerinde durdum. Genel olarak iki dönemi işledim. Bunlardan birincisi Küçük Asya’dan geliştirdiğim, ikincisi ise, iç savaş ve sonraki dönemdir. Bence önemli olan barıştır, esas düşman savaştır. Bunu söylüyorum.” (<http://dusdukkani.blogspot.com/2007/05/yine-selam-var-dido-teyzeden.html>)

demekte ve Türkiye'ye olan özlemini dile getirmektedir.

Stelyo Berberakis ise Yunan edebiyatıyla tanışmasının öğrencilik yıllarında, Dido Sotiriyu'nun *Benden Selam Söyle Anadolu'ya* kitabıyla olduğunu belirterek şunları söylemektedir:

“Romanında I. Dünya Savaşı'na kadar Anadolu'da yaşayan Rum ve Türkler'in ilişkilerini; Anadolu'nun Yunan işgaliyle yaşadığı kanlı savaş ortamını ve savaş sonrasında iki ülke arasındaki mübadeleyi anlatmıştı. Onun kitaplarıyla soyum arasında bir ilişki olduğunu sezdiğim öğrencilik yıllarımda Dido'yu evine gidip ziyaret etmişim. Atina'nın İlisia semtinde evinde matematik profesörü yaşlı ve kötürüm eşiyile oturan Dido, beni tam bir Anadolu Anası gibi karşılamıştı. Yanaklarımdan öpmüş; salonun en rahat koltuğuna oturtmuştu...Ben kocasıyla konuşurken; Dido, köfte pişirdiği mutfaktan sohbetimize katılıyordu. ‘Türk olsun Rum olsun fark etmez...Anadolu'nun havası, suyu bizim en büyük zenginliğimizdir’ diyordu. Savaşa gelince ‘Bak evladım. Savaşta iyiler ya da kötüler yoktur.’ Dediğini hatırlıyorum. Abdi İpekçi Barış Ödülü'nü alan Dido'nun kitapları 50 dile çevrilmişti. *Benden Selam Söyle Anadolu'ya* kitabıyla, Yunan ilkokullarında okutuluyordu. Mücadeleleri yeterince meyve vermişti” (<http://dusdukkani.blogspot.com/2007/05/yine-selam-var-dido-teyzeden.html>).

diyerek bize Dido Sotiriyu hakkında bilgi vermektedir.

Refik Durbaş ise Dido Sotiriyu hakkında Stelyo Berberakis'in tanımlamasıyla, Yunan kimliği taşımasına rağmen bizi anlatan, bu toprakları, bu toprakların insanlarını, güneşini, gökyüzünü, akan ve duran suları yazan bir Anadolu Anası idi demektedir. *Benden Selam Söyle Anadolu'ya* da I. Dünya Savaşı öncesi Anadolu'da yaşayan Rum ve Türkler'in kardeşliğini, Ege'nin Yunan işgaliyle yaşadığı kanlı savaş ortamını ve savaş sonrasında iki ülke arasında yaşanan mübadele öncesinde yaşananları yazmıştı. Abdi İpekçi Barış ve Dostluk Ödülü'nü alması da bu kardeşliğin bir göstergesiydi. Durbaş *Benden Selam Söyle Anadolu'ya* ve Dido Sotiriyu hakkında şunları demektedir:

“Bu topraklarda doğmuştu. 70'li, 80'li yıllarda Türkiye'de en çok okunan romanlardandı *Benden Selam Söyle Anadolu'ya*. Sotiriyu, 75. yaşının baharında, 1986 yılında ülkemizi ziyaret etmiş, doğduğu köy Şirince'yi ziyaret ederek kitaplarını imzalamıştı. Şirince, o zamanki Kırkıca anayurduydü çünkü... Bu köyde doğmuş, 12 yaşına kadar bu köyde yaşamıştı. Şirince'yi ziyaretinde köy muhtarının evinde çay içerken küçük bir kız iken yaşadıklarını düşünecek, çok güzel bir kadın olan annesine hayranlık duyan Türk subayı Talat Bey'i hatırlayacak ve ‘Bütün anılarımı kendime sakladım, kalbime gömdüm.’ diyecekti. Sotiriyu, Şirince'den ayrılırken de toprağı

öptükten sonra şöyle diyecekti: ‘Şu anda burada kalan bu güzel gök, bu güzel güneş sanki beni bekliyordu. Gökyüzü, kuşlar, ağaçlar, Anadolu sıcaklığı hiç değişmemiş...Her şey eskisi, yani benim yazdığım gibi...’ Benden Selam Söyle Anadolu’ya diyerek ayrıldı aramızdan...Sotiriyu’nun ölümü dolayısıyla Başbakan Kostas Karamanlis bir açıklama yayınladı diyerek bize Sotiriyu hakkında bilgi vermektedir (<http://dusdukkani.blogspot.com/2007/05/yine-selam-var-dido-teyzeden.html>).

Bu bölümde Dido Sotiriyu hakkında bilgi verilmiştir. Diğer bölümde romanın kısa bir özetine yer verilecektir.

2.1.2.Sotiriyu’nun “ Benden Selam Söyle Anadolu’ya” Adlı Romanının Özeti

Yunanlı yazar Dido Sotiriyu’nun, Matomena Homata (Kanlanmış Topraklar) Sotiriyu) romanı *Benden Selam Söyle Anadolu’ya* adıyla Türkçe’ye çevrilmiştir. (http://tr.wikipedia.org/wiki/Dido_Sotiriyu).

1982 Abdi İpekçi Türk-Yunan Dostluk Ödülü’nü alan bu kitap, Anadolu’daki Yunan azınlıkların Balkan Savaşları, Birinci Dünya Savaşı ve 1919-1922 Türk Yunan Savaşı döneminde yaşadıklarını kapsamaktadır..

Sotiriyu, olayları bize Manoli adlı bir Rum köylüsünün ağzından anlatmaktadır. Manoli Kırkica’da yaşayan çiftçi bir Rum ailenin oğludur. Manoli okuma yazmayı öğrendiğinde babası onu ticareti hayatına atılması için İzmir’e gönderir. 1915 yılında Manoli, Türkler’in yanında Amele Taburunda savaşması için askere alınır. Diğer pek çok asker gibi çıbanlı tifüs hastalığına yakalandığında dört ay dinlenmesi için ailesinin yanına gönderilir. Bu dinlenme döneminin ardından yine Ankara’ya İkinci Amele Taburuna gönderilir. İkinci Amele Taburu’ndayken yardım etmesi için köylü Ali Dayı’nın yanına verilir. Manoli ve Ali Dayı’nın kızı arasında bir ilişki başlar. Manoli yaşadığı baskılar ve aile özleminin de etkisiyle bir arkadaşıyla birlikte askerden kaçır ve Kırkica’ya gelir. Manoli asker kaçağı olarak yakalanır ve tekrar askere alınır. Rum

istilasıyla savaşta Yunanlıların yanına geçer ve mülteci olarak Yunanistan'a geçer.

2.2. AHMET YORULMAZ

İkinci bölümün bu kısmında, incelediğimiz romanlardan *Savaşın Çocukları*'nın yazarı Ahmet Yorulmaz'ın hayatı ve edebi kişiliği tanıtılacaktır.

2.2.1. Hayatı ve Edebi Kişiliği

Ahmet Yorulmaz 1932 yılında Ayvalık'ta doğar. İzmir, İstanbul ve Ayvalık'ta gazete muhabirliği yapar, gazete çıkarır. Otuz üç yıl aralıksız kitapçılık yaptıktan sonra, araştırabilmek, çevirebilmek ve yazabilmek amacıyla kendi kendini emekli eder. Çağdaş Yunan edebiyatı'ndan bugüne değin, büyükler için, Kostas Tahçi'den, iki basım yapan *Üçüncü Düğün Çelengi*'ni, Stratis Çirkas'tan *Bomba Nurettin'i*, Menis Kumandares'tan *Eski Selanıkliler'i*; çocuklar için, ünlü savaş karşıtı Stratis Mirivilis'ten *Post Avcısı* ve ilerici kadın yazar Ellis Aleksiyu'dan *Tombik ile Zıpızıp* adlı romanları çevirir. Yine Yunanca'dan *Öldürülenin Eli ve Mucizeler Avlusu* adlı iki sahne oyunu çevirir.

Çevirdiği çok sayıda hikaye ve şiir Varlık; Türk Dili ve başka dergilerde yayınlandı. Asım Bezirci'nin, Dost Türk-Yunan Şairlerinin Diliyle Barış isimli kitabında çevirilerine geniş yer verildi. *Savaşın Çocukları*, yazarın ilk romanıdır.

Yazarın hayatı hakkında kısa bir bilgi verildikten sonra romanın kısa bir özetine yer verilecektir.

2.2.2. Yorulmaz'ın “Savaşın Çocukları” adlı Romanının Özeti

Savaşın Çocukları Girit'te yaşayan Türklerin Kurtuluş Savaşı döneminde yaşadıkları süreci anlatır. Roman on üç bölümden oluşur. Roman 1948'de Ayvalık'ta ölen bir Girit mübadilinin bıraktığı üç defterdeki bilgilerin yardımıyla oluşur(Yorulmaz, 2004, 5),

Romanın ana karakteri Hasanaki, diğer adıyla Aynakis Hasan'dır. Hasan Anadolu'dan ve Rumeli'nden Girit'e gönderilen askerlerin on beşinci kuşaktan çocuğudur.

Hasan geçimini çiftçilik yaparak sağlayan bir ailenin üç çocuğundan biridir. Romanın ilk bölümlerinde Hasan ailesini, yöredeki toplumsal yaşantıyı anlatır. Osmanlı Devleti'nin yok olma sürecinin başlamasıyla birlikte Girit'te yaşayan Türkler'in de hayatları değişmeye başlar. Hasan'ın babası Tarlalarını satarak Anadolu'ya göç etmeye karar verir. Göç etme hazırlıklarının başladığı sırada Hasan'ın ağabeyi Mahmut öldürülür. Mahmut'un öldürülmesinden kırk gün sonra Hasan'ın ablası bakkal Arif ile evlendirilir. Venizelos'un saldırı hazırlıklarına başladığını öğrenen Hasan'ının babası ve diğer Türkler at arabalarından bir kervan oluşturarak göç eder. Rum kuvvetlerinin saldırıları başlar. Hasan ve ailesi Kandano denilen kasabaya geçici olarak yerleşir. Türkler'in Cuma namazına gittiği bir günde Rum kuvvetleri camiye top atar ve aralarında Hasan'ın babasının da bulunduğu on bir kişi ölür. Hasan, annesi, ablası, eniştesi ve diğer Türkler ile birlikte konvoy halinde tekrar yola çıkar. Hanya'ya yerleşir ve orada annesiyle birlikte yaşamaya başlar. Hasan önce bir Rum'un yanında çalışır daha sonra yine bir Rum bayanla ortak olur. Hasan'ın annesi vefat eder. Hanya'da da saldırılar başlayınca Hasan İzmir'e göçer.

3. BÖLÜM

ROMANLARDA TÜRK- YUNAN İLİŞKİLERİ

Çalışmamızın üçüncü bölümünü oluşturan bu bölümde Türk-Yunan ilişkileri genel hatlarıyla irdelenmeye çalışılmakta, her iki eserdeki tarihsel, toplumsal ve siyasal koşullardan bahsedilmektedir.

3.1. *BENDEN SELAM SÖYLE ANADOLU'YA* ve *SAVAŞIN ÇOCUKLARI* ROMANLARINDA TÜRK- YUNAN İLİŞKİLERİNE GENEL BİR BAKIŞ

Türk ve Yunan halklarının yüzyıllar boyunca birlikte yaşadıkları görülmektedir. Bu yüzden Türk-Yunan ilişkileri her zaman dünya kamuoyunu en çok ilgilendiren siyasi konuların başında gelmektedir. Gürel'in de dediği gibi "Modern Yunan tarihinin herhangi bir anına, Yunanlı kimliğinin herhangi bir yönüne, Türkiye etkenini göz ardı ederek bakmak mümkün değildir. Türkiye'den bakıldığında, Yunanistan'la olan ilişki ve sorunların , 'batı' ile olan ilişki ve sorunlarla nasıl iç içe girdiği görülecektir" (Gürel, 1993, 9). Türk ve Yunan ulusları ayrı ayrı incelendiğinde diğerinden bahsetmemek olanaksızdır. Tarihi sürece bakıldığında Türk ve Yunan Halkları arasında derin bağlar bulunduğu görülmektedir. Millas'ın Oran'dan aktardığı gibi onları 'kader' değil ama, coğrafyanın yanı sıra tarih birbirine sınıksız bağlamıştır' (bkz. Oran,1986; Akt. Millas, 1989, 21).Yüzyıllar boyunca birlikte yaşamış iki halk ortak bir tarihsel geçmişe sahiptir.

Türk ve Yunan halklarının birbirlerine sınıksız bağlanmalarının yanı sıra aralarına

bir etkileşim söz konusudur. Yüzyıllar boyunca birlikte yaşamış iki halk kültür, müzik, sanat, edebiyat...vb. gibi alanlarda birbirlerinden etkilenmişlerdir. Bezirci, uzun süre bir arada yaşayan Yunan halkıyla Türk halkı birbirlerinin dillerinden, sanatlarından, türkülerinden, oyunlarından, törenlerinden –kısaca, kültürlerinden – etkilendikleri görülmekte ve zamanla aralarında bazı noktalarda ortaklığa varan bir yaklaşma olduğunu belirtmektedir (Bezirci, 1987, 7). Bezirci'nin bahsettiği bu yaklaşma her iki ulusun kültürlü yakından incelendiğinde hemen tanık olunmaktadır. Birlikte yaşamış olmanın getirdiği bu etkileşim gayet doğaldır.

Bezirci'nin Cumhuriyet Gazetesi'nden aktardığı gibi Yunanlı büyük müzisyen Mikis Theodorakis'in sözleri de bunu aslında doğrular niteliktedir:

“Ben kendi halkımı tanırım. Onların çoğunluğu Türkleri tanırlar ve severler.(...) Unutmayalım, çok ama birçok ortak noktamız var. Kuşkusuz, ayrıldığımız noktalar da var. Bunlar da doğaldır. Ama anımsamamız gerekir: Türklerle Yunanlılar dört yüzyıl birlikte yaşamışlardır. Barış içinde birlikte yaşamışlardır. Mutfaktan tutun müziğe kadar Türklerden çok şey öğrendik. Tabii ki, Türkler de Yunanlılardan çok şey öğrendiler” (bkz Cumhuriyet, 16.5.1986; Akt. Bezirci, 1987, 7).

Yukarıdaki alıntıdan da anlaşıldığı gibi her iki halk da birbirinden etkilenmiş ve birbirlerine bir şeyler katmışlardır. Theodorakis kendi halkının Türkler'i çok sevdiğini vurgulamakta ve hem kendi halkının hem de Türkler'in ortak yaşanılan zamanlarda birbirlerinden çok şeyler öğrendiklerini belirtmektedir.

Bezirci'nin Cumhuriyet Gazetesi'nden alıntılacağı gibi “Benden Selam Söyle Anadolu'ya” romanının Yunanlı yazarı ve Türk dostu Dido Sotiriyu bu acı gerçeğe parmak basmaktadır:

“Bu savaşın nedeni, tüm insanların mutluluğuna düşmanca tavır takınan emperyalist güçlerdi. Türk ve Yunan her iki halk da emperyalist güçlerin tutumu yüzünden yenik düştü. Bu tutumda her iki ülkenin içinde bulunduğu stratejik konum ve petrole olan ilişkileri önemli rol oynamıştır” (Cumhuriyet, 13.11.1987; Akt. Bezirci, 1987, 8).

Benden Selam Söyle Anadolu'ya adlı romanın yazarı olan Sotiriyu yukarıdaki alıntıda görüldüğü gibi iki halkın arasının bozulmasını dış etkenlere bağlamaktadır. Türkiye ve Yunanistan stratejik konumu bakımından diğer devletler için büyük öneme sahiptir. Görüldüğü üzere, her iki ülkenin ilişkileri diğer ülkelerin amaçları doğrultusunda şekillenmek zorundadır.

3.1.1. *Benden Selam Söyle Anadolu'ya* ve *Savaşın Çocukları* Romanlarında Yansıtılan Tarihsel, Toplumsal ve Siyasi Koşullar

Çalışmanın bu bölümünde her iki romanın arka planına bakılmakta, yansıtılan tarihsel, toplumsal ve siyasi koşullar kısaca irdelenmektedir. Yazarların içinde yaşadıkları toplumun geçirdiği değişim ve gelişimlere tanıklık ettikleri gerçeği yadsınamaz. Bu bölümde, çalışmanın kapsamı gereği siyasi, tarihsel ve toplumsal koşulların çözümlenmesine başvurulmadan, edebiyatın sosyal bağlamda ortaya çıktığı gerçeğinden yola çıkılmaktadır.

3.1.1.1. *Benden Selam Söyle Anadolu'ya* Romanında Yansıtılan Tarihsel, Toplumsal ve Siyasi Koşullar

Osmanlı İmparatorluğu'nda 19. yüzyıla kadar Müslümanlar ve gayrimüslimler yan yana ve barış içinde yaşamışlardır. Onaltıncı yüzyılın sona ermesiyle imparatorluğun fetihleri de durmaya yüz tutmuştur.

Müslüman Türk ve Hıristiyan Yunan Halklarının yaklaşık dört yüzyıl boyunca Osmanlı toplumunda birbirleri ile uyum içerisinde yaşadıkları görülmektedir. Her iki toplumu oluşturan halkın iyi geçinmelerine karşın, siyasi alandaki çatışmaların engellenemediği bilinmektedir. Bu siyasi çatışmalar Türk ve Yunan halklarının birbirlerini “öteki” olarak görmelerine neden olmaktadır.

Konstantinopolis'in düşüşünden, 1830'larda Avrupa Dengesinin himayesinde bağımsız bir Yunanistan kurulmasına dek geçen sürede, Rumlar, Osmanlı Türkleri'yle bir tür birliktelik içinde yaşadı. İmparatorluğun ekonomik açıdan gerilemesiyle Osmanlı topraklarında yaşayan tüm etnik grupların ekonomik anlamda sıkıntıya düştüğü doğrudur.

Volkan ve Itzkowitz, vergiler söz konusu olduğunda Türklerin Hıristiyanlardan daha iyi durumda olduklarını ancak imparatorluk gerilemeye başladığında onların da haraççı Osmanlı memurları tarafından istismar edildiklerini ve bu nedenle sıkıntı içine girdiklerini belirtmektedir (Volkan- Itzkowitz, 2002, 97).

Türk Kurtuluş Savaşı esas olarak işgalci Yunanlılar'a karşı yapılmış olmakla birlikte, iç savaş unsurları da taşıyordu, çünkü kurtuluş hareketi aynı zamanda Osmanlı padişahını ve onun işgal altındaki İstanbul'da bulunan hükümetini hala desteklemekte olan Türkler'e karşıydı (a.g.e, 129).

Rumlar Osmanlı İmparatorluğu hâkimiyetinde bir millet olarak yaşarken kendi dinlerini, göreneklerini ve dillerini korumuşlardı. Rumlar, Osmanlı İmparatorluğu'nda Türk olmayan en önemli öğeler haline gelmişlerdir (Tatsios, 1984, 108).

Benden Selam Söyle Anadolu'ya romanında Osmanlı topraklarında yaşayan Rumlar'ın yaşamları konu edilmesi dolayısıyla dönemin tarihsel koşullarına kısaca yer verilmiştir.

3.1.1.2. *Savaşın Çocukları* Romanında Tarihsel, Toplumsal ve Siyasi Koşullar

1909 yılında Askeri Cunta tarafından yapılan Gudi darbesi bir anlamda, kısa süren Osmanlı 1876 Meşrutiyeti ve Sultan Abdülhamit'in, diğer adıyla 'lanetli Abdül'ün tahttan indirilmesinin sonucunda oluşan 1908 Jön Türk devrimine bir tepki olarak gerçekleştirildi. Başlangıçta, Jön Türklerin ister Müslüman olsun, ister Hıristiyan ya da Yahudi herkese eşitlik sözü vermeleri, Yunanistan'da da İmparatorluktaki kadar coşku yarattı. Cunta, umudunu 1892'de özerkliğini elde ettikten sonra doğum yeri olan Girit'te siyaset adamı olarak ün yapmış Eleftherios Venizelos'a bağlamıştı. Buhran yıllarından sonra Venizelos halkın yaşamına bir canlılık ve iyimserlik, yeni bir ulusal birlik anlayışı getirdi. Venizelos'un 1910 ile Balkan savaşları arasındaki dönemde kamuoyunda kurmuş olduğu çarpıcı ve eşi görülmedik düşünce birliğinin yıkılmasının başlıca nedeni, Venizelos ile Kral Konstantin arasında Birinci Dünya savaşı'na katılıp katılmama konusundaki temel ayrılıktır. Venizelos İngiltere ve Fransa'nın yanında savaşa katılmayı düşünürken, Konstantin ise, Almanya ve Avusturya- Macaristan'ın askeri yeteneklerine güvenmektedir. Kral tarafsız kalmaktan yanaydı. Kralın fikir değiştirmesiyle Venizelos 6 Mart 1915'te görevinden ayrıldı. Venizelos haziranda yapılan seçimlerde tekrar iş başına gelir. Kral Konstantin gelişen siyasi baskılar sebebiyle ülkeden ayrılır. Venizelos. 1918 yılında başlatılan başarılı saldırıya katılır. Paris Barış Konferansı'nda ülkesini temsil eden delege kurulunun başında olan Venizeleos, İtilaf Güçleri'nin davasına gösterdiği sıkı bağlılığın karşılığını almaya çalışır. Clogg'un belirttiği gibi Venizelos'un öncelikli amacı Atina'dan daha kalabalık Yunan nüfusa sahip İzmir ve onun hinterlandını ele geçirmektir (Clogg, 1997, 94-110).

Petropulos Yunan Bağımsızlık Savaşı'nın doğru bir tanımlama olmadığını, çünkü bu savaşın sonucunda yalnızca şekilsel anlamda bir bağımsızlık kazanıldığını ileri sürer, 'özgürleşme savaşı' demeyi yeğler (Petropulos, 1976, 99).

Kuzey Asya'daki Ortodoks Hıristiyanların çoğu Türkçe konuşurken, Yunanistan'daki özellikle de Girit'teki Müslümanlar Yunanca konuşuyordu.

Mayıs 1919'da İzmir'e çıktıktan sonra Yunanlılar içerilere doğru ilerlerken pek az direnişle karşılaşmışlardı. Bu arada Yunanistan'daki politik durum önemli değişimler geçiriyordu. 'Yeni Agamemnon' lakabı takılan Venizelos seçimi kaybedince iktidardan düşürülmüştü Volkan ve Itzkowitz'a göre bu, halkın böylesine küresel bir askeri harekâta karşı kalıcı bir toprak genişletmesi yolunda pek az başarı kazanılmış olmasına karşı tepkisidir (Volkan- Itzkowitz, 2002,132).

Yunan ordusu 15 Mayıs 1915'te İzmir'i kuşatır. İzmir çıkartması, İstanbul'daki Türk hükümetinin otoritesini hiçe sayan Mustafa Kemal'in önderliğinde yeniden toplanan Türk milliyetçiliğinin itici gücü olma işlevini görür. Türk ve Yunan orduları arasında bir savaş patlak verir. Savaş sonunda Yunan orduları İzmir'i boşaltır.

4. BÖLÜM

DİDO SOTİRİYU’NUN “*BENDEN SELAM SÖYLE ANADOLU’YA*” İLE AHMET YORULMAZ’IN “*SAVAŞIN ÇOCUKLARI*” ROMANLARINDAKİ TÜRK- YUNAN İMGELERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI

Bu bölüm, çalışmamızın ana bölümünü oluşturmaktadır. Türkiye ve Yunanistan, ulusal bağımsızlıklarını kazanmalarına kadar uzun bir tarihsel birlikteliği paylaşmışlardır. İstanbul’un Türkler tarafından fethinden 19. yüzyılın sonlarına kadar Yunan ulusu, Türklerin egemenliği altında Osmanlı Devleti’nin sosyo-ekonomik yaşantısında olduğu kadar, askeri ve siyasi yaşamında da etkin roller üstlenerek aynı kadere ortak olmuşlardır. Bu bölümde, Dido Sotiriyu’nun *Benden Selam Söyle Anadolu’ya* ile Ahmet Yorulmaz’ın *Savaşın Çocukları* romanlarında Türk ve Yunan imgeleri karşılaştırılmaya çalışılacaktır. Türk-Yunan imgeleri alt başlıklar halinde irdelenecektir.

Nedret Kuran Burçoğlu ise Roland Barth’ın “İmajlar tanrı vergisi değil, insan yapımıdır, diğer bir deyişle inşa edilmiştir.” Sözüne dikkat çekmekte ve ötekine karşı davranışlarımızı etkilediği için imajın insan ilişkileri üzerinde büyük etkisi olduğunu belirtmektedir. İmajlar dinamiktir, dönüştürülebilirler veya aynı zamanda statiktirler, basmakalıp/klişe hale gelebilirler. Zaman içinde insan grupları, uluslar, etnik kökenler, vs. arasındaki ilişkilere göre oluşturulur, dönüştürülürler. Coğrafya, kültürel bakış açıları, din, adetler, sosyal normlar, değer yargıları, insan psikolojisi, mevcut olumlu veya olumsuz imgeler, imajı etkileyen faktörlerdir. İmajların oluşmasının arkasında

hemen her zaman bir ideoloji, maksat vardır. Belli bir ülke hakkında kararlar alınması gerektiğinde, imajlar politik amaçlar için kullanılabilir. Konjonksiyon ve politik gündem, hangi imajların kullanılacağını, hangi imajların güçlendirileceğini, ön plana çıkarılacağını belirler. Burçoğlu, sözlü, yazılı, görsel medya imajları etkin bir biçimde yayar diyerek imajın yayılmasında önemli nelerin önemli olduğuna dikkat çekmektedir (<http://avrupaninsinirlariraporlaracilis.blogspot.com/2007/11/panel-trkiye-ve-avrupann-imajlarn.html>).

4.1. BEN ve ÖTEKİ İMGELERİ

Benden Selam Söyle Anadolu'ya ve Savaşın Çocukları romanlarında töreleri, kültürleri iç içe geçmiş, savaşla birlikte birbirlerine düşman edilmiş Anadolu insanların bir öyküsü anlatılmaktadır.

Benden Selam Söyle Anadolu'ya ve Savaşın Çocukları adlı eserlerde Türk ve Yunan imgelerine sık sık rastlanmaktadır.

Özellikle ulus devletin kuruluş aşamasında ve ulusal inancın ya da kimliğin olduğu dönemlerde, ki bu bugüne dek devam eden bir süreçtir, Yunan (Rum), Türk yazınında ve düşüncesinde önemli bir yer tutar. Türk düşünce tarihine girmeden kısaca şu anımsatılabilir. Rumlar, Osmanlı Devleti içinde ilk 'isyan eden' ve devletin 'içerden' yıkımını başlatan 'millet'lerdendir; Yunanlılar daha sonra 'Megali Idea' sloganıyla devletin topraklarına karşı bir dizi taleplerle ulusal sınırlarını genişletmişler, yüzyıllık bir süre boyunca bir 'tehdit olarak algılanmışlardır. Daha önemlisi, toprak taleplerinin 'tarihsel hak' anlayışına da dayandırıldığı bir dönemde, Yunanlılar eski Yunan'ın torunları olma iddiasıyla İyonya'nın ve Bizans'ın varis'leri olarak ortaya çıkmışlar. Osmanlı / Türk toprakları için gerçek bir tehdit olarak görülmüşlerdir. Nihayet en önemlisi, resmi söylemde çağdaş Türk ulus devleti 'Yunan'a karşı verilen ve kazanılan bir bağımsızlık savaşı sonucunda kurulmuştur. Yunan, bu açıdan bakıldığında temel

'klasik' bir düşman ve 'öteki'dir.

Yunan Edebiyatı'na bakıldığında da *30 Kuşağı Yunan Romanı* 'nda bu kuşağın eserlerini derinden etkileyen 1922 tarihi hem Türk hem de Yunan toplumsal hafızasında çok önemli ve ayrıcalıklı bir yere sahipti. Üstelik bu tarih her iki toplumun aynı geçmişi nasıl farklı algıladığının karakteristik bir göstergesidir. 1922 biz Türkler için Türk'ün ateşle imtihanının kazanıldığı, üzerinde özgürce yaşayabileceğimiz yurdun kurtulma, devletin kurulma anıdır. Oysa aynı tarih; 1922, Yunanlılar için *Yıkım, Küçük Asya Felaketi* ya da *İzmir Felaketi* demektir. 1922'nin Yunan belleğine çağrıştırdığı ilk görüntü ise alevler içinde yanan İzmir, kayıklara sığınmış hayatlarını kurtarmaya çalışan kadın ve çocuklardır (Demirözü, 2007, 106).

Yunan edebiyatı konusunda önemli bir kaynak olarak kabul edilen Linos Politis Yunan Edebiyatı Tarihi adlı kitabında bize 30 kuşağı hakkında şu bilgileri verir: “Küçük Asya Felaketi ve bu felaketin ardından yaşanan Nüfus Mübadelesi bu edebiyat kuşağını derinden etkilemiştir” (a.g.e. 106). Küçük Asya Felaketi ve bu felaketin ardından yaşanan Nüfus Mübadelesi bu kuşağın edebi ürünlerinin sosyal ve organik yapısını değiştirmiştir. Bir önceki kuşağın Yunanlılığın daha önceki sınırlarına, Bizans devletinin sınırlarına kavuşması fikri ve düşü 1922 Eylül'ünde son bulmuştur

Yorulmaz, *Savaşın Çocukları* adlı eserinde bir Türk olan Hasan'ın ağzından Türk ve Yunan halkının yaşayış biçimini şu şekilde anlatmaktadır:

“(…) mahallemiz ayrı değildi; Rumlarla iç içeydik. Ayrı olan, cami ve kiliseydi. Köyün imamı Şerif Efendi ile Papaz Trasakis'in birbirlerini selamlamalarının, hatır sormalarının hoşluğunu da eklemem gerek- bu iki din adamının yapıcı davranışları sürdüğü müddetçe insanlarımız iyi geçinmiş, barış içinde bir arada, mutlu yaşamışlardı” (Yorulmaz, 2004, 20) .

Her iki halkın ortak bir yaşam sürdükleri görülmektedir. Bu ortak yaşamdaki tek farklılığın dini inançlar olduğu belirtilmekte, ortak yaşamdaki refahın sağlanmasında her iki halkın din adamlarının son derece önemli bir etkisi olduğu görülmektedir. İmam

ve papazın barış içerisinde yaşadıkları vurgulanmaktadır. Müslümanlığın din adamlarından biri olan imam ile Hıristiyanlığın din adamlarından biri olan papaz birbirlerini selamlamakta ve birbirlerinin hatırlarını sormaktadır. Bu iki din adamının davranışlarının her iki halka örnek olduğu görülmekte ve dini önderlerin halkı yönlendirmede önemli bir faktör olduğu vurgulanmaktadır. Hem Yunan hem Türk ulusu farklı dini inançlara sahip olmalarına rağmen birbirlerine saygı duymaları açısından imgeler olumlanmaktadır.

Balkan Savaşları, Birinci Dünya Savaşları ve 1919-1922 Türk-Yunan Savaşı (Türk İstiklal Savaşı) dönemini kapsayan *Benden Selam Söyle Anadolu'ya* adlı eserde olaylar bir Rum olan Manoli'nin ağzından anlatılmaktadır. Eserde Türk ve Yunan halklarının yaşayışlarından ise şu şekilde bahsedilmektedir:

“Aya Dimitri panayırında köy, çok uzaklardan gelen Türklerle, Kirlicelilerle dolup taşardı. İştten ve güneşten kavrulmuş, uzun boylu, iri yarı adamlardı bunlar; bir karış toprağa hasret, yarıcıları” (Sotiriyu, 1996, 19).

Yunan halkının panayırlarına Türkler'in de katıldığı görülmektedir. Türkler ‘uzun boylu’, ‘iri yarı’, ‘bir karış toprağa hasret’ ve ‘yarıcı’ olarak tasvir edilmektedir. Türkler'in kendi topraklarına sahip olmadıkları, Yunanlılar'ın topraklarını ettikleri görülmektedir.

Türkler'in ve Yunanlılar'ın ortak paylaşımlarda buldukları görülmektedir. Türkler Yunan şenliklerine (bkz. Ek 2) Yunanlılar da Türk şenliklerine (bkz. Ek 1) katılmaktadır. Bir Türk köyü olan Kirlice'nin halkı, komşu köydeki Yunanlılar'ın bayram kutlamalarına katılmakta ve onlarla birlikte yemek yemektedir. *Benden Selam Söyle Anadolu'ya* adlı eserde bayramlar “Bizim bayramlarımızla birlikte, Kirlicelilerin de keyfi gelirdi. Onlar için tıkabasa yemek fırsatydı bu” (Sotiriyu, 1996, 19) diyerek anlatılmaktadır.

Eserde, Yunanlılar'ın bayramları Türkler'in 'karın doyurmaları için önemli bir fırsat olarak' anlatılmakta, Türkler'in bu bayramlarda çok fazla yemek yedikleri belirtilmekte ve bu durum sonucunda Türkler'in mutlu oldukları gösterilmektedir.

Rumlar da özel günlerde hazırladıkları yemekleri Türkler ile paylaşmaktan mutluluk duymaktadırlar:

“Ve her Rum ailesi pişirip hazırladığı en güzel yemekleri onlara ikram ederdi... Yeni Yıl günü Kirliceliler çeşmelerin başında toplanırlardı. Ve kadınlar o gün, ellerinde cevizli tatlılar, şambabalar, helvalarla dolu tepsilerle giderlerdi su almaya... Büyük Perhiz'in ilk günü oruç başlayıp da kadınlar, yasak bir yiyecek kokusu bile kalmasın diye tencereleri temizlemeye koyulduğunda; bir büyük sevinçtir sarardı Kirlicelileri: Tepsi tepsi peynirli poğaçalar, yumurtalı börekler; makarnalar, tatlılar yağardı onlara doğru. Yüzlerinde mutlu bir gülümseyiş, selam dağıtırlardı kadınlara, kızlara:
- Çok senelere abla, ablacığım” (Sotiriyu, 1996, 19).

Hıristiyanlıkta, Paskalya döneminde kırk gün boyunca hayvansal gıdaları yememek kaydıyla oruç tutulan Büyük Perhiz'in ilk gününde, Kirlicelili Türkler de Yunanlılar'a katılmaktadır. Rumlar bayram için hazırlamış oldukları yemekleri, tatlıları, helvaları Türkler'e de ikram etmektedir. Türkler de Rumlar'ın bu mutlu gününde yanlarında olmakta ve onların bayramını kutlarken 'abla', 'ablacığım' gibi hitaplarda bulunmaktadır. Türk- Yunan ilişkilerinde her iki ulusun birbirini kardeş gibi gördüğü belirtilmektedir. Bazı Kirliceliler de şu şekilde davranış sergilerler:

“İçlerinden bazıları da, hastalıkları geçsin ve uzun dönüş yolculuğu boyunca kazadan beladan esirgesinler diye, Aya Yorgi'nin gümüşten ikonası gizlice diz çöküp duaya dururlardı. Nisanda Aya Yorgi yortusunda ücretlerini alıp dönerlerdi köyelerine. Rumlarla vedalaşırken gözleri dolardı hep:
- Hakkını helal et usta...
-Helâl olsun! dedi bizimkiler de... Alnınızın teriyle kazandınız. Güle güle gidin hadi. Uğur ola” (Sotiriyu, 1996, 19).

Yukarıdaki alıntıda Müslüman olan Türkler'in, Yunanlılar'ın dini törenlerine katıldıkları ve Aya Yorgi'nin gümüş ikonası önünde diz çökerek dua ettikleri anlatılmaktadır. Müslüman olan bir Türk'ün Aya Yorgi'nin gümüş ikonası önünde diz çökerek bir Hıristiyan inancını yerine getirmesi Türk ve Yunan halklarının din kültürü

açısından bir kaynaşım içerisinde olduğunu göstermektedir. İki ulus yüzyıllarca bir arada yaşayarak ortak bir kültürün parçası olmaktadır. Türkler Yunanlılar'a yardım etme süreci bittiğinde evlerine dönerken Rumlar'dan haklarını helal etmelerini istedikleri görülmekte gözlerinin dolduğu vurgulanmaktadır.

Ahmet Yorulmaz'ın eserinde, bir Türk çocuğu olan Hasan'ın en yakın arkadaşı Yunanlı Manolis'tir. Manolis, Hasan'a okuma yazmayı öğretmektedir. Romanda Rumlar'ın Türklere oranla eğitim düzeyinin daha yüksek olduğu vurgulanmaktadır. Manolis Hasan'a verdiği dersler karşılığında da ücret kabul etmemektedir. Manolis para almayı kabul etmediği için Hasan'ın ablası Nazire, dokuduğu bir yün battaniyeyi Manolis'e hediye etmesi için Hasan'a vermektedir:

“(…)Hele Ablam Nazire'nin tezgahta dokuduğu rengarenk bir yün battaniyeyi öğretmenim Manolis'e götürüp vermem, ailesin çok hoşuna giden bir davranış olmuştu. Ücret kabul etmiyorlardı çünkü, komşulukta para olmaz, diyorlardı (Yorulmaz, 2004, 27).

Yukarıdaki alıntıda Yunanlılar'ın komşuluk ilişkisinde yardımlaşmayı, komşuluk ilişkisinin bir gereği olarak gördükleri, bu tür yardımlaşmaların parayla ölçülemeyeceğini düşündükleri anlatılmaktadır. Yunanlılar'a göre para komşuluk ilişkilerinde söz konusu olabilecek bir unsur değildir. Manolis, Hasan'ın dostu olduğundan Yunan imgesi olumlanmaktadır. Romanda Türkler'in de kendilerine yapılan bir iyiliğin karşılığını para olarak değil de hediye olarak ödedikleri gösterilmektedir.

Dido Sotiriyu'nun eserinde de Yunanlı Manoli'nin en yakın dostu bir Türk çocuğu olan Şevket'tir. Manoli, “*Unutulmaz bir dostlukla bağlıydım bu küçük çobana*” (Sotiriyu, 1996, 20) diyerek ona olan sevgisini anlatmaktadır:

Savaşın Çocukları adlı eserde Hasan'ın yakın arkadaşı Manoli'nin dışında, Hasan'a yakınlık gösteren, yardım eden Yunanlılar da görülmektedir. Ulusçu

fırtınalarla insanların ezildiği ve acı çektiği bir ortamda her şeye rağmen farklı dinden ve farklı ulusal kimliklerden oluşan insanlar arasında dostlukların güçlü olduğu vurgulanmaktadır. Romanın kahramanı Aynakis Hasan, Kir Vladimiros ve karısı tarafından bir evlat gibi korunur, eğitilir ve sevilir. Hasan göç etmek zorunda kaldığında Evangeliki Hanım üzüntüsünü ve umudunu “Zamanı gelecek, biz yalın insanlar buluşup birleşeceğiz” (Yorulmaz, 2004, 39)diyerek anlatmaktadır:

Evangeliki Hanım’ın bu dileği ile Yunan imgesi olumlanmaktadır. Evangeliki Hanım, biz yalın insanlar diyerek Türk-Yunan ilişkilerine siyasi acıdan bakıldığında suçsuz olan halktan bahsetmektedir. Aynakis Hasan ise, Evangeliki Hanım’ın dileğini şöyle yorumlamaktadır:

“ Daha o yıllarda ‘teyze’ dediğime göre, yaşı nedeniyle çoktan dünyadan göçmüş olması doğal olan Evangeliki Hanım, göremedi böyle bir birleşmeyi. Ben de göçmek üzereyim, göremiyorum. Gelecek üç- beş kuşağın da göreceğine inanmıyorum. Ama önemli olan, Girit köylülerinden bir Rum kadınının, ailesinden sadece oğlu okuryazar bir köylü kadının, buluşup birleşme zamanını geleceği düşünebilmesi, duyabilmesi, küçük de sayılsa, bir topluluğun içinde bunu haykırabilmesiydi” (Yorulmaz, 2004, 39).

Bir Rum kadını olan Evangeliki Hanım, Türk ve Yunan halkının tekrar eskisi gibi kardeşçe yaşayabilmelerini istemekte ve bu isteğini açıkça söylemektedir. Hasan bu isteğin gerçekleşmesinin çok zor olduğunu vurgulamaktadır. Siyasi etkenler sebebiyle göç etmek zorunda bırakılan Türk halkı iyi anlaştığı Rum komşularından ayrılmak durumundadır. Hasan’ın annesi de göç ederken Evangeliki Hanım’a ölen oğlunun mezarını emanet edebilecek kadar sevgi beslemekte ve şunları söylemektedir:

“Sen varsın ya Evangeliki Hanım, gözüm arkada kalmıyor. Seyrek de olsa, arada bir Manolis’i oraya yollarsın sen. Ellerime doğmuş olmanın hatırına, yapsın bu dileğimi” (Yorulmaz, 2004, 38).

Türk bir anne, doğup büyüdüğü topraklardan göçerken ölmüş olan oğlunun mezarını gönül rahatlığı ile Yunanlı bir kadına emanet etmesi Türk-Yunan ilişkilerindeki sıcaklığı ve güveni göstermektedir. Hasan’ın annesi Evangeliki Hanım’ı

oğlunun mezarını emanet edebilecek kadar kendinden, aileden biri olarak görmektedir.

Benden Selam Söyle Anadolu'ya adlı eserde de Türk olan Şevket, Yunanlı Manoli'yi dost olarak görmektedir. "Paskalya tatili gelip çattı mı, koyunlarımızı otlatmaya ben de dağa çıkardım. Şevket'le buluşurduk orada ve en delice oyunlara daldık. Henüz insan ayağı değmemiş mağaralar bulur, ırmaklarda yüzerdik. Fırtına çıkıp da yağmur ağaçları dövmeye koyulduğunda, göğsümüz bağrımız açık, koşuştururduk ormanda. Garip bir sevincin sarhoşluğu kamçılardı bizi" (Sotiriyu, 1996, 20).

Manoli, Şevketle geçirdiği zamanlarda çok eğlenmektedir. Her fırsat bulduğunda dağa çıkarak Şevket ile oyunlar oynamaktadır.

Manoli ve Şevket birbirlerinin sorunlarını da paylaşmakta ve birlikte çözüm yolu aramaktadırlar. Şevket'in babası rahatsızlandığında Manoli onları köylerindeki doktora muayene ettirmek istemektedir. Eserde Şevket'in köyü hakkında şunlar denilmektedir:

"Çoğu Türk köyleri gibi, onun köyü de alabildiğine geriye; doktorun ve öğretmenin ne olduğunu bile bilmezdi zavallılar. Birisi hastalandığı vakit, yakınları civar kasabadaki şöhretli bir müezzine danışmak için üç saat yol tepmek zorundaydılar. Nasıl düzelecek bizim bu hasta, müezzin efendi?" (Sotiriyu, 1996, 21).

Yukarıdaki alıntıda Türk köylerinde doktorun ve öğretmenin olmadığı anlatılmakta ve bu eksiklikleri yüzünden Türkler için 'zavallı' denilmektedir. Çoğu Türk köyünden de 'geri' olarak bahsedilmektedir. Türkler'in hastalıklarını tedavi etmede din faktörünü ön plana çıkararak müezzine gittikleri belirtilmekte ve müezzinin uyguladığı tedavi şu şekilde anlatılmaktadır:

"Ve müezzin efendi, Kur'an'ın üzerine eğilir, derin derin düşünmeye koyulurdu. Tarif edilen hastalık cinsine göre bir şeyler karalardı sonra bir kağıt parçasına; parasını alır, kağıdı verirdi. Ve adamcağız, elinde beş altı kere katlanmış kağıt

parçası, köyüne döner; hastasına bir güzel yuttururdu o kağıdı” (Sotiriyu, 1996, 21).

Hastalık tedavi etme sürecinde bile dinin ön plana çıktığı ve Müslümanlar’ın kutsal kitabı olan Kuran’a bu konuda da başvurulduğu görülmektedir. Ümmetçi toplumdaki ulusçu bir topluma geçememiş, henüz aydınlanma düşüncesinden uzak, akıyla hareket edemeyen ve kaderci bir yaşam biçimini benimseyen bir Türk halkı gösterilmektedir. Dinin Türk halkının hayatındaki en önemli unsurlardan biri olduğu vurgulanmaktadır.

Şevket’in babası hastalandığında ilk önce müezzin efendiye götürülür. Müezzin efendinin uyguladığı yöntem hastalığı tedavi etmez. Manoli Şevket’in babasının rahatsız olduğunu bilmektedir. Şevket’e teklifi şudur:

“-Niye bizim köye getirmiyorsun babanı? Bizim orada çok iyi bir hekim var; müşterilerine kağıt yerine şurup veriyor, hap veriyor, merhem veriyor. Hem bu verdiği şeyleri de mektebinde okumuş bir eczacı hazırlıyor üstelik” (Sotiriyu, 1996, 21).

Türk köylerinde hastalığı tedavi edenin müezzin, tedavi yönteminin de Kuran’dan yazılan kâğıtlar olduğu görülürken, Yunan köylerinde hastalığı tedavi edenin doktor olduğu, doktorun da kâğıt yerine hap ve şurup verdiği görülmektedir. Türkler her alanda din faktörünün etkisi altında yaşarken, Yunanlılar bilime de önem verdikleri gösterilmektedir..

Şevket’in Manoli’den bu teklifi aldığında gösterdiği tepkiler şu şekilde anlatılmaktadır:

“Önce şaşırır Şevket, sonra inandı; inanır inanmaz da bir günah işlemekten korktu” (Sotiriyu, 1996, 21).

Bir Türk köylüsü olan Şevket'in Yunan köylerinde hastalıkların müezzin tarafından değil de doktor tarafından tedavi edilmesine şaşırıldığı anlatılmaktadır. Şevket'in, bir Müslüman olarak Hıristiyan bir doktora babasını tedavi ettirmeyi günah olarak düşündüğü belirtilmektedir. Din inancının yaşam tarzlarını da etkilediği görülmekte ve dinin önemine dikkat çekilmektedir. Şevket babasını Manoli'nin köyündeki doktora götürüşü şöyle anlatılmaktadır:

“(…) Ertesi günü sabah erkenden getirdi babasını. Kendinde değildi adam, genişçe bir tahtanın üzerine uzatmışlardı... Bizimkiler tarafından dostça karşılandılar. Hemen bir yatak hazırlandı evde, sonra doktor çağrıldı. Bakım ve ilaç sayesinde çok geçmeden kendine geldi hasta, gözlerini açtı. Sekiz gün sonra da tamamıyla düzelmiş, merkebine binip köyünün yolunu tutmuş bulunuyordu” (Sotiriyu, 1996, 21).

Yukarıdaki alıntıda Manoli'nin Yunanlılar için 'bizimkiler' ifadesini kullanması Türk ve Yunan ayrımını benimsediğini göstermektedir. Manoli'nin köyündeki insanların Şevket ve babasına dostça davrandıkları vurgulanmaktadır. Rumlar Şevket'in babasına yatak hazırlayıp doktoru çağırarak onla ilgilenmektedir. Rum köyündeki doktorun uyguladığı tedavi ve Rumlar'ın Şevket'in babasına göstermiş oldukları ilgi sonucunda hasta iyileşir. Şevket'in babası iyileşip köyüne döndüğünde Türk köylülerinin bu durum karşısında gösterdikleri şaşkınlık şöyle anlatılmaktadır:

“Köylüleri, öldü sandıkları adamlarının sapaşğlam döndüğünü görünce, ağızları bir karış açık sormuşlardı:
- Hangi hamurdan yoğrulmuş bu Rumlar? Allahları hep böyle açıkgöz mü yaratır bunları” (Sotiriyu, 1996, 22).

Ölümü beklenen birinin, Yunan köyündeki doktor tarafından iyileştirilmiş olması Türk köyünde şaşkınlık uyandırmaktadır. Türklerin Yunanlılara 'açıkgöz' olarak baktığı vurgulanmaktadır. Türkler'in hasta olan birinin Yunanlı bir doktor tarafından iyileştirilmesini tıp bilimiyle değil de Yunanlılar'ın uyanıklık ve açıkgözlülükleri olarak düşünmeleri, modern tıp bilimine güvenmemeleri hocalardan ve onların yazmış olduğu muska gibi batıl inançlardan şifa aramaları dile getirilmektedir. Türkler, Rumlar'ın

tanrılarının kendi tanrılarından farklı olduğunu düşünmekte ve açık göz olarak yaratıldıklarını belirtmektedir.

Şevket, babası iyileştikten sonra Manoli'ye teşekkür etmek için bal ve peynir getirir. Türkler iyiliğe iyilik ile karşılık vermekte ve bu dostluk göstergesi olarak vurgulanmaktadır. Türk insanının kendisine yapılan bir iyiliğin altında kalmayıp hediyeler verdiği vurgulanarak olumlu bir Türk imgesi görülmektedir:

“Şevket birkaç gün sonra gene geldi Kırkica'ya. Bize bal ve peynir getirmişti teşekkür makamında. Bir ara beni köşeye çekti, düğüm üzerine düğüm atmış mendilinden belki bin kere katlanmış dört kuruşluk bir banknot çıkardı, ürkererek sıkıştırdı elime ve fisıldadı:
- Bana bir mum yak. Belki Allahlarımız da bizim gibi arkadaş olurlar”(Sotiriyu, 1996, 21-22).

Yukarıdaki alıntıda Türkler'in ve Yunanlılar'ın dini inançları farklı olduğundan Allahları'nın da farklı olduğunu düşündükleri tekrar vurgulanmaktadır. Burada özellikle Türkler'in dini konularda yeterince bilgili olmadıkları, Hıristiyanlar'ın tanrılarının farklı olduğunu düşündükleri görülmektedir. Şevket Manoli'den kendisi için de bir mum yakmasını isteyerek dilekte bulunmakta ve Hıristiyanlığa ait bir inancı yerine getirmektedir. Yüzyıllar boyunca birlikte yaşamış olmanın getirdiği kültürel paylaşım dini açıdan da görülmektedir.

Savaşın Çocukları 'nda ise Hasan, Manolis'i diğer Rumlardan farklı görmekte, Manolis'in kendisini iyi davrandığını, diğer Rumlar gibi kendisini aşağılamadığını anlatmaktadır.

“Manolis'i öteki Rumlar gibi görmek istemiyordum okuyup yazmayı, hesabı o öğretti bana, diyordum kendi kendime. Onlar gibi düşünseydi öğretmezdi, belki de aşağılardı”(Yorulmaz, 2004, 35).

Hasan 'onlar' diyerek Yunanlılar'dan bahsetmekte ve Türk-Yunan ayrımını belirginleştirmektedir. Manolis'in düşüncesinin diğer Yunanlılar'dan farklı olduğu,

Hasan'a diğerkleri gibi davranmadığı vurgulanmakta ve Manolis ile olumlu bir Yunan imgesi oluşturulmaktadır.

Benden Selam Söyle Anadolu'ya adlı eserde ise diğerk olumlu Türk imgesi, Ali Dayı ile karşımıza çıkmaktadır:

“Ve Ali Dayı hiçbir vakit kaba davranmıyordu bize, iyi bir insandı. Bir gün akşama doğru namaz kılariken görmüştüm onu. Diz çökmüş, başını yere eğmişti. Caminin minaresinde Allaha dua eden müezzinin sesi geliyordu uzaktan. Ali Dayı, alçakgönüllülükle mırıldanıyordu:

- Allahım! Eğer elimden bir insana karşı haksızlık çıktıysa, elimi kes! Birine kem gözle baktımsa, gözümü oy! Başkalarının malına kaydıysa gönlüm, sök parçala!” (Sotiriyu, 1996, 95).

Manoli amele taburuna asker olarak alındıktan sonra, köy işlerinde yardımcı olması için Ali Dayı'nın yanına verilir. Ali Dayı dinine düşkün, dininin gereklerine yerine getiren bir Türk'tür. Ali Dayı, yanındaki askerlere Yunanlı olmalarına rağmen iyi davranmaktadır ve ettiği duada da birine karşı haksızlık yaptığıında Allah tarafından cezalandırılmak istediği görülmektedir. Manoli, yanında kaldığı sürece Ali Dayı'nın kendisine iyi davrandığını söylemektedir.

Manoli kendi köy yaşamını anlatırken aynı zamanda Türk- Yunan ilişkilerine de şöyle değinmektedir:

Köyümüzde hiç Türk olmadığı ve bazen kendi aramızda bile Türkçe konuştuğumuz halde, Yunanistan sevgisi yüreğimizde sönmez bir ateş gibi yanardı...Kireçli, Havuzlu, Balacık gibi civar köylerde oturan Türklerden hep itibar görürdük; zeki ve çalışkandık onların gözünde. Bu fikirlerini değiştirmelerine de katiyen fırsat vermezdik, ne yalan söylemeli...Tatlı dil, güler yüz, sırası gelince uygun bir “bahşış”le çantada keklik haline getirirdik onları. Her Allahın günü, dağlardan akın akın Türk köylüleri inerdi pazarımıza. Odun, kömür, kümes hayvanı, kaymak, yumurta, peynir, sözün kısası, Anadolu'nun zanginliğini yapan ne varsa satar; ihtiyaçlarını bizim dükkanlardan alıp akşama dönerlerdi. Kimisi dostlarının evinde misafir kalırdı; bizimle birlikte yer, bizimle birlikte yatarardı. Türk köylülerine kocabaş hayvan, at veya süt almaya gittikleri zaman bizimkiler de oradaki dostlarının evinde ağırlandı. Ve, dağ yollarında karşılaştığımız vakit, kocaman selamünaleykümer çekerdik karşılıklı; “sabahlarımız hayırlı olsun!” derdik (Sotiriyu, 1996, 57).

Manoli'nin köyünde hiç Türk bulunmamaktadır. Türk halkı ile etkileşimleri o kadar iyidir ki Manloli'nin köyündeki Yunanlılar kendi aralarında arasıra Türkçe konuşmaktadır. Köylerinde Türkler'in bulunmaması ya da Türk topraklarında huzurlu bir şekilde yaşıyor olmaları Yunanistan'a duydukları özlemi gidermeye yetmemektedir. Yunanlılar'ın Türkler'den itibar gördükleri Türkler'in gözünde zeki ve çalışkan olarak görüldükleri belirtilmektedir. Türkler Yunanlılar'ın pazarlarına gitmekte, odun, kömür, kümes hayvanı, kaymak peynir satmakta ve ihtiyaçlarını Yunan dükkanlarından alışveriş yaparak karşılayarak akşam köylerine dönmektedir. Yunanlılar da alışveriş yapmak için Türk köylerine gittiklerinde Türk dostla tarafından iyi bir şekilde ağırlandırılmaktadır. Dağ yollarında karşılaştıkları zamanlarda her iki ulusun bireyleri birbirlerini selamlamakta ve birbirlerine iyi dileklerde bulunmaktadır.

Türk ve Yunan halklarının dost olduklarına her iki ulusun devlet adamları dikkat çekmektedir. Venizelos "Türk halkının bize dost olmasının değerini bilmekteyim. Türk halkı da aynı biçimde Yunanlılar'ın dostluğunu değerlendirmiştir" (Bezirci, 1987, 79 derken; Atatürk, "Türk ve Yunan, her iki halkın da en yüksek çıkarları tam bir uyum içindedir" demektedir (a.g.e. , 39).

Benden Selam Söyle Anadolu'ya adlı eserde Yunanlı yazar Sotiriyu tarafından özellikle Türk halkının dürüstlüğü vurgulanmaktadır. Manoli'nin çalıştığı ambara yıllar önceki borcunu ödemeye gelen İsmail Ağa dürüst Türk insanının örneği olarak görülmekte ve Türk imgesi şöyle olumlanmaktadır:

"Bir sabah bir Türk girdi içeri. Hafifçe eğilip Türk usulü, elini göğsüne, ağzına ve alınına götürmek suretiyle selam verdikten sonra:
 - Ben Bursalı İsmail Ağa'yım... dedi. Yorgaki Efendi nerede?
 - Öbür dünyada... cevabını verdi patronum.
 - Öldü mü?! Ne diyorsun! Vah vah!. Yerine kim bakıyor peki?
 - Ben bakıyorum efendim. Emriniz*
 - Ödemek için geldim... dedi Türk.
 - Neyi ödemek için İsmail Ağa?
 - Eski bir borcum vardı da onu. Şimdi biraz para geçti elime, geciktiğim için özür dilerim" (Sotiriyu, 1996, 47).

Burada özellikle günümüzde insanlarımızın yitirmiş olduğu dürüstlük ve borcuna sadık olma konusundan söz edilmektedir. Türkler'in borçlarına sadık oldukları görülmekte ve ödemede geç kalmış olsalar bile özür diledikleri vurgulanmaktadır. Defterlerde borç görünmüyor olmasına rağmen İsmail Ağa defterlerin iyi bir şekilde kontrol edilmesini istemektedir.

“Aramaya koyulmuştu patron, sonunda yorulup:

- Defterlerin hiçbirinde borçlu gözükmüyorsun ağam... dedi. Merhum, senin ismini silmiş olmalı...
- İyice ara oğlum, gözlerini dört aç da ara. Laf bolluğuna kapılma hemen, intizamlı bir adamdı Yorgaki Efendi... Üstelik ufak bir meblağ değildi benim borcum, mutlaka bulacaksın.
- Şeytanoğlu, elinin altındaki bütün çekmeceleri karıştırıyor, dosya ve defterleri yokluyor ama bulamıyordu.
- Bir de aşağıdaki ambarda eski defterler var... dedi sonunda. Yarına kadar müsaade et de bakayım”(Sotiriyu, 1996, 47-48).

İsmail Ağa borcunu ödeme konusunda ısrar etmektedir. Ertesi gün tekrar ambara geldiğinde borcunun yazılı olduğu defter bulunmuştur.

“Ertesi gün, Türk gene karşımızdaydı.

- Buldun mu? Diye sordu. İşini kolaylaştırmak için ben sana kendi defterlerimle geldim işte...
- Luzum yok İsmail Ağa, buldum. İşte...
- Aferin! Tastamam yazılmış, gördün mü!
- Yeni deri kuşağından bir kese çıkarıp çözdü, ipini havada raksettirerek, bir avuç altın lirayla mecidiyeler çekti içinden, mermer tezgahın üzerine atıp saymaya koyuldu:
- Bir, iki...
- Borcu kapanmış olduğu halde saymaya devam ediyordu Türk.
- Ne yapıyorsun! Dedi patron. Al bu paraları, fazla bunlar...
- Bunlar faizi... Para dediğin yumurtlar. Ben, borcumu vaktinde ödemedim. Nankör olmadığım gibi namussuz da değilim” (Sotiriyu, 1996, 48).

İsmail Ağa borcunu faiziyle öder. Borç ödememeyi ‘nankörlük’ ve ‘namussuzluk’ olarak tanımlamaktadır. Manoli diğer Türkler'in de İsmail Ağa kadar dürüst olduklarını söylemektedir. Her iki halkın birbirlerinin dostluklarına muhtaç oldukları ve aslında birbirlerinden nefret etmedikleri vurgulanarak Türk imgesi olumlanmaktadır. Manoli bu konuda şöyle demektedir:

“Sadece İsmail Ağa değildi böyle davranan. Aslında Türkler de bizim dostluğumuza

muhtaçtı. İki halk, aynı toprak üzerinde bir arada doğup büyümüşük ve yüreğimize sorarsanız, ne onlar nefret ediyor bizden ne de biz onlardan nefret ediyorduk” (Sotiriyu, 1996, 48).

Manoli, Kir Mihalaki'nin ambarında işe girer. Yunan olan Kir Mihalaki, bir Türk olan Selim Efendi ile ortaktır. İş yürüten Yunanlı Kir Mihalaki iken, hiç işe gelmeyip kazancın yarısını alan ise Türk Selim Efendi olarak anlatılmaktadır. Türkler'in ticaret konusunda başarısız olduğu şöyle belirtilmektedir.

“-Ticaret yapan adamın kafası sağlam olmalı, kafan sağlam değil mi, halin dumandır! Bak, bizim köylülerimiz nasıl açıkgözdürler. Elindeyse bir Rum köylüsünü uyut bakayım! Kölelik insanı uyuşukluktan kurtarıp kurnaz hale getirir... Türk Devletinin beni soyup soğana çevirmesi yanında, benim bu avanaklardan çaldığım birkaç okka nedir ki? Ortağım Selim Efendi'yi gördün mü hiç? Görmedin değil mi? Ömrün boyunca da göremezsin her halde. Ama aynı Selim Efendi her aybaşında kazancımın yarısını söküp alır elimden” (Sotiriyu, 1996, 36).

Yukarıdaki alıntıda görüldüğü gibi Türk ve Rum köylüsünün ticaret konusunda karşılaştırması yapılmakta ve Rum köylüsü kurnaz ve işbilir olarak belirtilmektedir. Yunanlı Kir Mihaliki'ye göre Rum köylüsünün kurnazlığı Türkler'in kölesi olup uyuşukluktan kurtulmasından kaynaklanmaktadır. Türkler'in aldığı vergiler kastedilerek Yunanlılar'ı 'soyup soğana çevirdikleri' belirtilmektedir. Türkler ve Yunanlılar iş bakımından ortak olabilmektedir. Bu ortaklıkta iş yürütenlerin Yunanlı, çalışmadan parayı kazananların ise Türk olduğu görülmektedir. Kir Mihalaki Türk köylüsü için avanak demektedir.

Savaşın Çocukları adlı romanda da Yunanlılar ticari alanda başarılı bulunmaktadır. Hasan babası oğlunun ticarete başarılı olmasını istemekte ve bunun için de kendisine Rumlar'ı örnek almasını söylemektedir (Yorulmaz, 2004, 24). Türkler için hesap kitap yapabilmek önemli bir yetenektir. Bu bakımdan Rumlar onlar için örnek alınmaktadır. Ticari alanda başarılı olan Rum tüccarı Kir Mihalaki'ye üzümünü satmaya gelen Türk köylüsü hakkında da şunları söyler:

“Biçare bir Türk köylüsü çıkıp geldi mağazaya günün birinde, bütün çoluk çocuğu

arkasındaydı. Urla'dan geliyordu, yırtık pırtık içindeydi, kundura yerine keçe sarmıştı ayaklarına, ermişler gibi çöküktü yanakları, ağzında diş kalmamıştı” (Sotiriyu, 1996, 36).

Yukarıdaki alıntıda da Türk köylüsünün elbiselerinin yırtık pırtık olduğu, ayakkabısı olmadığı için ayaklarına keçe sardığı anlatılarak fakirlikleri belirtilmekte ve Türk köylüsü ‘biçare’ olarak tanımlanmaktadır. Türk köylüsünün bakımsız ve sağlıksız olarak tasvir edildiği görülmektedir.

Kir Mihalaki, fakir Türk köylüsünün üzümünü tartarken köylünün oğlu satmak için bir çuval daha getirmektedir. Türk aile yapısındaki yardımlaşmanın önemi şu şekilde anlatılmaktadır:

“Kir Mihalaki ürünü tartmaya başladığı an, köylünün oğlu çıkageldi soluk soluğa; omzunda kırk okkalık bir çuval vardı. Gözleri parlamıştı adamın:
- Şu çuvalı da ekleyelim Mihalaki efendi... dedi. Allah bağışlasın, altın yürekli bir oğlum vardır benim. Çoluk çocuk kışın yesinler diye bir çuval üzüm vermiştim kendisine; amcasından borçlandığımı işitince koşup getirmiş bak” (Sotiriyu, 1996, 36).

Yukarıdaki alıntıda Türk aile ilişkileri olumlanmaktadır. Babasının borcu olduğunu işitince oğlu ona yardım etmek için bir çuval üzüm getirmektedir. Türk ailesinde bireysellik ön planda değildir. Kir Mihalaki ise, ticarete dürüst olmadığından gelen bu son çuvalı tartının ölçmeyen koluna asmaktadır.

“Fedakar evladı hararetle övdü Mihalaki; ama kırk okkayı da iç etmeden geri kalmadı: Tartının ölçmeyen koluna asmıştı son çuvalı!” (Sotiriyu, 1996, 36).

Kir Mihalaki, Türkler’i kandıran bir Yunanlı olarak karşımızı çıkmakta ve Yunanlılar’ın ticari alanda dürüst olmadıkları belirtilerek öz eleştiri yapılmaktadır.

Savaşın Çocukları’nda Türk ve Yunan halkları arasında iş ortaklıkları görülmektedir. Hasan, Kiriya Maria isimli dul bir Yunanlı kadını ile iş ortağıdır ve bu ortaklıkta saygı ön plandadır:

“Kiriya Maria ile iş ortaklığımız üç yıl sürdü. İlk iki buçuk yıl süresince uzak durdu, yani karşılıklı olarak birbirimize sınırlı ve saygılıydık” (Yorulmaz, 2004, 111).

Siyasi çatışmaların başlamasıyla yüzyıllarca birlikte yaşamış olan Türk ve Yunan halkları arasında da değişim görülmektedir. Manoli ve Şevket bu değişimi aralarında konuşarak kendi ulusları açısından değerlendirmektedirler. Şevket Türk halkı içindeki değişimi şu şekilde anlatmaktadır:

“- Başlangıçta, demiş Şevket, kimseyi zehirleyemediler. “Haydi canım! diyordu köylüler, bunlara mı inanacağız, kendi gözlerimize mi? Rumlarla yıllardan beri dostluk içinde yaşadık biz, aramıza neye kin sokalım?” (Sotiriyu, 1996, 64).

Siyasi gerginlik başladığında Türk halkı yüzyıllardır birlikte yaşadığı Yunanlılarla ilgili olumsuz söylentilere inanmamaktadır. Dost olduklarını ön plana çıkararak aralarına kin sokmak istememektedirler. İki halkın ilişkilerinin değişimi *Savaş'ın Çocukları'nda* da şöyle anlatılmaktadır:

“Ailemin hiçbir bireyi bu vahşeti anlamıyordu: “Bir arada güzel güzel yaşıyorduk, neden bu vahşet?” (Yorulmaz, 2004, 48).

Halk yaşanan olayları anlayamamaktadır. Birbirlerine saygı göstererek, kardeşçe yaşadıkları insanlar, onları öldürmekte ve Türkler de buna karşılık vermektedir.

“Oysa birbirimize saygılı, gül gibi geçip gidiyorduk. Şimdiyse onlar kovalıyor. Bir yandan da öldürüyorlar. Buna karşılık biz de öldürüyoruz (Yorulmaz, 2004, 49).

Başlangıçta Türk halkı siyasi alandaki sorunların iki halk arasındaki dostluğu etkileyemeyeceğini düşünmekte ve söylenenlere inanmamaktadır. *Benden Selam Söyle Anadolu'ya* adlı eserde Türkler'in düşüncesinin zamanla nasıl değiştiği şöyle anlatılmaktadır:

“Tatlı söz, yılanı deliğinden çıkarır, amma yalan söz de kuzuyu kurda döndürür. İnsan dediğin zayıf mahluk. Köye gelenler de bizim menfaatimizin, sizleri ortadan yok etmekte olduğunu söylüyorlardı. “Gavurlar ortadan kalkınca, arazileriyle malları bizim olacak, diyorlardı. Hadi bakalım!” Bu iş hoşlarına gitti köylülerin, kafalarını

bozar gibi oldular. “Akıllarını da alacak mıyız bunların, akıllarını?” diye sordu dilenci Ali. “Alacağız, dediler. Neleri varsa bizim olacak!” (Sotiriyu, 1996, 64).

Türk köylüsü anlatılanlara inanmaya başlamaktadır. Yunanlılar’ı yok etmenin sonucunda onların sahip olduğu her şeyin Türkler’e kalacağı belirtilerek Türk’ün Yunan’a dostça yaklaşımı değişmektedir. Yunanlılar’ın arazileri, ticarethaneleri olduğu belirtilmektedir. Türkler’in Yunanlılar için ‘gavur’ dediği görülmektedir. Türkler’i mal varlıklarından daha çok Yunanlılar’ın akılları cezp etmekte ve onlar gibi akıllı olmak istemektedirler.

“Bu yetmezmiş gibi, köydeki kaçaklara haber üstüne haber uçuruyordu jandarmalar: ‘Hıristiyanları temizlerseniz, kılınıza dokunmayacağız...’ diye. Birkaç gün önce Hafız’ın evine tüfekte fişek getirip yığmışlar. Amcam köyün muhtarı, sebebini sayıp sordum. “Yeğen sen ayakta uyuyorsun, dedi bana. Bütün bizim köylerin silahlandığını anlamadın mı daha? Bundan böyle gavurlar, hadlerine düştiyse evlerinden dışarı bir adım atsın bakalım!” İyice canım sıkıldı, bir isyan bürüdü içimi (Sotiriyu, 1996, 64).

Yunanlılar’ı yok etmek için Türk köyleri silahlandırılmaktadır. Bir Türk askerinin savaştan kaçmasının cezası asılmakken, Hıristiyanları yakalamak koşuluyla bu asker kaçakları affedilmektedir. Yunan halkında ‘gavur’ diye söz edilmekte ve dışarı çıkmalarına izin verilmemektedir. Şevket ise bu duruma şaşırmakta ve üzülmemektedir. Uzun yıllar kardeşçe yaşayan iki ulusun birbirlerine düşmanca davranması onu isyan ettirmektedir.

Köylerdeki Türkler silahlandırılmakta ve Yunanlılar kontrol altında tutulmaktadır. Şevket en iyi dostu olan Manoli için endişelenmekte ve olanları Manoli’ye anlatmak için babasından izin istemektedir:

“Ey benim canımdan pahalı babam! Şimdi ben bunları gidip de arkadaşım Manoli’yle ailesine bildirecek olursam, Allaha ve memlekete karşı günah mı?” Babam bir gün istedi düşünmek için. Bugün sabahleyin erkenden çağırdı beni: “Git hemen arkadaşına haber ver... dedi. Bizimkiler yanlış yolda, günaha giriyorlar. Allahtan başımıza bir bela dolanmasa...” (Sotiriyu, 1996, 64-65).

Türk- Yunan ilişkilerinin bozulduğu bir anda bile Manoli ile Şevket’in dostluğu

bundan etkilenmemekte ve Şevket'in ailesi de Manoli ve ailesi için endişelenmektedir. Durumu Manoli ve ailesine anlatmanın ne kadar doğru olduğunu sorgulamakta ve bu yapacakları işin günah olup olmadığını düşünmektedirler. Şevket'in babası Türkler'in yaptığını doğru bulmamaktadır. Şevket ve Şevket'in babası ile Türk imgesinin olumlandığı görülmektedir.

I. Dünya Savaşı'nın başlamasıyla birlikte, Rumlar'ın eli silah tutan erkekleri de, oluşturulan "Amele taburları"na alınırlar. Bu taburlar, ağırlıklı olarak gayrimüslimlerden oluşturulur ve çoğunlukla cephe gerisindeki işler yaptırılır. Manoli de bu taburlarda askerdir. Uçsuz bucaksız Anadolu topraklarını tanır. Halkın o savaş yıllarının şartlarında çektiği yoksulluğa, yıkıma tanık olur. Açlık, hastalık bir yandan, Osmanlı'nın halkları birbirine kırdırma siyasi, ırkçı propagandaları ise diğer bir yandan sürmektedir.

Amele taburları içinden, "En gülbüz ve sağlam olanları ayırmış, tünelde çalıştırmaya göndermişlerdi. Ben de aralarındaydım. Dokuzyüz metrelik bir tünel açmak üzere Yozgat'la Yavşan arasında bir dağa sevk edilmiştik... Yedi ay boyunca kayaları oyup, dağın içini kemirmiştik... Ama sonunda yenmiştik onu ve nasıl inanılmaz bir gurur duymuştuk! Anadolu zenginliklerinin bu tünelden geçerek kıyıya ulaşacağı barış dolu yılların hayalini kuruyorduk şimdiden! Rumlar da, Türkler de, kısa bir an için her şeyi unutmuştuk. El ele verip bir ev kurduktan sonra oturup, yorgunluk sigarasını birlikte tütüren ve ilk yemeği birlikte yiyen kardeşler gibi el sıkışıyordu" (Sotiriyu, 1996, 87).

Ancak, ilişkiler hep böyle gitmez. Manoli, savaşın zorluğuna ve kıtlığa dayanamaz ve firar eder. Osmanlı yenilip de, bir süre sonra emperyalist devletler Anadolu topraklarını dört bir yandan işgal edince, Yunan ordusu da Ege kıyılarından karaya çıkar. Yunan hükümetinin propagandalarından etkilenip Yunan üniforması giyerek kardeşlerine karşı savaşa katılan Rum gençlerinden biri de Manoli'dir. Tasada,

kıvançta, sevinçte birlikte olduğu Türk kardeşlerine karşı savaşıır. Fakat, her şeye rağmen bu onun için zor bir şeydir. Kardeşlerini hançerlemekten beter ne olabilirdi ki! Yunanistan'a kaçar. Ve aradan yıllar geçip de sağlıklı bir kafayla tüm yaşananları değerlendirmektedir.

Yönetici olan Türkler, Yunanlılar için sıkıntı ve haksızlık kaynağıdır. Yunanlılar 'amele taburlarında' çalıştırılmaktadır. Ancak bu taburlar konusunda da Türkler'in Almanlar'ın etkisi altında kaldığı belirtilmektedir.

“- Ben onu bilir onu söylerim, dedi Jako. Türk, bu kurnazlığı Alman'dan aldı. Bugün, Alman, Türk'ün sırtına binmiş durumda, o kumanda ediyor” (Sotiriyu, 1996, 58).

Almanlar bu işin beyni, Türkler ise Almanlar'ın her istediğini yapan bir el olarak anlatılmaktadır. Yunanlılar yüzyıllarca birlikte kardeşçe yaşadıkları Türkler'in kendilerini öldürmelerini anlayamamaktadırlar. Türkler'in Almanları'nın ortağı olmasıyla Almanlar'ın dediklerini yaptıklarını belirterek iki ulus arasındaki sorunun sebebinin Almanlar olduğunu vurgulanmaktadır:

“Doğru söylüyordu Jako. Türkler, Küçük Asya'nın tek başlarına efendisi olmaktan çıkmışlardı artık. Beyin, Alman'dı: Türk'se kol... Biri tasarlıyor, öteki yapıyordu... Çok geçmeden İzmir'e bir Alman şefi geldi. Prusya uniformaları içinde fatih edalı kupkuru bir adamdı bu; Liman von Sandres'ti adı. İzmir metropoliti Krizostomo bu adam için: “Adını anladığınız her seferinde gargara yapıp ağzınızı temizleyiniz...” demişti. Bir uğursuzluk gibi çökmüştü Küçük Asya'nın üzerine. Bizi toptan imha edip, Altın Tiftiği elimizden koparıp almak için gönderilmişti. Ve Türkiye, tam bir Prusya sömürgesiydi” (Sotiriyu, 1996, 58).

Sotiriyu'nun eserinde Yunan yönetimi ve işverenler de şu şekilde eleştirilmektedir:

“(...)Sen kendi derdine yan oğlum! Onların dağları var; köyleri, madenleri, fabrikaları var onların...Ve devlet umurlarında bile değildir! Parayla ifsat ederler memurları, rezaletlerine göz yumulsun diye...Paşa beşlik banknotlarını okşar, zaptiye mecidiyelerini, Türkiye'nin kismetine de mışıl mışıl uyumak düşer ay oğlum...İyi rüyalar, zavallı memleket! (Sotiriyu, 1996, 44).

Yunan yönetimi halkını değil de kendi çıkarlarını ön plana alması bakımından eleştirilmektedir. Türkiye ise mışıl mışıl uyuyan bir ülke olarak tanımlanmakta ve hiçbir şeyin farkında olmadığı vurgulanmaktadır. Türkiye için bu durumdan dolayı 'zavallı memleket' denilmektedir. *Benden Selam Söyle Anadolu'ya* adlı eserde Yunanlılar'ın asıl düşmanı şu şekilde anlatılmaktadır:

“Bizim asıl düşmanımız Levantenlerdir; bir de, Türkiye'nin kanını kaynağından emen Avrupalı sülükler... Ta nerelerden gelip çöktüler bağrımıza, yapışıp geçirdiler dişlerini rahatça... Bit bunlar bit, Allah belalarını versin! Ve göreceksin, felaket Türklerden değil, bize onlardan gelecek... (Sotiriyu, 1996, 45).

Yunanlılar asıl düşmanlarını Levantenler ve Avrupalılar olarak görmektedir. Avrupalılar için 'sülük' denilmektedir. İki ülke arasındaki ilişkilerin bozulmasının sebebi olarak Levantenler ve Avrupalılar gösterilerek 'bit' olarak tanımlanmaktadır. Türklerle Yunanlılar'ın aralarının iyi olduğu, ama başlamış olan sorunlara aslında Levantenler ve Avrupalılar'ın sebep olduğu vurgulanmaktadır.

Benden Selam Söyle Anadolu'ya adlı eserde Manoli'nin iki ağabeyi, Panago ve Mihal Türkler tarafından askere alınır.

“İki ağabeyim, Panago ile Mihal, Türkler tarafından askere alındı. Ama Mihal kaçmayı başarıp Yunanistan'a geçmiş ve Yunan ordusuna iltihak etmişti... “Mukaddes bir iş yaptım!” diye kesip attı babam. Köyde bütün papazlar, öğretmenler, ihtiyarlar, onu örnek diye gösteriyorlardı” (Sotiriyu, 1996,45).

Savaşın Çocukları'nda Türkler'in de Yunan askeri olarak orduya alınması şu şekilde anlatılmaktadır:

“Birinci Dünya savaşı sırasında Yunanlar, Girit Türkü'nü askere aldı, Yunan askeri üniforması giydirip cepheye sürdü. Yunan üniforması taşıyan bu Türkler, artık Yunan askeridir, Yunanların savaştıklarıyla savaşacak, onlara kurşun atacaktır” (Yorulmaz, 2004, 16).

Yukarıdaki alıntı bize göstermektedir ki Girit'teki Türk kökenliler Yunan askeri olarak savaşa alınmakta, kendi soydaşlarına ve din kardeşlerine gerektiğinde kurşun sıkmak zorunda bırakılmışlardır.

“Jön Türkler:” Uyan ey uyuşuk ahali!” diyordu halka; ama ‘uyuşuk’, ha deyince uyanmıyordu, dürtüklemek gerekiyordu onu; dürtükleme görevini de, Hıristiyanların mağdur edilmesi ve hatta katledilmesinde görmekteydi” (Sotiriyu, 1996, 46).

Kör Mehmet isminde namılı bir çeteci bölgeyi kasıp kavurmakta, Yunanlılar'ı öldürmektedir. Manoli Kör Mehmet'i bulmak için evini basmış Kör Mehmet'i bulamayınca sorguya çekilmesi için damadı hapse atışmaktadır. Damadı sorulan soruların hiçbirine cevap vermemektedir. Kör Mehmet'in damadı birgün kaçmaya çalışırken Manoli tarafından öldürülür. Romanda şu şekilde anlatılmaktadır:

"Bir sopayı yakalayıp deli gibi indirdim kafasına... Göz bebekleri kaymış, alını çökmüştü ve başı, bir anda göğsünün üzerine doğru yuvarlandı..
Odun parçasını attım elimden, yüzümü örtüp haykırdım:
- Öldürdüm onu!
Gelişi güzel oradan oraya koşuyor, dönüyor, sonra yeniden döndüğüm tarafa seğirtiyordum. Kendime hakim değildim artık...Duruldum yavaş yavaş ve beni tevkif etmelerini bekledim. ilkin çavuş çıkageldi:
-Sana...dedi...ceza değil, madalya vermemiz lazım (Sotiriyu, 1996, 154).

Türk ve Yunan Savaşı her iki ulus arasındaki dostluğu etkilemektedir. Uzun süre dostça yan yana yaşayan Türk ve Yunan halkları birbirlerini öldürmektedir. Romanın sonunda da İzmir'e giren Türk ordusu, Rumlara acıyı getiren kimselerdir.

“Ve sen... Kör Mehmet'in damadı. Hele sen! Neye öyle tiksiner bakıyorsun yüzüme? Öldürdüm evet seni, e olmuş! Ve işte ağlıyorum... Sen de öldürdün! Kardeşler, dostlar, hemşehriler... Koskoca bir kuşak, durup dururken katletti kendini” (Sotiriyu, 1996, 243).

Yukarıdaki alıntıda bir iç hesaplaşma görülmektedir. Uzun yıllar boyunca

kardeşçe yaşayan Türk ve Yunan halkı birbirlerini öldürmüştür. Ancak diğer yandan da birbirlerini öldürmüş olmaktan da üzüntü duyulmaktadır:

“Bütün bu çekilen acı, bir rüya olsaydı ah!... Ve yan yana...omuz omuza verip yürüyebilseydik tarlalara doğru yeniden!... Sakakuşlarının türküsüyle şenlenen ormanlara doğru yürüyebilseydik! Ve her birimizin sevdiği kendi kolunda, çiçeklere bürünmüş kiraz bahçelerinden gülümseyerek çıkıp, yan yana eğlenmek üzere... Şenlik meydanlarının yolunu tutabilseydik” (Sotiriyu, 1996, 243).

Türk ve Yunan halklarının birlikte eğlenebildikleri, birbirlerinin bayramlarını kutlayabildikleri günlere özlem duyulduğu görülmektedir. Yaşanılanların rüya olmasının istenilmesi olanlardan pişmanlık duyulduğunu göstermektedir.

“Anayurduma selam söyle benden Kör Mehmet’in damadı! Benden selam söyle Anadolu’ya... Toprağımı kanla suladık diye bize gazezlenmesin... Ve kardeşi kardeşe kırdıran cellatların, Allah bin belasını versin” (Sotiriyu, 1996, 243).

‘Kardeşlik’ ön plana çıkmakta ve yaşanılanların sorumlusu olarak Türkler’i etkileyen diğer devletler gösterilmektedir. Manoli Anadolu’yu anayurdu olarak görmektedir. Anadolu, Türkler’in anayurdudur. Manoli’nin bir Yunanlı olarak Anadolu’yu anayurdu olarak görmesi onun Anadolu’ya, doğup büyüdüğü topraklara olan bağlılığını göstermektedir.

Savaş’ın Çocukları’nda da Yunanlılar yüzyıllardır kardeşçe yaşadıkları Türkler’e artık farklı davranmaktadır. Hasan’ın babası bu farklılığı şöyle anlatmaktadır:

“Rumlarla konuşmalarından çıkarıyorum. Kendimi bildim bileli selamlaştığım, konuştuğum insanlar beni gördüklerinde susuyorlar, gittikçe selam vermez oluyorlar Hanım! İyi şeylerden söz etmiyorlar. Barut ve kan kokuyor söyledikleri! Sizler bilmezsiniz, eskiden çok karışıklıklar, adam öldürmeler, yakıp yıkmalar olmuştu olmasına, ama onlar bastırılmış, zamanla kaynaşmıştık birbirimizle. Ayrı dinlerdeniz, fakat yan yana, hatta bir arada, sizler de görüyorsunuz, pekala yaşayabiliyoruz” (Yorulmaz, 2004, 31).

Hasan’ın babası siyasi sebeplerden dolayı Yunanlılar’la olan ilişkilerinin

değiştğini fark etmektedir. Yunanlı arkadaşları artık Türk olan Hasan'ın babasına selam bile vermemektedir. Yunanlılar'ın sözlerini 'barut ve kan kokuyor' diye tanımlayarak savaştan ve ölümden bahsetmektedir.

Yunanlılar'ın Türkler'e karşı davranışları değişmektedir. Daha önce yollarda birlikte yürüyen, birbirlerine selam veren insanlar Türklerin fesini başından alarak kaçmaktadırlar.

“Sokakta kimi Türklerin feslerini kapıp parçalıyorlar, Türklük ve Müslümanlık için en ağır küfür ve aşağılamalarda bulunuyorlar, eşek, kedi, köpek gibi hayvanlara da bizlerin isimleriyle sesleniyorlardı” (Yorulmaz, 2004, 92).

Yunanlılar'ın 'eşek', 'kedi' ve 'köpek' gibi hayvanlara Türk isimleri taktıkları görülmektedir. Türkler hayvanlarla eş tutulmakta, Türklükleri'nin yanı sıra Müslümanlıklarına da hakaret edildiği belirtilmektedir.

“Minarede ezan okuyan müezzine taş atmalar doğallaşmaya başlamıştı. Müslümanların kapıları şiddetle çalınarak, terör havası estiriyordu. Kendi haksızlıklarını bizimkilere yüklemek, Türklerin zeytin tarlalarını, bahçelerini yağmalamak, Ramazan ayında Müslüman'a zorla şarap içirmek ve İstavroz çıkarttırmak gibi vicdansızlıklar hızla artıyordu” (Yorulmaz, 1996, 92).

Yunanlılar, Türkler'in ibadet yeri olan kutsal camilerine saldırmakta, ezan okuyan müezzinlere taş atarak rahatsız etmekte ve çeşitli şekillerde Müslümanlar'a şiddet uygulamaktadırlar. Yunanlılar'ın Türkler'in dinlerine karşı saygısızca bir tutum serpilmesi Yunan imgesini olumsuzlamaktadır.

“Ak pak yaşlılarımıza, yani savunma gücü kalmamış büyüklerimize, yollarında giderken saldırmalar, devlet dairelerinde çalışan Türkleri işten atmalar, öldüren Türklerin katillerinin bulunmaması, bulunabilenlerin beraat ettirilmeleri, beraat etmeyenlerinin ise üç, beş ayda tekrar sokağa salınması gibi, saymakla tükenmeyecek kadar, insanı bezdirici, isyana sürükleyici, insanlık dışı davranışlar”(Yorulmaz, 2004, 92).

Masum yaşlılara, savunma gücü kalmamış büyüklere çeşitli şiddetler uygulanmasının yanında devlet dairelerinde çalışan Türkler'i Türk oldukları için işten

çıkarılarak cezalandırmaları, öldürülen Türkler'in katillerinin bulunmaması, bulunabilenlerin beraat ettirilmesi gibi isyana sürükleyici bezdirici, insanlık dışı davranışların açıkça göz önüne serildiği görülmektedir. Yunanlılar'ın davranışlarının 'insanlık dışı' olduğu vurgulanmaktadır.

“Başta Venizelos, sonra da silahlı, göz kırpmadan adam öldüren yandaşları bize, ‘Türkler dışarı!’ diyerek, saldırıya hazırlanıyorlardı. Hatta hazırlık ne demek, mallarımızın bazen parasız, bazen de yok pahasına alınması, göç etmemize çanak tutulması, kovalama planlarının uygulamaya konulduğunun açık kanıtlarıydı” (Yorulmaz, 2004, 43).

Başta Venizelos olmak üzere silahlı Yunan yandaşları Türkler'e çeşitli işkenceler yaparak onların göç etmelerini sağlamakta, Türkler'i kovalama planlarının açıkça uygulamaya konulduğunu göstermektedir. Hasan, Rumlar'ın yaptığı saldırıların birinde babasını kaybeder.

“Düşmanın top ateşinin, caminin avlusuna kadar gelip içeriye zarar vermemesi, Türkleri, yani bizimkileri yüreklendirmişti. Topun gücü buraya kadarmış, çatısına ve içindekilere kadar uzanamıyor düşüncesiyle Cuma namazına gittiler, babam ve Molla Mavruk. Sonra, tam namaz vakti, peşpeşe gelen üç top sesi!...Ardından bağırtilar, çığlıklar, koşuşturan kasabalılar...Ben ve eniştem birlikte camiye fırladık. Yaralıları ve ölüleri dışarıya taşıyorlardı. Düşmana edilen bedduanın yararı yoktu. Ötenler on bir kişiydi; aralarında babam da vardı! Yaralılar yedi yaşlıdan oluşuyordu” (Yorulmaz, 2004, 52).

İmam ile papazın aynı köyde yaşadığı ortamda artık Yunanlılar Türkler'in dinine saygı duymamakta hatta cuma namazı sırasında camiye topla yerle bir etmektedir. Müslümanlığın gereği olan cuma namazını kılan Türkler camiye atılan topla öldürülmektedir.

Eserde Yunanlılar'ın Türkler'i öldürmenin yanı sıra psikolojik baskılar yaparak da Türk halkını Hıristiyanlaştırmaya çalışmaktadır.

“Biz Türkleri kendi ulusal varlıkları içinde eritip yok etmek için, Türk sözcüğünü kaldırıp ‘Müslüman’ demekte yarar umdular. Kısacası öldüremediklerini, kaçirtmadıklarını türlü yollardan Hıristiyanlaştırmak istediler.” (Yorulmaz, 2004,

58).

Eserde Yunanlılar Türkler’i öldürmenin yanı sıra psikolojik baskılarla Türk halkını Hıristiyanlaştırmaya çalışmaktadır. Burada ulusal kimliğinden ziyade dini kimliğini ön plana çıkarılarak zamanla Müslüman kimliğini kaybettirmeyi hedeflemektedirler. Türkler’i Hıristiyanlaştırarak Yunan ulusal varlığı içinde yok etmek istemektedirler.

Hasan bunu şöyle anlatmakta ve Yunanlılar’ı baĝnaz olarak nitelendirmektedir. Giritli Rumlar’ın en akıllısı önderi olan Venizelos Türkler’i korumaktan çok Yunan kültüründe Rum kadınlarla evlendirerek soylarının tamamen yok olmasına ve Rumlaştırma politikasını baĝnaz bir şekilde ele almıştır. Bir Türk ile bir Yunanlı’nın evlenmesine her iki ulus tarafından da karşı çıkılırken Türkler’in kendi ulusal ve dinsel kimliklerini yitirmelerini sağlamak için Türk erkeklerinin Yunanlı kadınlarla evlenmelerine izin verildiği anlatılmaktadır.

Türkleri Hıristiyanlaştırarak Yunan ulusal varlığı içinde yok etmek istemelerini Hasan şöyle anlatmaktadır ve Yunanlılar’ı ‘baĝnaz’ olarak nitelendirmektedir.

“Venizelos, tabii Giritli Rumların en akıllısı, “Türkleri kovmayı bir yana bırakın artık, erkeklerini Rum kadınlarıyla evlendirin!” dedi meclislerinde. Yani o bizleri aralarında eritmek, Rumlaştırmak amacıyla söyledi bunları. Baĝnaz Rumlar, başarıya ulaşmış bu son başkaldırının önderinin Venizelos olduğunu unutup ya da inkar ediyorlardı” (Sotiriyu, 1996, 109-110).

Bir Türk ile bir Yunanlı’nın evlenmesine her iki ulus tarafından da karşı çıkılırken Türkler’in kendi ulusal kimliklerini yitirmelerini sağlamak için Türk erkeklerinin Yunanlı kadınlarla evlenmelerine izin verildiği anlatılmaktadır.

Her iki eserde de ana kahramanların en yakın arkadaşları ‘ötekler’den biridir. *Benden Selam Söyle Anadolu’ya* adlı eserde Manoli’nin en yakın arkadaşı Türk köylüsü Şevket’tir. *Savaşın Çocukları* adlı eserde de Hasan’ın en yakın arkadaşı Yunanlı

Manolis'tir.

Eserlerin ikisinde de Türk ve Yunan halklarının yaşayışlarında ortaklık görülmekti ve birbirlerini saygı duymaktadırlar. Siyasi güçlerin etkisiyle aralarındaki dostluk bozulmaya başlamaktadır. Savaşın Çocukları adlı eserde şu şekilde anlatılmaktadır:

'Adada henüz yayılmayan bir haber aldım ben,' dedi. 'Barış olursa gelir bulurum seni dedim az önce, ama gerçek şu Hasan: Bu yurt parçasının elimizden çıkmasına neden olan son isyanın başlatıcısı, yönlendiricisi Venizelos, Yunan tarafının temsilcisi olarak, Lozan adlı bir İsviçre şehrinde, bizim Türk tarafıyla bir anlaşma imza koydu; bizden de İsmet Paşa. Kısacası, pabuçlarını bırakarak kaçtıkları, yılları süren bir savaştan sonra, teslim bayrağını çekmeleridir bu. Gel gör ki savaştan sonra, siz de ada Türkleri bir kez daha yerinizden sökülüp alınacaksınız. Yani nüfus değişimi olacak. Şöyle anlatayım sana: Anadolu'da kalmış aşağı yukarı bir –bir buçuk milyon kadar Rum verilecek, karşılığında buradaki sizler, Makedonya'da bulunan Türler alınacaksınız. Sararma birader! Yunanistan'ı genişletmek, zenginleştirmek heveslisi Avrupa'nın oynadığı yanlış oyunun faturasını, sen ben ödüyoruz, daha da ödeyeceğiz. Bu kadar basit bu iş. (Yorulmaz, 2004, 124).

Eserde Türk ve Yunan tarafları arasındaki siyasi ilişkilere değinilmektedir. İsyanın başlatıcısı olarak Venizelos gösterilmektedir. Venizelos'un Türk tarafından İsmet Paşa ile İsviçre'nin Lozan kentinde bir antlaşma imzalayarak siyasal sorunların çözüme ulaştırılacağı belirtilmektedir. Halk bu antlaşmayı çözüm olarak görmemektedir. Antlaşma gereklerine göre Türk ve Yunan halkları arasında nüfus mübadelesi yapılarak Türkler şu an yaşamış oldukları topraklardan atılmaktadır. Avrupa'nın oynadığı oyunlar sonucunda her iki ulusun halkları yaşadıkları topraklardan atılmaktadır. Tüm bunlara sebep olanın Avrupa Devletler'i olduğu vurgulanmakta ve Avrupa Devletler'i eleştirilmektedir.

Bizler Yunan'ın Anadolu'ya çıkışında evlerimize kapanıp ağlamıştık, Rumlar bu olayı düğün dernek kutlamışlardı. Bunlar bizi ruhen çökertiyordu. İyi geçinmeyip de ne yapabiliirdik? Hele Anadolu'dan savaş tutsağı olarak getirilen Türk asker ve subaylarını Hanya'daki 'Üsera Kampı'nda görmemiz, olağanüstü yaralıyordu bizi. Ben, yarı gizli, yarı açık ziyaretine gidiyor, avutmak amacıyla da gücümüzün yettiğince öteberi görtürüyordum.(Yorulmaz, 2004, 78).

Yunanlılar Avrupa Devletleri'nin etkileri sonucu İzmir'i işgal ettiklerinde Yunanlılar bugünü mutlu bir şekilde kutlarken Türk halkı ise bu duruma üzülmemektedir. Anadolu'dan savaş esiri olarak getirilen Türk subayları Yunanlılar tarafından esir alınmaktadır. Esir alınan Türk subaylarının bu durumu diğer Türk vatandaşlarını üzmemekte ve ruhen çökmelerine sebep olmaktadır.

Biz torunlar, adada, atalarımızın sahipliğinden sonra azınlığa düşmüştük. Kanayan bir yaraydı bu. Vladimirov bu yarayı kaşımıyordu, tersine, bıçağı vurarak cerahatını akıtıyordu (Yorulmaz, 2004, 114).

Yunanistan'da yaşayan Türkler yüzyıllardır çoğunluk olarak yaşadıkları topraklarda azınlık konumuna düşmektedir. Bu durum onların üzmelerine sebep olmaktadır.

Hanya'da, dolayısıyla tüm Girit'te biz Türkler için yaşam, gün geçtikçe zor ve daha korkutucu oluyordu. Anadolu bozgunundan kaçıp gelenlerin, kent içinde bile, başında fes taşıyan Türklere saldırıları arttıkça artıyordu. Karakola şikayete gidildiğinde şikayet yarım yamalak dinleniyor, suçluların yakalanmasına çalışılmıyordu. Kent dışında ise punduna getirip insanları öldürüyor, tarlaları, bahçeleri yağmalıyorlardı. Kent dışına bir başına, hem de silahsız gitmek bir çılgınlıktı, yüreklilik gerektiriyordu. İslam Encümeni'nin daha önce dağıttığı, 'Müslümanlar bundan böyle silah taşıyabilir', şeklindeki beyannamesinden sonra, bir av tüfeği ve fişekler satın alıp eve asmıştım. Bir başka gün de bir altıpatlar edinmiş, ceketimin altından belli olmayacak şekilde belime takmıştım.(Yorulmaz, 2004, 136).

Türkler'in Yunanistan'da azınlık durumuna düşmesinden sonra Girit'te yaşayan Türkler'e uygulanan baskılar artmaktadır. Anadolu'dan kaçıp gelen Rumlar Türkler'e yapılan baskıların temel unsurunu oluşturmaktadır. Yapılanlardan rahatsızlık duyan Türkler şikayet için karakola gittiğinde sorunları dinlenmemektedir. Türkler öldürülmekte, Türkler'in tarlaları yağmalanmaktadır.

Hasan 1923 yılında Hanya'dan kaçmak durumunda bırakılır. Hasan hissettiklerini şu şekilde anlatmaktadır:

Ve 1923 yılının Şubat ayının kasvetli bir ikindisinde, hanya'nın Suda limanından, İskenderiye'ye gidecek İtalyan bayraklı San Makro vapuruna girdiğimde, salhaneye

kesime götürülen kasaplık bir hayvan gibi duyumsadım kendimi. Ellerinde bıçaklarla beni bekleyenler yoktu vapurda, onlar karada kalmışlardı. Ama yurdumdan kaçmama, evimi barkımı, cetlerimin mezarlarını bırakıp gitmeme neden olan bağnazlık, midemi bulandırıyor! Lanetler ediyordum bunlara neden olanlara. İlk kez bindiğim vapurda, İtalyanca bağırtilara karışan Yunanca sözler, kasvetli akşam alacası içinde korku veriyordu bana. Anayurduma varmak amacıyla yola çıkarken, bir daha dönememecisine yurdumu terk ediyordum ashında! (Yorulmaz, 2004, 140).

Hasan göç etmek zorunda bırakıldığında Suda limanı'nda kendini kesime götürülen bir kasaplık bir hayvan gibi hissetmektedir. Yunanistan'da onu göç etmek zorunda bırakanları da kasap olarak belirtmektedir. Ana yurdu olarak gördüğü topraklardan göç etmesine, evini bırakmasına, atalarının mezarlarını terk etmesine sebep olanların midesini bulandırdığını söylemekte ve onlara lanet etmektedir. Anayurdu olan Türkiye'ye varmak için doğup büyüdüğü yurdu olarak gördüğü topraklardan ayrılışına üzülmemektedir.

4.2. KADIN İMGELERİ

Benden Selam Söyle Anadolu'ya ve *Savaşın Çocukları* adlı eserlere bakıldığında her iki eserde de kadın imgelerinin olumlandığı görülmektedir. *Benden Selam Söyle Anadolu'ya* adlı eserde Manoli aşık olduğu Türk Kızı Adviye'yi şöyle anlatmaktadır:

" Hep başı önüne eğik konuşuyordu; biraz ürkek bir hali vardı, erkek olduğumuzu hatırlatıyordu bize" (Sotiriyu, 1996, 94).

Adviye, masum ve ürkek bir Türk kızı olarak karşımıza çıkmakta, Manoli kendisinden hoşlanmaktadır. *Savaşın Çocukları* adlı eserde de Hasan ortağı Kiriya Mariya ile ilgili şunları demektedir:

"Ben, ortağıma 'Kiriya Mariya' diye seslenirken, Rumlar ona, ismini sempatikleştirmek için 'Marigo' diyorlardı. Şapkasız sokağa çıkmayan, taktığı şapkaları da yakıştırmaması bilen, okumuş- yazmış, oturaklı bir kadındı. İri göğüsleri, esmer teni ve siyah saçlarıyla, görkemli bir görünüşü vardı. Hanya'da yayımlanan iki gazeteyi de düzenli olarak izler, kent yaşamını ve genel gidişatını öğrenmeye,

olaylardan geri kalmamaya çalışırdı" (Yorulmaz, 2004, 110).

Eserlerde Türk kadınları masum, bilgisiz Yunanlı kadınlar ise bakımlı ve bilgili olarak anlatılmaktadır (bkz. Ek 3).

Hasan bir Rum kadını olan Kiriya Mariya'yı bilgili, eğitilmiş bir kadın olarak tanıtmakta ve daha sonra bu kadınla arasında bir ilişki başlamaktadır.

Her iki eserde Türk-Yunan halkları arasındaki kadın erkek ilişkilerine de değinilmektedir. Her iki ulusun bireyleri arasındaki ilişkilere bakıldığında olumlu bir yaklaşım varken, söz konusu kadın erkek ilişkileri olduğunda her iki ulusun da olumsuz tavırları ön plana çıkmaktadır. *Benden Selam Söyle Anadolu'ya* da bu durum şu şekilde anlatılmaktadır:

“Herkes her şeyi görüp işitmekteydi aslında; ama işlerini kaybetmekten korktukları için, hiç biri ağzını açıp tek kelime söylemiyordu. Sadece kadınlar, gizliden gizliye dedikoduya başlamışlardı: “Felaket çökmekte gecikmez kardeş, görürsün! Dininden dönüp de Türk olan Hristiyanın günahı, en büyük günahtır” (Sotiriyu, 1996, 26).

Sotiriyu'da yapılan alıntıda görüldüğü gibi kadın erkek ilişkilerinin onaylanmamasının ana nedeni Türk-Yunan unsuru değil, Müslüman- Hristiyan unsurudur. Din unsuru çok önemli bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Rumlar bir Türk'ü sevip onunla evlenen ve bunun için dinini değiştiren Hristiyanların çok büyük bir günah işlediğini açıkça ifade etmektedir. Aslında kadın erkek ilişkilerinde din imgesinin ulus imgesinden çok daha önemli olduğu görülmektedir. Burada dini kimlik, bireyler arasındaki o sevgiyi gölgelemektedir.

İki farklı ulustan olan insanların kadın erkek ilişkilerine olumsuz bir tavırla yaklaşmakta ve bu durum felaket olarak nitelendirilmektedir. ‘Türk’ ve ‘Yunan’ kavramlarından çok, ‘Müslüman’ ve ‘Hristiyan’ kavramlarının ön plana çıktığı, dinin ulus kavramından bile ön planda olduğu görülmekte ve bir Türk ile ilişki yaşayarak dininden dönen Hristiyan'ın günahının en büyük günah olduğu vurgulanmaktadır.

Manoli askerliği süresince yanında kaldığı Ali Dayı'nın kızını sevmektedir:

“Başım alevler içindeydi sanki. Kendi özüme kendim tükürmüş gibiydim. Halkımız, Türkiye ile ölesiye bir kavgaya girmişti ve ben bir Türk kızını kucaklıyorum... ve ben bir Türk kızını seviyordum! (Sotiriyu, 1996, 97).

İki ülke arasındaki savaşın ortasında bile Manoli Ali Dayı'nın kızına karşı bir şeyler hissetmekte ve duygularına engel olamamaktadır. Bütün bu olaylar doğrultusunda zaman zaman kendisiyle çelişmektedir. Bir yandan bir Türk kızını sevdiği için kendisini suçlu gibi görmekte ve hatta dinine karşı geldiğini düşünmekte de bir yandan da sevdasından vazgeçememektedir. Ali Dayı ve kızının Türk olmaları ve en önemlisi Müslüman olmaları ise, bu ilişkiyi olanaksız kılmaktadır.

Manoli bir Türk kızını sevmiş olmasını ‘kendi özüne tükürmek olarak’ tanımlamaktadır. Halkı Türkiye ile savaşıyorken kendisinin bir Türk kızını seviyor olması ona halkına ihanet ettiğini düşündürmektedir. Her iki ulusta da dostluk ilişkileri kurulmasına rağmen, söz konusu olan kadın-erkek ilişkileri olduğunda ulusların birbirlerine bakış açıları değişmektedir. Yunanlı bir erkek için Türk kadını veya Türk bir erkek için Yunanlı kadın daha farklı düşündürücü, sorgulayıcı anlamlar ifade etmektedir. Farklı dinden karşı cinse aşık olmak, sanki aklına ihanet etmek gibi algılanmaktadır. Bu algılamada sorun daha çok çevredekilerin ne düşüneceğinin baskısıdır.

Savaş'ın Çocukları adlı romanda Hasan'ın ağabeyi Mahmut ile komşuları dul Fotini'nin ilişkisi şöyle anlatılmaktadır:

"Bahçe komşumuz Aristidis'in dul karısı Fotini, Mahmut'a baygın baygın bakıyordu hep. Başlangıçta benim anlamlandıramadığım bakışlar... Bir karın ağrısıyla ölen yaşlı komşumuz Aristidis hayattayken, biz küçükler adıyla değil de 'amca' diye sesleniyorduk ona. Dul kalan karısı, fazla konuşkan olmayan, etli, canlı, güzelce bir kadındı. Komşu bahçıvanın çoktan bıyıklanmış yağız oğlu, kimbilir ne ilgi çekiciydi

ki, fırsatını buldukça, bahçemizin sınırına yakın yerlerde işlenip duruyordu. Yorulup terledikçe bağırını açıp, göz ucuyla da bahçemizde çalışan ağabeyini gözlüyordu. Mahmut'un yüreksizliğinden bıkan kadın nihayet bir gün ona yaklaşmış, koşukla içini dökmüştü (Yorulmaz, 2004, 28).

Yunanlı bir kadın olan Fotini komşusunun oğlu Mahmut'tan hoşlanmakta ve onun ilgiyi çekebilme için birşeyler yapmaktadır. Mahmut Fotini'nin davranışları karşısında tepkisiz kalmaktadır. Fotini Mahmut'a olan ilgisini dile getirmek için koşuklar söylemektedir:

"İnce, uzun emerim, girin sevi başına,
Çağındasın artık, değilsin on iki yaşında.
Gel değişelim kalplerimizi, al sen benimkini
Görüp anlayasın, nasıl seviyorum küçüğüm seni." (Yorulmaz, 2004, 28-29).

Bu koşuklarla Fotini Mahmut'tan hoşlandığını açıkça söylemektedir. *Savaşın Çocukları* adlı romanda Yunanlı Fotini ile Türk Mahmut'un ilişkilerinin başlamasına kimse tepki göstermemektedir. *Benden Selam Söyle Anadolu'ya* adlı eserde ise bir Yunanlı ve Türk'ün yaşadığı ilişkiler olumlu karşılanmamaktadır.

Savaşın Çocukları'nda Hasan da Yunanlı bir kadın ile ilişki yaşamaktadır. *Benden Selam Söyle Anadolu'ya* romanında Manolis bir Türk kızıyla ilişki yaşadığı için kendini suçlarken, *Savaşın Çocukları'nda* Hasan, kendisi ile ilgili bir özeleştiriye bulunmamakta, fakat yaşadığı ilişkinin diğer insanlar tarafından onaylanmadığını belirtmektedir.

Her iki eserde de Yunan ve Türk halkları arasında duygusal bağlamda kadın erkek ilişkilerine şu örnekler verilmektedir:

Bir gün, Artemisa'nın orada bulunmadığı ve köylülerin çınar ağaçları altında dinlendiği bir öğle üzeri, katinyo, şeytani bir buluşla; "kocasını bırakıp bir zaptiye subayıyla gittiği için, her iki kenarı da keskin bir bıçakla öldürülmesi şart olan" Eli'nin türküsünü okumaya koyuldu." (Sotiriyu, 1996, 26).

Yunanlı Katinyo kocasını bırakıp bir zaptiye subayıyla kaçan ve bu yüzden ölüme mahkum edilen Eli'nin türküsünü okuduktan sonra ihtiyar Parliyarena gençleri böyle bişey yapmamaları konusunda uyarmak için bir Türk'e aşık olan Yunanlı'nın hikayesini anlatmaktadır.

“ Herkes bıyık altından gülüyordu türküyü dinlerken, içlerinden sadece “Yekçesim” diye adlandırdığımız tek gözlü ihtiyar Parliyarena, gençlere şöyle bir gözdağı vermek için yanıp tutuşmaktaydı ve türküyü fırsat bilip, “Allah’ın emrini unutarak iki çocuklu bir Türk’e, Nizam’ın dul karısına aşık olduğu için çok ağır cezalara uğrayan” Teodoros Delimanoli’nin hikayesini anlatmaya başladı...” (Sotiriyu, 1996, 26).

Delimanoli iki çocuğu olan nizamın dul karısına aşık olmaktadır.

“Ah, ah! Dedi sözümona acıklı bir sesle... Delimanoli’yi bir o vakitler, bir şimdi gören bilir günahının cezasını ne biçim çektiğini! Delikanlılık çağındayken, kadınları onun şöyle bir at üzerinde geçişini seyretmek için bile cehemmente yanmaya razı olurlardı. Ya peki neden düştü o kötü aşk yoluna? Değirmen kurmak için dağa, tira’nın yanındaki o Türk köyüne gitmişti, lanet olsun! İşte orada tanıdık zaptiyenin dul karısını ve orada aklı başından uçtu...O lanetli kadın da sevdi bizim delikanlımızı, iki erkek çocuğuna rağmen, kudurmuş gibi sevdi! (Sotiriyu, 1996, 26).

Delimanoli’nin Yunanlı kadınların ilgisini çeken yakışıklı bir gençken değirmen kurmak için bir Türk köyüne gittiği anlatılmaktadır. Gittiği Türk köyünde zaptiyenin dul karısını gördüğünde aklının başından uçtuğu belirtilmekte ve zaptiyenin dul karısı lanetli olarak anlatılmaktadır. Delimanoli ve zaptiyenin dul karısı birbirlerini deli gibi sevmektedir:

Gece gündüz Delimanoli’nin değirmeninden çıkmaz olmuştu. Sonunda değirmen taşları sürtünmez olup, onlar başladı birbirlerine sürtünmeye kumrular gibi...Ama tıpkı servet gibi, aşkı da uzun süre gizlemenin mümkünü yoktur... “Hadi! Dedi kadın günün birinde...bu aşk bizim hayatımıza patlayacak. Hadi gidelim bu diyardan...” Delimanoli de onun aklına uyup Pire’nin yolunu tuttu, orada onu vaftiz ettirdi, Allah saklasın! Angeliki oldu kadının adı ve evlendiler. Kırkca’ya dönüp yerşelttiler sonra da. İki erkek, ikisi kız, dört çocukları doğdu...” (Sotiriyu, 1996, 26).

Delimanoli ve zaptiyenin ilişkisi devam ederken kadın yasak olduğunu bildiği

ilişkilerinin kendilerine zarar vereceğini bildiğinden kaçmalarını gerektiğini belirterek Delimanoli'yi bu konuda ikna etti. Müslüman olan kadın din değiştirerek Angelika adını aldı ve böylece evlenmelerine engel kalmadı. Evlendikten sonra Kırkıca'ya yerleştiler ve dört çocukları doğdu.

“Ama Allah unutmaz! İlk erkek çocukları büyüyüp de annesinin kendi köyü hakkında anlattıklarını işitince, adeta büyüldü ve Tira'ya gitti yerleşme için. Değirmeni kiralayıp çalışmaya koyuldu. Sonra ne oldu bilir misiniz? Aradan bir ay geçmemişti ki, tam yüreğine saplanmış bir bıçak darbesiyle odasında ölü buldular oğlanı!” (Sotiriyu, 1996, 27).

Delimanoli ve Angelika'nın ilk çocukları büyüdüğünde annesinin köyüne yerleştiği ve çalıştığı değirmende ölü bulunduğu anlatılarak bir Türk ve Rum'un evlenmelerinin doğru olmadığı er ya da geç bunun cezasını çekecekleri anlatılmaktadır.

Her iki eserde Yunan ve Türk halkalarının bireyler arasında duygusal bağlamda, kadın erkek ilişkileri göze çarpmaktadır. Rum ve Türk dostluk ilişkileri olumlu karşılanırken, iki ulus arasındaki kadın erkek ilişkileri onaylanmamaktadır. Burada her ne kadar Delimanoli ve zaptiyenin dul karısı birbirlerine deli gibi sevdalansalar da halk bu yoğun duygu yüklü aşkı anlamamakta ve bu anlayışsızlık onları başka diyarlara göç etmeye zorlamaktadır. Aslında halkın tepkisi bu aşka karşı değil, bu aşkın getirdiği sonuçlara karşıdır. Bu beraberliğin devamında kadının dinini değiştirerek Hıristiyan olması ve Angelika olarak adlandırılması doğabilecek kötü sonuçların başlangıcı olmaktadır. Burada bu duygusal birlikteliğin kaçınılmaz sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Türk- Yunan kadın erkek ilişkilerinin her iki ulus tarafından da sorun olarak görüldüğü olumlu karşılanmadığına diğer bir örnek de şu şekilde verilmektedir:

“Kuyumcu zencileri, bizim köyle pek iyi geçinirdi. Aramızdan da en çok, benim amcalarımdan çobanbaşı Votanoğlu'ya itibar ederlerdi. İsmi bile yazaktan aciz olan amcam, dünyanın en büyük bilginiydi onların gözünde...Niketim, günlerden birgün, Kuyumculu Yusuf deli gibi koşup gelmiş kendisine:
- Aman çobanbaşı, demiş, söyle bana...Bir kara koçla çiftleşen kara koyundan ak bir

kuzu doğar mı?

Amcam, kafasını kaşıyıp uzun düşüncelere daldıktan sonra:

Doğar Yusuf... diye cevap vermiş... pekala doğar. Kara koçun veya ki kara koyunun ruhu akpaksa, çocukları kimi ak kimi kara doğar... (Sotiriyu, 1996,29).

Kuyumculu zenci Yusuf karısının da zenci olmasına rağmen yeni doğan çocuklarının beyaz tenli olması karşısında şaşırılmaktadır. Ve karşılaştığı bu durumu Çobanbaşı Vatanoglu'na anlatılmaktadır. Her şeyin farkında olan Çobanoglu Yusuf'un evliliğinin bozulmaması kimsenin canının yanmaması için böyle bir şeyin olabileceğini söylediği görülmektedir.

Aslında, biliyormuş amcam, emrindeki çobanlardan Vuzyo'nun koyunları sulamak için ırmağa her inişinde, Yusuf'un genç karısı Fatma'yla buluştuğunu... Yusuf, amcamın sözlerine iyice kanmamış olsa gerek ki, yeniden sormuş:
Güzel ama arkadaş, nasıl olur da siyah bir şeyin ruhu bembeyaz olur? (Sotiriyu, 1996, 29).

Yusuf'un genç karısı Fatma çobanlardan Vuzyo ile ilişki yaşamaktadır. Doğan çocuk da Yusuf'tan değil Vuzyo'dandır. Yusuf Vatanoglu'nun verdiği cevaba inanmamakta ve tekrar sormaktadır. Vatanoglu'nun verdiği cevap ise şu şekildedir:

Evet tuhaftır, Yusuf oğlum... demiş amcam. Tuhaf olmasına tuhaftır amma, kitaplarda yazılıdır. Ve kitaplar aldanmaz. Ruhlar, bir vücuttan bir vücuda aktarma ederken, derinin rengini hesaba katmazlarmış. Demek ki nadiren, beyazların ruhunun siyahlara, siyahların ruhunun da beyazlara geçeceği tutuyor...

Yusuf deliye dönmüş sevinçten, sarılıp ellerini öpmüş amcamın:

Aman arkadaş, demiş, büyük bir cinayet işlemekten kurtardın beni: karımın gebe kaldığını görünce, Allah bize lütufta bulunuyor diye düşünmüştüm; ama bembeyaz bir oğlan çocuğu doğurduğunu görünce de, aklım başımdan gitti doğrusunu istersen, ne yapacağımı şaşırdım kaldım...

Böylelikle kara koç, ak ruhlu kara koyunun koynuna yollanırken, Vuzyo'da köyün ihtiyar heyetinin huzuruna yollanıyor ve bir daha dönmek üzere memleketi terk etmek emrini alıyordu..." (Sotiriyu, 1996, 29).

Yusuf, Vatanoglu'nun verdiği cevaptan sonra sevincinden deliye dönmektedir. Yusuf karısının beyaz bir çocuk doğurduğunu gördüğünde karısını öldürmeyi düşünmektedir. Yusuf Vatanoglu tarafından inandırıldıktan sonra, Vuzyo köyün ihtiyar heyeti tarafından memleketi terk etmesi uyarısında bulunularak cezalandırılmaktadır.

Farklı din ve kimlik yüzünden Yunan ve Türk'ün birleşmesi olanaksızdır, ulusal çatışmalar ve dini farklılıklar onları birbirinden ayırır. Sotiriyu diğer bir örnekle de bunu desteklemektedir. Sotiriyu'nun bu alıntısında Türkler'in ve Türk- Yunan kadın erkek ilişkilerine bakış açısını göstermektedir. Bir Rum olan Vuzyo ile Yusuf'un karısının yasak bir aşk yaşaması ve bu aşkın sonucunda meyvesini vermesi Yusuf'u kötü bir duruma düşürmektedir. Olayın iç yüzünü bilen amca tarafından Yusuf adeta saf ir çocuk gibi kandırılmakta ve buna inandırılmaktadır. Eğer kandırılmamış olsa idi bu olay Yusuf'u çok kötü suçlara itebilir ve sonucunda cinayet gibi vakalar gerçekleşebilirdi. Diğer yandan bir Türk ile ilişkiye giren Rum Vuzyo yaşadığı köyün ihtiyar heyeti tarafından köyden gönderilerek cezalandırılmaktadır.

4.3. DİNİ İMGELER

Türk-Yunan ilişkilerinde halkların birbirlerine bakış açılarında 'Türk-Yunan' kavramını tamamlayıcı olarak 'Müslüman-Hıristiyan' kavramı görülmektedir. Türklerden bahsedilirken 'Müslüman Türk', Yunanlılardan bahsedilirken de 'Hıristiyan Yunanlı' denilmektedir. Eserlerdeki imgeler dinsel bağlamda incelendiğinde Hıristiyanlığa ait imgeler ön plana çıkmaktadır.

Benden Selam Söyle Anadolu'ya adlı romanın ana kahramanı Manoli, bize babasıyla ilgili bilgi verirken aynı zamanda kendi dini hakkında da bilgiler vermektedir:

“Bir gün, hiç unutmam, ilk şaraplı ekmeğe yeme ayininden önceydi, bize biraz para verir umuduyla üç erkek kardeş, gidip günahlarımızı bağışlamasını istemiştik. Günahlarımızı bağışlamasına başladı da, hala daha karşısında dikilip durduğumuzu görünce birden küplere bindi. O zaman çaresiz, gidip vaftiz babalarımızın ellerini öpmeye karar verdik” (Sotiriyu, 1996, 7).

Manoli, eserin ilk bölümünde köydeki günlük yaşamlarından söz etmekte ve

okuyucuyu bilgilendirmektedir. Rumların yaşamlarında dine önemli bir yer verdikleri ve yaşam biçimi haline dönüştürdükleri görülmektedir. Manoli, yine babasından bahsederken bize Hıristiyanlığa ait bir duadan söz etmektedir:

“(…)Hani şöyle bir Pazar günü, tesadüfen, mesela sofradayken; keyiflenecek olursa, beni ayağa kaldırır ve ‘Pater Noster’ diye başlayan Pazar duasını okumamı isterdi” (Sotiriyu, 1996, 11).

Türk-Yunan ilişkilerinde halkların birbirlerine bakış açılarında ‘Türk-Yunan’ kavramını tamamlayıcı olarak ‘Müslüman-Hıristiyan’ kavramı görülmektedir. Türklerden bahsedilirken ‘Müslüman Türk’, Yunanlılardan bahsedilirken de ‘Hıristiyan Yunanlı’ denilmektedir. Savaşın Çocukları’nda Yunanlılar’ın Türkler’e dini açıdan bakışları şu şekilde anlatılmaktadır:

“Dinsel inancımızdan ötürü bize ‘Turkos’, ‘Musulmanos’ ya da ‘Muhammetyanos’ diyorlardı. O kadar. Bayramlarda, yortularda karşılıklı saygı, yaygın bir biçimde kendini gösterirdir. Türk, yortusunda Rum’a, “Kalesyortesé, bayramda da Rum, Türk’e: “Kalosu bayramı” derdi. (Yorulmaz, 2004, 19).

Her iki halk da birbirlerinin dini inanışlarına saygı göstermekte ve birbirlerinin dini törenlerini kutlamaktadır. Türk ve Yunan kadınları arasındaki komşuluk ilişkileri de şu şekilde anlatılmaktadır:

Hasan annesinin Yunanlılar ile ilgili düşüncelerini şöyle anlatmaktadır:

“Annemin inancına göre biz Müslümanlar cennetliktik. Bize zulüm etmeyip kucak açıp yardım eden Hıristiyanlar da cennete gideceklerdi. Onda, Tanrı’nın sevgili kulları biz Müslümanların gördüğü zulmün, yıkımın nedenlerini düşünemeyecek kadar inanç katılığı vardı” (Yorulmaz, 2004, 104).

Bir Türk kadını olan Hasan’ın annesi Türkler’e yardım eden Yunanlılar’ın cennete gideceğini düşünmektedir. Bütün ilişkiler dini esaslar boyutunda değerlendirilmekte; bunda da halkın hoca ve müezzinlerin vaazlarından etkilenerek yaşam biçimlerini ve ilişkilerini oluşturdukları ve buna göre değerlendirme yaptıkları görülmektedir.

Benden Selam Söyle Anadolu'ya adlı eserde Türkler handa şarkıcı olarak çalışan Ogdontaki'yi hapse atarlar. bir kadın kendisine aşık olmuş Ogdontaki ise bu aşka karşılık vermediği için kadın onu casus olarak ihbar etmiştir. Hapisteki Türk gardiyan ona asılacağını söylemektedir. Ogdontaki'nin cevabı ise şöyledir:

(...)Ölüm de inanlara mahsus bir iş. Üstelik, bir Türk'ün elinden ölen Hıristiyan ermiş olup, dosdoğru cennete gidiyor..." (Sotiriyu, 1996, 41).

Yunanlılar Türk tarafından öldürüldüklerinde kutsal bir amaç uğruna öldüklerini düşünerek cennete gideceklerini düşünmektedirler. Din Türkler için önemlidir. Hasan Türkler'i bir arada tutan en güçlü duygunun din duygusu olduğunu belirtmektedir:

"(...)Biz Girit Türklerinin, tek tek ya da toplu biçimde işlenen cinayetlerden yılmamızı önleyen, bu din duygusu olmuştur. Köylerimizin kuşatılması, ırktaşlarımızın öldürülmesi, papazlarla ve kullarla yapılan Rumlaştırma girişimleri, temelde hep boşa çıkmıştır. Gerçi, yaşlarımızda onlara bakarak karalar giydik; Rumca'yı anadilimiz yerine koyduk, ama dinimizle Türklüğü hiçbir zaman unutmadık. O denli ki, Girit Türk'üne, hem de Rumca olarak sorarlar: "Türk müsün Mehmet?" Yanıtı hem Rumcadır, hem de hazindir: "Meryem adına yemin ederim ki Türk'üm." (Yorulmaz, 2004, 15).

Yukarıdaki alıntıda güçlü din duygularına sahip olan Türkler köyleri kuşatma ve Türkler'i öldürme girişimlerine rağmen Müslüman olarak kalabilmeleri anlatılmaktadır. Türk ve Yunan halkının etkileşim içinde oldukları da görülmektedir. Girit Türk'üne 'Türk müsün?' diye sorulduğunda Meryem adına yemin etmektedir. Türkler'in bir karmaşa yaşadıkları görülmektedir.

Savaşın Çocukları adlı romanda Türkleri'in eğitim sitemine değinilmekte ve eğitimde dinin ön plana çıktığı görülmektedir: "Okul demek, cami demektir. Öğrenim ie İmam Şerif Efendi'den alınacak Kur'an okuma dersleriydi" (Yorulmaz, 2007, 24). Türkler'in okullarının olmadığı, eğitim denilince camide verilen dini eğitimin ön plana çıktığı görülmektedir. Hanya kentinin en ünlü meydanı olan Splantia Alanı'ndaki en

gösterişli yapı Hünkar Camisi'dir. Yunanlılar'ın adayı ele geçirmelerinden sonra bu camiyi kiliseleştirdikleri şöyle anlatılmaktadır:

Hanya kent yaşamına, barındırdığı çeşitli insanlarla ve meslek gruplarıyla damgasını vurmuş Splantzia Alanı'nın bir büyük süsü de, bizim Hünkar Camisi'ydi; Yunanların adayı tamamen ele geçirdikten sonra kiliseleştirdikleri yer...Bu, Müslüman olsun, Hristiyan olsun, inanç dünyasının bir mücevheriydi. (Yorulmaz, 2004, 118).

Yunanlılar adayı ele geçirdikten sonra Türkler için Müslüman kelimesini kullanmayı uygun görerek Türkler'i ulusal kimlikleri içinde eritmeyi amaçladıkları anlatılmaktadır. Yunanlılar öldüremediği ya da yaptıkları eziyetlerle yıldırmadığı Türkler'i Hristiyanlaştırmaya çalıştıkları şöyle anlatılmaktadır:

Biz Türkleri kendi ulusal varlıkları içinde eritip yok etmek için, Türk sözcüğünü kaldırıp 'Müslüman' demekte yarar umdular. Kısacası öldüremediklerini, kaçırtamadıklarını türlü yollardan Hristiyanlaştırmak istediler" (Yorulmaz, 2004, 58).

Alp ise, Yunan idarecileri, Lozan Antlaşması'nda 'Türk' yerine 'Müslüman' kelimesinin geçtiği gerekçesiyle, ülke sınırları içinde 'Türk' değil 'Müslüman' azınlığının yaşadığını iddia etmektedirler. Yunanlı yetkililer, Türklerden 'Müslüman Yunanlılar', 'Müslüman Elenler' veya 'Müslüman Azınlık' olarak bahsetmektedirler. Bu suretle soydaşlarımızı, milli bir azınlık yerine, dini bir azınlık olarak göstermeye çalışmaktadırlar. Örneğin Yunanistan Başbakanı Constantin Mitsotakis, 18 haziran 1990 tarihinde, Washington'da Yunanistan Türkler'i yoktur, Batı Trakya'da Müslüman Yunanlılar vardır. Lozan Antlaşması ile öngörülen budur. İfadesinde bulunmuştur diyerek tarihsel açıdan alıntı hakkında bilgi sahibi olmamızı sağlamaktadır (Alp, 1995, 8).

Balkanlarda milliyet önce dini bağlılıkla, sonra da dille belirlenir hale geldi. Osmanlı döneminde 'Türk', Müslümanlığı benimsemiş herkes olabilirdi. Müslüman Boşnaklar, Pomaklar, Arnavutlar bir kelime Türkçe konuşmadıkları halde Türkiye'ye göç ederek burada yerleşebilirlerdi. 'Rum' ise kendisini Rum olarak gören, Türkçe

konuşan Karamanlılar dahil olmak üzere bütün Ortodoks Hıristiyanlardı. Ateist olmasına karşın Bulgar hükümeti 1980'lerde dinleri nedeniyle Bulgarca konuşan Pomaklar da dahil olmak üzere Müslüman vatandaşlara ayırım uyguladı (Gökdağ, Dinçer, 2007, 193). Yunanistan'da yaşayan Türkler'in halkları Lozan Antlaşması ile belirlenmiştir. 150.00 Türk daha çok Batı Trakya bölgesinde yaşar ve dil bakımında Anadolu Türkler'i ile aynıdırlar. Yunanistan, Türkler'i etnik olarak değil; dini olarak görmekte ve Yunan Müslümanları diye adlandırmaktadır. 'Türk' kelimesinin kullanılması, çoğu zaman yasaklanmıştır. Dilsel ve kültürel açıdan eritmek istediği Türkler'in eğitimleri, Lozan Antlaşması'nın ilgili hükümleri ihlal edilerek engellenmeye çalışılmaktadır (a.g.e. 212).

Savaş'ın Çocukları adlı eserde de yaşananlardan dolayı duyulan üzüntü hissedilmektedir. Irk ayrımı yapılmaksızın önemli olanın insan olduğu anlatılmakta ve yaşananlardan ülkeleri yönetenler sorumlu tutulmaktadır.

İster Türk, ister Rum olsun, ezilen, acıyı çeken hep halktır, insandır yavrumç yukardakilerin, koltuklarını korumak için ikide bir sahneye koydukları bu oyunlar almasa, bizler, yani halk ister bir arada de, ister yan yana de, barış içinde yaşar gideriz. Rahat bırakmazlar evladım, yığınları sürekli birbirlerine kırdırırlar. Bunları iyi belle, yanımda kalacak değilsin hep. Kimbilir, belki Anadolu'ya gönderirler sizi...'

İşte bu son söz üzerine paniğe kapılmıştım. Anadolu'ya gitmek; doğup büyüdüğüm, tüm acılarına karşın, yeni yeni meyvesini yemeye başladığım Girit'imi, Hanya'mı bırakıp, anavatan da olsa bilmediğim bir yere gitmek? Benim için vatan burasıydı! (Yorulmaz, 2004, 95).

Anadolu'ya gitme fikrini kabullenemeyen Hasan Hanya'yı kendi anayurdu olarak görmekte ve göç etmek zorunda bırakıldığı için isyan etmektedir.

Çalışmamızın dördüncü bölümünde Dido Sotiriyu'nun *Benden Selam Söyle Anadolu'ya* romanı ile Ahmet Yorulmaz'ın *Savaşın Çocukları* romanlarında Türk ve Yunan imgeleri alt başlıklar halinde karşılaştırılmaya çalışılmıştır. Bu bölümün ilk alt başlığında romanlardaki ben ve öteki imgeleri, ikinci alt başlığında kadın imgeleri ve son alt başlıkta da dini imgeler karşılaştırılmaya çalışılmıştır.

SONUÇ

Bu çalışmada, Türk Edebiyatı yazarlarından Ahmet Yorulmaz'ın "*Savaşın Çocukları*" adlı romanı ile, Yunan edebiyatı yazarlarından Dido Sotiriyu'nun "*Benden Selam Söyle Anadolu'ya*" romanındaki Türk ve Yunan imgeleri karşılaştırmalı edebiyat verileri çerçevesinde betimleyici yöntem ışığında karşılaştırılmaya çalışılmıştır.

Her iki roman da aynı tarihsel dönemin Türk ve Yunan uluslarının bakış ve yaşayış açılarından hareketle anlatılmaya çalışılması bakımından önemlidir.

Temel benzerlikler her iki eserde de 'biz'e, kendi ulusuna, kendi dinsel ya da etnik temelde algılanan geçmişine bir sempatiyle, bir ilgiyle, bakıldığı gibi, 'öteki'ne de aynı sempatiyle bakılmaktadır. Bir başka deyişle "öteki" de bizden biri gibi algılanarak yansıtılmıştır. Bu da bize, gerek Türk gerek Yunan halklarında duygularda yurttaşlık kavramının değer yargılarının oluşmasında öne çıktığını göstermektedir.

Her iki eserde de 'biz' ve 'öteki' ayrımı, yalnız etnik bir temel üzerinde değil, din temeli üzerinde de algılanmaktadır. Eserlerde Hıristiyan bir Türk ya da Müslüman bir Yunan hiç görülmez. Din ve etnik bir bütünlük oluşturur: Hıristiyan Yunan; Müslüman Türk gibi. Uyruk ve dil, ikincil bir rol oynamaktadır. Yunanca konuşan Müslüman Giritliler ve Türkçe konuşan Osmanlı Karamanlılar eserlerde her iki tarafça Türk olarak algılanırlar.

'Olumlu ötekiler', her iki eserde de genellikle 'safça' olumlu kimselerdir. Bu olumlu kimseler 'bizim' taraf için tehlike ve tehdit oluşturmayan insanlardır: Bu insanlar ya bizim egemenliği kabul eden, baş kaldırmayan, bizi seven (*Savaşın Çocukları*) ya da egemenliğimizi kazanmamıza karşı çıkmayan, bizi ezemeyen, ezemeyecek durumda

olan (*Benden Selam Söyle Anadolu*'ya) insanlardır.

Bir diğer benzerlik, 'öteki'nin ağırlıklı olarak tarihsel bir özeliği oluşudur. 'Öteki', genellikle tarih içinde yer almış olaylarla ve genellikle çatışmalar, savaşlar, politik gelişmelerle ilişkilidir. 'Öteki', bizimle bir sorun yayan taraf olarak ele alınmaktadır. Her iki eserde de yazarlarımız insancıl yaklaşımları ile 'bu karşıtlığa son verin' tezini savunmaktadır.

Benden Selam Söyle Anadolu'ya romanında *Savaşın Çocukları*'nda pek görülmeyen bir biçimde Türkler 'yönetici-sıradan insan' olarak ayrılırlar. Birinciler kötü, ikinciler 'olumlu' olabilirler. *Savaşın Çocukları*'nda ise 'olumsuz' Yunanlı- Rum olarak ise askerin yanı sıra tüccar, esnaf gibi toplumun 'orta kesimleri' de görülür.

Savaşın Çocukları'nda Yunan-Rum kadını ya iyi bir kadın ya da ahlaksız bir kadın olarak görülmektedir. *Benden Selam Söyle Anadolu*'ya da ise Türk kadını sevgi gösteren anne ya da kapı komşusudur. Türk kadını sert Türk erkeğinin aksine yumuşak huyludur. Ahlaksız ve olumsuz Türk kadınına pek rastlanmamaktadır.

'Batı' Türkler tarafından kuşku ile karşılanmaktadır, doğu ise, iyi ya da kötü olabilir, ama 'bizim' yöredir. Yunanlılar Batı'yı yabancı saymamakta doğu'yu ise, geri bir yer olarak görmektedir.

Her iki eserde de 'öteki'ne daha etraflı , çok yanlı bakabilen, 'biz'e eleştiri yöneltebilen bir anlatım söz konusudur.

Eserlerde 'Türk' derken kimi zaman 'Müslüman' anlaşılmalıdır; iki sözcük eş anlamlı olabilmektedir.

Eserlerde Osmanlı-Türk ayrımı hemen hemen hiç yok denebilir, iki sözcük

eşanlımlı gibidir. Eserlerde Osmanlı uyruklu Rumlar ‘Osmanlı’ olarak geçmez. Rum, Yunan, Hıristiyan sözcükleri ya da bu anlamların yanı sıra yöre adı, belirleyici bir nitelik olarak kullanılır: Giritli, Kirliceli... gibi.

Savaşın Çocukları’nda da Rum-Yunan ayrımı yoktur. Eserde insanlara kimi zaman Rum, kimi zaman Yunan denmektedir.

Eserlerde Türk ‘Doğu’ ile ilişkilidir. Kimi zaman Türk’ün Doğu’dan geldiği, kimi zaman Doğu’ya özgü özellikleri olduğu söylenir. ‘Doğulu olma’ genellikle olumsuz bir anlam taşır. Doğulular uygarlık alanında geri, davranışlarında uyuşuk, din konusunda bağınaz, devlet konusunda yöneticiler despot, halk aşırı derecede ‘boyun eğen’dir.

Benden Selam Söyle Anadolu’ya’da Türkler, iki büyük grup olarak görülmekte ve böyle ele alınmaktadır: Yöneticiler ve halk. Yöneticiler sultanlar, ağalar, komutanlar ve devletle ilgili kimselerdir. Halk ise, yarıcılar, çiftçiler gibi köylüler ya da yoksul kimselerdir. Kadınlar ve çocuklar da genellikle ‘halk’tan sayılırlar. Sıradan kimseler devletin hizmetine girip soygun, kıyım gibi eylemlere katıldıklarında artık ‘halk’ değillerdir. Öteki olurlar. ‘Halk’, Türk-Yunan çatışmasında ‘tarafsız’dır, ya da ‘halk’ sayılabilmesi için bu özelliği sergilemesi gerekir. Devletin yanında yar alıp, onunla ‘ortak’ bir girişime katılanların artık ‘olumlu halk’tan sayılmadığı görülmektedir.

Her iki eserde de yazarlar ‘kendi taraflarını’ eleştirmektedir. ‘Öteki’ tarafa karşı işlenmiş suçlar kabul edilmektedir. Yazarlar hem olumlu hem olumsuz olanı işaret ederek olması gereken bir tavır sergilemektedir.

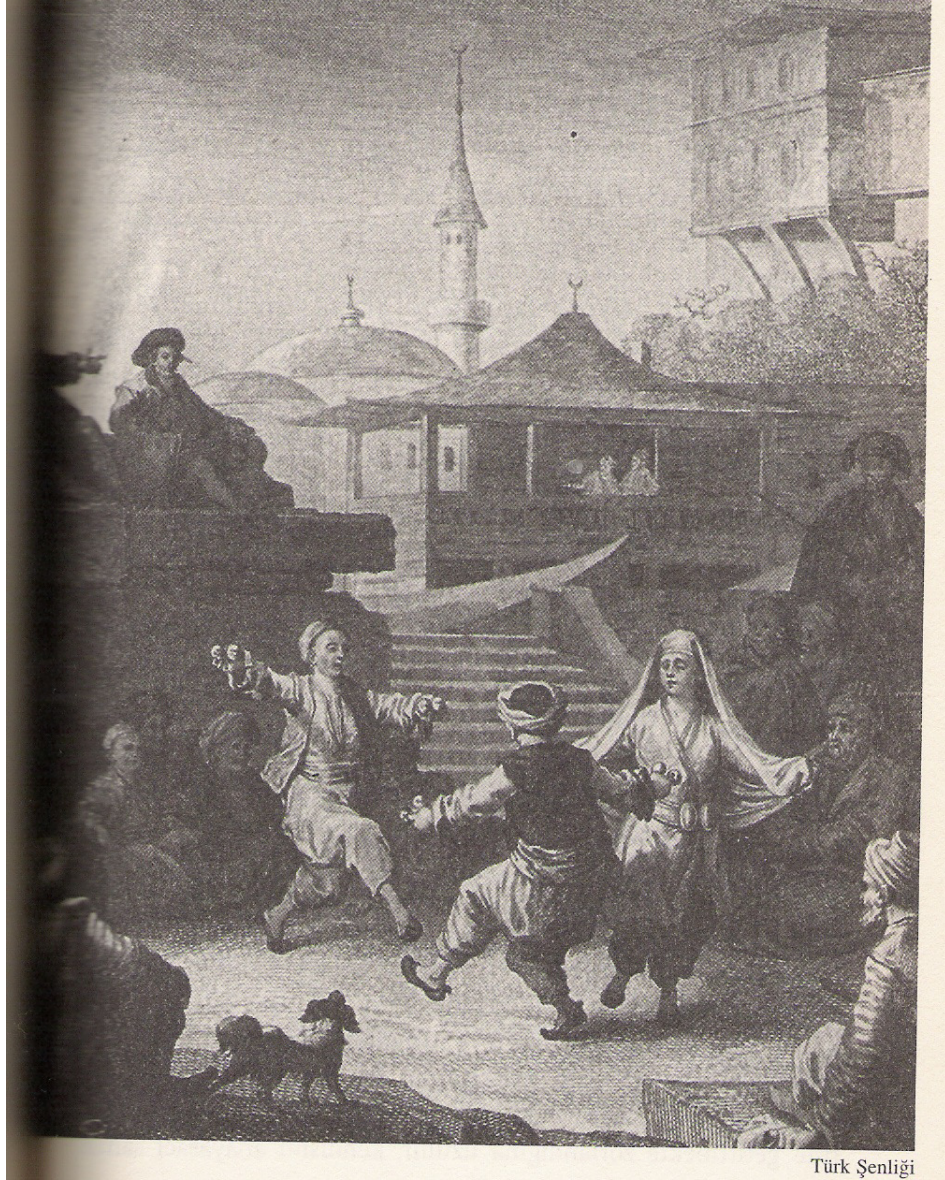
Her iki yazar da, ‘öteki’ni çoğu zaman ‘biz’e çok yakın ve olumlu olarak göstermektedir. Her iki yazarın da eserlerinde kardeşlik duygusu çerçevesinde farklı kültürden insanların birlikte yaşamasını daha çok özlemle dile getirmesi günümüzde aynı

toplumda yaratılmak istenen kutuplaşmanın ne kadar anlamız olduğunu göstermektedir. Kültürel farklılıklar bir zenginlik unsurudur ve saygı duyulması gerekmektedir. Artık insanlar birbirlerine olumsuz bir tavırla yaklaşmak yerine birbirlerinin olumlu yönlerini ön plana çıkartarak dünya vatandaşı kavramıyla uygarca birarada yaşamının yollarını aramalıdır. Bu bağlamda her iki eser de dünümüzü, bugünümüzü sorgulayarak daha barışçıl bir dünya yaratmamız açısından önemlidir.

Her iki eserin Yunan ve Türk kültürleri arasındaki benzer ve farklı yanları okuyucuya sunduğu görülmektedir. Yüzyıllar boyunca bir arada yaşamış olan Türk ve Yunan halklarının kültürel ilişki ve bağlantılarının ayrıntılı bir şekilde araştırılması önerilebilir.

Bu çalışmanın Türkiye’de yapılacak karşılaştırmalı edebiyat alanında yapılacak olan çalışmalarla birlikte bu alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

EKLER

Resim 1. Türk Őenliđi (İldem, 2000, 191)

Resim 2. Yunan Bayramı (İldem, 2000, 91).

Resim 3. Türk ve Yunan Kadınları (İldem, 2000, 177).

KAYNAKÇA

- Ağaçsapan, A.(1999).Stereotype und Vorurteile im Türkischen und Deutschen.
Eskişehir:Anadolu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Yayınları, No.55.
- Aksan, D. (1993). Şiir Dili ve Türk Şiir Dili. İstanbul: Be-Ta.
- Alp, İ. (1995). *Batı Trakya Türkleri*, Edirne: T.C. Trakya Üniversitesi Balkan Araştırma ve Uygulama Merkezi.
- Aydın, K. (1999). *Karşılaştırmalı Edebiyat Günümüz Postmodern Bağlamda Algılanışı*. İstanbul: Birey Yayıncılık
- Aytaç, G. (1997). *Karşılaştırmalı Edebiyat Bilimi*. Ankara: Gündoğan Yayıncılık
- Aytaç, G.(2001) *Karşılaştırmalı Edebiyat Bilimi*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Aytaç, G.(2003). *Genel Edebiyat Bilimi*. İstanbul: Say Yayınları.
- Best, O, F. *Handbuch Literarische Fachbegriffe*, Fischer, Frankfurt/M 1982.
- Bezirci, A. (1987). *İnceleme ve Şiirlerle Türk- Yunan Dostluk ve Barışı*. İstanbul: Milliyet Yayınları.
- Bulut, M.(2006). *Yanılıcı İletişim Kavramları: Mythe, Sembol, İmge*. Ulularararı İmgebilim Sempozyumu. Muğla: Muğla Üniveritesi Yayınları.
- Burçoğlu, N. K., *Disiplinlerarası Bir Bilimdalı Olarak İmgebilim*. Edebiyat ve Eleştiri, n. 81-s.106.
- Bülbül, M.(2005). *İmgesel İletişim*. Konya: Çizgi Yayınları
- Clogg, R.(1997). Modern Yunanitan Tarihi. Çeviren: Dilek Şendil. İstanbul: İletişim

Yayınları.

Dayanç, M. (2004). *Eskişehir Sanat Aylık Bülteni*, Sayı.8.

Demirözü, D. (2007). *Yunan Edebiyatı, Balkanlar El Kitabı*, (Der: O. Karatay, B.A.

Gökdağ, M. Pars), Karam& Vadi Yayınları.

Dyserinck, H.-Syndarm, K.U. (1992). *Komparatistik und Europaforschung*. Bonn Berlin: Bouvier Verlag.

Dyserinck, H (1996)"*Zum Problem der "images" un "mirages" und ihrer Untersuchung im Rahmen der Vergleichenden Literaturewissenschaft*". Arcadia I.

Filizok, R (1948). *TDK'nun Edebiyat ve Söz Sanatı Terimleri Sözlüğünün* Fransızca-Türkçe Dizini.

Gökdağ, B.A, Dinçer A. (2007). *Balkanlarda Dil ve Kimlik, Balkanlar El Kitabı*, (Der:

O. Karatay, B.A. Gökdağ, M. Pars), Karam& Vadi Yayınları.

Gültekin, A.(2002). *Karşılaştırmalı Edebiyat Öğretimi İçin Bir Model Önerisi*, (Editör:

A. Gültekin), T.C. Osmangazi Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Karşılaştırmalı Edebiyat Bölümü I. Ulusal Karşılaştırmalı Edebiyat Sempozyumu. Eskişehir: OGÜ Yayınları

Gültekin, A. (2006). *Türkiye’de Karşılaştırmalı Edebiyat ve İmgebilim Araştırmaları*,

(Editör: S Ulağlı), Uluslar arası İmgebilim Sempozyumu, Muğla: Muğla Üniversitesi Yayınları.

- Gürel, Ş.(1993).*Tarihsel Boyut İçinde Türk Yunan İlişkileri*. Ankara: Ümit Yayınları
- Güvenç, B. (2005).*Kimlik, İmaj ve Türk İmajı, Dünyada Türk İmgesi İçinde*. İstanbul Kitap Yayınevi.
- Jechova, Hana Voisine ve Grassin, Jean Marie, “İmage”, www.ditl.info/art/definition.php?term=2241).
- Harlak, H. (2000). *Önyargular*. İstanbul: Sistem Yayınları.
- İldem, A. E.(2000). *Fransız Gezginler Gözüyle Türkler ve Yunanlılar*. İstanbul: Boyut Kitapları.
- Kefeli, E. (2000). *Karşılaştırmalı Edebiyat İncelemeleri*. İstanbul: Kitabevi.
- Kocadoru, Y(1990). *Die Turken Studien zu ihrem Bild und seiner Geschichte in Österreich*. Eskişehir: Birlik Ofset.
- Kocadoru, Y(1997). “Avrupa ve Türk İmajı”, İmaj Yazıları. Yay. Haz. A.O. Öztürk, Konya.
- Koçak, O. (1995). *İmgenin Halleri*. İstanbul: Metis yayınları.
- Kostantinoviç, Z..(2000). *Grundgentexte der vergleichende Literaturwissenschaft aus drei Jahrzenten*. Innsbruck-Wien-München: Studien Verlag.
- Korte, H., *Bildlichkeit, in: Grundzüge der Literatur- wissenschaft, Hrgs. Von: Arnold, Heinz, Ludwig, detering, Heinrich DTV. München 1997, s 257.*
- Kula, O. B. (1992a). *Demokratikleşme Süreci ve Eleştirel Kültür Bilinci*. Ankara: Gündoğan Yayınları.
- Kula, O. B. (1992b).*Alman Kültüründe Türk İmgesi*.Cilt I. Ankara: Gündoğan.
- Metin, M. (1990). *Auslanderstereotypen in der Sprache*. Frankfurt am Main: Verlag

Peter Lang GmbH.

Millas, H.(1989). *Türk-Yunan İlişkilerine bir Önsöz, Tencere Dibin Kara*. İstanbul: Amaç Yayıncılık.

Millas, H..(2000). *Türk Romanı ve "Öteki" Ulusal Kimlikte Yunan İmajı*. İstanbul: Sabancı Yayınevi

Öçalan, M.(2006). *Çocuk Algılamasında İmgelerin Önemi, Eğitimbilimsel Açıdan Çocuk edebiyatında İmge Kullanımı*. II. Uluslararası Karşılaştırmalı Edebiyat Bilim Kongre Bildirileri II. Cilt Sakarya: Sakarya Üniveritesi Basımevi.101-112.

Örneklerle Türkçe Sözlük(2002). İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

Özkırımlı, A.. (1991). *Edebiyat Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.

Quasthoff, U.(1973). *Soziales Vorurteil und Kommunikation, Eine SprachwissenschaftlicheAnalye des Stereotyp*. Frankfurt am Main: Athenum Fischer Taschenbuch Verlag.

Pageaux, D.H.(2005). *İmgesellik Kavramı: Karşılaştırmalı Edebiyat Kuramının Öğeleri*.(Çeviren: M.E. Özcan), Frankofoni, Ortak Kitap No:17.Ankara: Bizim Büro Basımevi.

Petropulos, J.(1976).*Introduction, Hellenism and First Greek War of Liberation(1821-1830): Continuity and Change*. N.P.Diamandouros, J.P. Anton, J.A. Petropulos, P. Topping. Selanik: Institute of Balkan Studies.

Rifat. M.(1999). *Gösterge Eleştirisi*. İstanbul: 1999.

Rousseau, A.M.- Pichois, C.L.(1994). *Karşılaştırmalı Edebiyat*.(Çeviren: M.Yazgan).
İstanbul: M.E.B.

Sakallı, C. (2002). *Yazınlararasılıktan Sanatlararasılığa Karşılaştırmalı Yazın Biliminde Örneklem Genişlemei*. I. Ulusal Karşılaştırmalı Edebiyat Sempozyum Bildiri Kitabı. Eskişehir: Omangazi Üniversitesi Yayınları.

Schock, H.. (1970). *Kleines soziologishes Wörterbuch*. Freiburg im Breigau.

Semerci, M.- Çolaker, Ö.(2006). *İpek Ongun'un ArkadaşlarArasında Aydoğan Yavaşlı'nın Kolej Günlüğü ve Ayfer Gürdal Ünal'ın Takma Adı Gagalı Adlı Eserlerdeki Tiplemelerin Karşılaştırılması*, (Yayına Hazırlayan: B. Baytekin-T.F. Uluç), *T.C Sakarya Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü II. Uluslar arası Karşılaştırmalı Edebiyatbilim Kongresi*. Sakarya: Sakarya Üniversitesi Basımevi, s.69-75).

Sowinski, B., *Stilistik*, Metzler, Stuttgart 1991.

Strauss, C. L. *Yaban Düşünce*, Çev: Tahsin Yücel, Y.K.Y, 2000, İst.

Schwarze, M.(1998). *Imagologie- Komparatistische*. Stuttgart: Metzler Lexikon
Literatur- und Kulturtheorie.

Sotiriyu, D. (1996). *Benden Selam Söyle Anadolu'ya*. (Çeviren. A. Tokatlı). İstanbul:

Alan Yayıncılık

Tatsio, T.G.(1984).*Megali Idea and the Greek-Turkish War of 1987: The Impact of the Cretan War on Greek irredentim, 1866-1897*. New York: Columbia Univerity Press.

Türk Dil Kurumu Sözlüğü, 1998.

Ulağlı, S. (2002). *Edebiyata Farklı Bir Bakış: İmgebilim, I. Ulsulararası Karşılaştırmalı Edebiyat Sempozyumu Kitabı*. Eskişehir: Osmangazi Üniversitesi Yayınları.

Ulağlı, S.. (2006). *İmgebilim "Öteki" nin Bilimine Giriş*. Ankara: Sinemis Yayınları.

Volkan, V. D.- Itzkowitz, N.,(2002). *Türkler ve Yunan Çatışan Komşular*. İstanbul: Bağlam Yayınları.

Yorulmaz, A. (2004). *Savaşın Çocukları*. İstanbul: Remzi Kitabevi.,

İnternet Kaynakları

(20.05.2007) http://tr.wikipedia.org/wiki/Dido_Sotiriyu.

(15.02.2008) <http://avrupaninsinirlariraporlaracilis.blogspot.com/2007/11/panel-trkiye-ve-avrupann-imajlarn.html>.

(16. 02.2008) <http://dusdukkani.blogspot.com/2007/05/yine-selam-var-dido-teyzeden.html>.

(12.07.2007)<http://www.gonuldengonule.com/urun/urunozel1.asp?kategori=100&header=&id=279>